

ถอดบทเรียนการดำเนินงานชุมชนบำบัดและฟื้นฟู ในกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดในพื้นที่ภาคใต้ กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดพัทลุง

โดย

วิทยา จายุพันธ์
วรรณเพ็ญ อินสง
ดารีกา ไสงาม

สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ที่ปรึกษาโครงการ

นายสมบูรณ์ ทิพย์นุ้ย

หมอพื้นบ้าน อำเภอเมือง

จังหวัดพัทลุง

นายศุภชัย หมัดหลี

หมอพื้นบ้าน อำเภอตะโหมด

จังหวัดพัทลุง

นายหรรือหวาน วัชรจิรโสภณ

หมอพื้นบ้าน อำเภอกงหรา

จังหวัดพัทลุง

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษานี้เป็นการถอดบทเรียนองค์ความรู้จากหมอพื้นบ้านในการใช้สมุนไพรราชดัดบำบัดรักษาผู้ใช้น้ำดื่มพีชกระท่อม (4x100) และสารเสพติดชนิดอื่นๆ เช่น ยาบ้า และไอซ์ แบบแผน ขั้นตอนกระบวนการรักษา ระยะเวลาในการรักษา สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ผลการรักษา รวมถึงวิธีการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดโดยชุมชน อาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านช่วยกันดูแลสมาชิกลูกหลานในชุมชน และริเริ่มแนวทางในการป้องกัน ช่วยเหลือ บำบัดและรักษา โดยใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นของตนเอง อีกทั้งได้ศึกษาประสบการณ์จากเยาวชนที่ใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ซึ่งเยาวชนที่เข้าร่วมในโครงการนี้ เป็นเยาวชนที่สมัครใจและยินดีให้ข้อมูลเพื่อเป็นบทเรียนให้แก่เยาวชนคนอื่นๆ ได้ตระหนักถึงช่วงเวลาที่ยากลำบากในการเลิกสารเสพติด และผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเสพติด เยาวชนที่ให้ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการบำบัดรักษากับหมอพื้นบ้านแล้ว ส่วนใหญ่สามารถเลิกใช้สารเสพติดได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการศึกษา ดังนี้

- สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เยาวชนใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ได้แก่ ความอยากลองและเพื่อนชักชวน เวลาและการดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองอาจยังน้อยไป ในชุมชนมีเยาวชนที่ใช้ 4x100 รวมกลุ่มกันมั่วสุม และมีการแพร่ระบาดของสารเสพติดชนิดอื่นๆ ทำให้เยาวชนเข้าถึงสารเสพติดได้ง่ายขึ้น
- เมื่อเยาวชนใช้และติด 4x100 รวมทั้งใช้สารเสพติดชนิดอื่นๆ ร่วมด้วย ยังมีผลกระทบต่างๆ มากมาย เช่นผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกายชুবวม ไม่มีเรี่ยวแรงทำงาน ถูกไล่ออกจากโรงเรียน ถูกจับ พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเสียเงินไปประกันตัว และเยาวชนเองต้องเสียเวลาเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีทางกฎหมายและควบคุมความประพฤติที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- ผู้นำชุมชน หมอพื้นบ้าน และชาวบ้านได้ช่วยกันหาแนวทางช่วยเหลือลูกหลานคนในชุมชน โดยการหาทางเลือกอื่นนอกจากส่งลูกหลานไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล โดยใช้การรักษาจากภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน และใช้พืชสมุนไพรในท้องถิ่น
- การรักษาตามภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรราชดัด โดยมีกระบวนการรักษา ดังนี้ 1) การสร้างแรงจูงใจโดยพ่อแม่ผู้ปกครองที่ดูแลเอาใจใส่ ถามความเป็นอยู่เรื่องราวต่างๆ จากลูกด้วยความห่วงใย จนกระทั่งเด็กให้ความไว้วางใจและกล้าเปิดใจกับพ่อแม่ เพราะจากประสบการณ์ของทีมหมอพื้นบ้าน พบว่าการบังคับ กดดันให้ลูกหลานเลิกโดยที่เขายังไม่พร้อมหรือยังไม่ยินยอมนั้น มักไม่ได้ผล แม้จะผ่านกระบวนการบำบัดรักษาแล้ว แต่ส่วนใหญ่ยังกลับไปใช้สารเสพติดอีก ดังนั้นการจะช่วยให้ลูกหลานของตนเลิกสารเสพติดได้สำเร็จนั้น จะต้องมาจากการที่เด็กมีความต้องการอยากเลิกด้วยตนเองก่อน 2) สำหรับเยาวชนที่มีความต้องการเลิกใช้สารเสพติดอย่างจริงจังนั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เนื่องมาจากความอึดตัวและเริ่มเบื่อกับวิถีของเด็กติดยาที่สังคมมองอย่างรังเกียจ จึงตัดสินใจเลิกด้วยตนเอง และการเลิกโดยที่ไม่มีใครบังคับมักได้ผลมากกว่า ที่สำคัญพ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ในหมู่บ้านก็คอยช่วยเหลือและให้โอกาส ดูได้จากความพยายามของผู้นำชุมชนและหมอพื้นบ้านที่หาสมุนไพรให้ บางรายหมอพื้นบ้านต้มยามาให้ ให้คำแนะนำและโทรถามอาการ เหนือสิ่งอื่นใด ในขั้นตอนกระบวนการบำบัดรักษาขอหมอพื้นบ้านนั้นไม่เคยเก็บข้อมูลหรือประวัติของเด็กที่ใช้สารเสพติด เยาวชนส่วนใหญ่จึงมีความไว้วางใจที่จะไปขอรับการบำบัดรักษากับหมอพื้นบ้าน 3) โดยบุคคลิกและการให้ความช่วยเหลือของหมอพื้นบ้านนั้นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เยาวชนเกิดความไว้วางใจ หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่เข้าใจธรรมชาติของเด็กติดยา รู้ว่าอะไรควรถาม ไม่ควรถามอะไรที่ควรพูด หรือไม่ควรพูด ส่วนใหญ่แล้วหมอพื้นบ้านจะไม่ซักประวัติของเยาวชนที่ต้องการมาบำบัดมากจนเกินงาม ส่วนใหญ่ถามอาการคร่าวๆ สารเสพติดและระยะเวลาที่ใช้ แล้วก็ต้มยาให้ หรือให้สมุนไพรราชดัด

ไปกับพ่อแม่ผู้ปกครอง ไปต้มให้ลูกหลานดื่ม จากนั้นหมอพื้นบ้านโทรถามอาการเพื่อคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำในระหว่างการบำบัดรักษา 4) หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่มีเมตตาต่อเด็กติดยาและผู้ปกครองที่มาปรึกษาและมาขอให้ช่วยบำบัดรักษาลูกหลาน มีน้ำใจแบ่งปันสมุนไพรราชดัด บางรายต้มยาให้ และช่วยเหลือกันโดยไม่หวังค่าตอบแทนหรือประโยชน์ทางการค้า ดังนั้นเยาวชนที่ติดยา หรือผู้ปกครองที่อยากให้ลูกมาบำบัดรักษาที่ไม่มีเงินก็สามารถมาขอรับการรักษาได้ 5) วิธีการต้มยาสมุนไพรราชดัด โดยทั่วไป หมอพื้นบ้านจะมีการใช้สองตำรับ ตำรับที่หนึ่งใช้สมุนไพรราชดัดทั้ง 5 ส่วน ได้แก่ ราก ต้น ใบ ดอก ผล ตำรับที่สองใช้สมุนไพรราชดัด 3 ส่วน ได้แก่ กิ่ง ใบ ดอก หรือ กิ่ง ใบ เนื่องจากวิธีการใช้ส่วนผสมของสมุนไพรราชดัด ดังกล่าว ทำให้ผู้บำบัด นักวิชาการ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านบางรายเกิดข้อสงสัยว่าปริมาณและการใช้ราชดัดในการต้มยาสมุนไพรไม่ชัดเจน อาจทำให้สารสำคัญที่เป็นตัวยาไม่คงที่ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นถึงความปลอดภัยในการใช้ราชดัดในการบำบัดรักษา ดังนั้นจากการศึกษานี้ จึงมีข้อเสนอแนะในการศึกษาด้านเภสัชจลนศาสตร์ และพิษวิทยาของพืชสมุนไพรราชดัด เพื่อช่วยให้หมอพื้นบ้านและผู้ต้องการบำบัดรักษาเกิดความมั่นใจที่จะใช้สมุนไพรราชดัดในการรักษาต่อไปและเพื่อขยายผลการศึกษานี้ไปใช้ในพื้นที่อื่นๆ 6) กระบวนการต้มยาสมุนไพร หมอพื้นบ้านมักต้มยาจาก 3 ส่วน ให้เหลือ 1 ส่วน โดยให้ต้มวันละ 1 แก้วตอนเช้าก่อนอาหารเป็นเวลา 3-5 วัน ขึ้นอยู่กับอาการของผู้มารับการบำบัดรักษา สารเสพติดและระยะเวลาที่ใช้ 7) หลังจากต้มยาต้มราชดัดแล้ว จะมีอาการอาเจียน บางรายมีอาการท้องเสียร่วมด้วย ในช่วงแรก ๆ ของการบำบัดรักษาผู้ป่วยอาจมีอาการชาตยหรือลงแดง อาการที่มักเกิดขึ้น ได้แก่ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และมีอาการหงุดหงิด ผู้ปกครองอาจช่วยนวดเพื่อผ่อนคลายอาการดังกล่าว หรือมาขอรับบริการกับหมอพื้นบ้านซึ่งหมอพื้นบ้านอาจมีการช่วยรยาและยังยาให้ด้วย ก็จะช่วยบรรเทาอาการ ดังกล่าว 8) จากนั้นก็บำรุงด้วยอาหารที่มีโปรตีนสูง เช่น ไข่ต้ม ขนม นม ผลไม้ต่างๆ ระยะเวลาในการรักษา กินยาสมุนไพรราชดัด 3-5 วัน และพักผ่อนต่ออีกไม่เกิน 1 เดือนขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายของแต่ละคน 9) ในช่วงแรกๆ ของการรักษา ผู้ปกครองต้องคอยดูแลเป็นพิเศษ แม้เยาวชนสามารถเลิกได้ในช่วงแรก แต่เมื่อชุมชน หรือสังคมที่เด็กอยู่ มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้สารเสพติดเด็กก็อาจกลับไปใช้สารดังกล่าวอีกได้ 10) อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนสามารถเลิกสารเสพติดได้โดยไม่กลับไปใช้อีกนั้น ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เช่น ชุมชนหรือหมู่บ้านที่เด็กๆ อาศัยอยู่ เพื่อนๆ วัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามแม้กลุ่มเพื่อนๆ ยังคงใช้สารเสพติดแต่ถ้าเด็กมีจิตใจที่เข้มแข็ง ก็สามารถปฏิเสธการชักชวนของเพื่อนได้ อีกทั้งยังเป็นแกนนำในการช่วยแนะนำและชักชวนเพื่อนๆ ให้เลิกสารเสพติดดังกล่าวด้วย รวมถึงกำลังใจจากคนที่รัก เช่น ครอบครัว แฟน และสมาชิกในหมู่บ้าน

- ปัจจัยความสำเร็จในการช่วยให้เยาวชนที่ติดสารเสพติดสามารถเลิกได้ และกลับไปใช้ชีวิตตามปกติในวิถีหรือแบบแผนของชุมชนได้นั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือ ตัวของเด็กเองที่พร้อมและตัดสินใจเองที่จะเลิกสารเสพติด พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว ครูในโรงเรียน เพื่อนๆ ที่สามารถเลิกได้ และต้องการให้เพื่อนที่ยังใช้สารเสพติดอยู่สามารถเลิกได้เหมือนตนเอง ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ที่ช่วยกันเฝ้าระวัง สังเกตพฤติกรรมของลูกหลานตนเอง คอยช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา มีเมตตา และให้โอกาส รวมทั้งในชุมชนมีต้นทุนที่ดีและเข้มแข็งอย่างทีมหมอพื้นบ้าน ผู้นำชุมชนที่ร่วมมือกันในการให้ความช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน เอื้อเฟื้อและแบ่งปันทั้งความรู้ ยาสมุนไพร ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่หวังค่าตอบแทน
- การใช้สมุนไพรราชดัดในการบำบัดรักษาอาการติดสารเสพติดนั้น ทั้งหมอพื้นบ้าน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้ บอกว่ามีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้ในการบำบัดรักษาซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง โดยอาจเริ่มจากชุมชนเล็กๆ ให้มีการนำไปขยายผล ใช้บำบัดรักษาเยาวชนในหมู่บ้านก่อน และเก็บข้อมูลเป็นงานวิจัยหรือเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้น และควรศึกษาทางด้านเภสัชจลนศาสตร์ และพิษวิทยาของพืชสมุนไพรราชดัดที่ใช้ในการรักษา เพื่อความปลอดภัยของหมอพื้นบ้านในการนำไปใช้บำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดต่อไป

สารบัญ

		หน้า
	บทสรุปผู้บริหาร	1
บทที่ 1	บทนำ	4
	ความสำคัญของปัญหาการวิจัย	4
	วัตถุประสงค์ของโครงการ	5
	ระเบียบวิธีวิจัย	6
บทที่ 2	ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	สมุนไพรราชดัด	13
	สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
บทที่ 3	ข้อมูลทั่วไปและสถานการณ์ยาเสพติดของจังหวัดพัทลุง	23
บทที่ 4	สมุนไพรราชดัดกับการนำมาใช้บำบัดผู้ติดสารเสพติด	27
บทที่ 5	ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิด	39
	อื่นๆ ผู้ปกครอง ตัวแทนชาวบ้านและผู้นำชุมชน	
บทที่ 6	สรุปผลการศึกษา	50
	ภาคผนวก	57

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

จากโครงการสำรวจคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อประมาณการจำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด พ.ศ. 2559 โดยคณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม ซึ่งสำรวจประสบการณ์การใช้สารเสพติดชนิดต่างๆ ในประชากรอายุ 12-65 ปีทั่วประเทศ พบว่า ประชากรไทยประมาณ 2.96 ล้านคนเคยใช้สารเสพติด (ไม่รวมสุราและยาสูบ) อย่างน้อยหนึ่งชนิดในชีวิต สารเสพติดที่มีจำนวนผู้เคยใช้ในชีวิตมากที่สุดคือ กระท่อม (1.60 ล้านคนหรือคิดเป็นอัตรา 31.45 ต่อพันคน) รองลงมาได้แก่กัญชา (1.11 ล้านคนหรืออัตรา 21.84 ต่อพันคน) ยาบ้า (1.06 ล้านคนหรือคิดเป็นอัตรา 20.82 ต่อพันคน) และน้ำต้มใบกระท่อม (4.85 แสนคนหรือคิดเป็นอัตรา 9.53 ต่อพันคน) และประมาณการใช้สารเสพติดใน 12 เดือนของประชากรไทย เป็นผู้ใช้กระท่อม 843,861 คน ยาบ้า 442,916 คน และ 4x100 233,191 คน [1]

อัตราผู้ใช้น้ำต้มกระท่อมนั้น พบว่าสูงสุดอยู่ที่กลุ่มอายุ 20-24 ปี (18.28 ต่อพันคน หรือประมาณ 9.05 หมื่นคนเคยใช้ในชีวิต) รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 25-44 ปี (11.84 ต่อพันคน) และอัตราของผู้ที่ใช้ในหนึ่งปีก่อนการสำรวจสูงสุดคือกลุ่มอายุ 20-24 ปี (7.81 ต่อพันคน) ที่น่าเป็นห่วงคือ อัตราของผู้ที่ใช้ 20 วันใน 30 วันที่ผ่านมาพบสูงสุดในกลุ่มอายุ 12-19 ปี (1.90 ต่อพันคน หรือเท่ากับจำนวนประชากรประมาณ 13,544 คนทั่วประเทศ) ปัญหาการแพร่ระบาดของน้ำต้มใบกระท่อมอยู่ที่กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน นอกจากนี้ยังพบว่า ประชากรชายมีอัตราการใช้ น้ำต้มใบกระท่อมสูงกว่าประชากรหญิง และประชากรที่ใช้น้ำต้มกระท่อม ใน 30 วัน และ 20 ใน 30 วัน นอกเขตเทศบาลมีอัตราการใช้สูงกว่าประชากรในเขตเทศบาล [1]

คดีการจับกุมพืชกระท่อมและน้ำต้มใบกระท่อมตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549 ถึง 2559 พบว่ามีจำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา จากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดปี 2559 มีคดีทั้งหมด 110,820 คดี เป็นคดีพืชกระท่อมจำนวน 16,360 คดีและคดีน้ำต้มใบกระท่อม 8,829 คดี ภาคใต้มีคดีการจับกุมพืชกระท่อมและน้ำต้มกระท่อมมากที่สุดในทุกปี โดยปีล่าสุดมีคดีการจับกุมพืชกระท่อมถึง 21,770 คดีและน้ำต้มกระท่อม 12,660 คดี รองลงมาคือภาคกลางมีคดีจับกุมพืชกระท่อม 677 คดี และกรุงเทพมหานครมีคดีจับกumn้ำกระท่อม 111 คดี น้ำต้มใบกระท่อมเริ่มมีการใช้ในปี 2549 หรือก่อนหน้านั้นเพียงไม่กี่ปี นิยมใช้ในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อความสนุกสนาน [2]

ข้อมูลการเข้ารับการรักษาบำบัดรักษาจากแบบรายงานการบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติด (บสต.3) ปี 2549-2559 พบว่าการใช้พืชกระท่อมและน้ำต้มใบกระท่อมมีจำนวนผู้เข้ารับการรักษาบำบัดรักษาน้อยมากเมื่อเทียบกับยาบ้าและกัญชา ในปี 2559 มีผู้เข้ารับการรักษาบำบัดทั้งหมดจำนวน 87,491 ราย ในจำนวนนี้เป็นผู้เข้ารับการรักษาจากการใช้พืชกระท่อมจำนวน 1,458 ราย (ร้อยละ 1.67) และ 4x100 จำนวน 841 ราย (ร้อยละ 0.96) [2]

อย่างไรก็ตามแม้ผลกระทบจากการใช้ 4x100 ต่อสุขภาพยังขาดข้อมูลงานวิจัยในห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันผลที่ชัดเจน แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเยาวชน ครอบครัวและชุมชนเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า 4x100 มีผลกระทบมากมายหลายมิติ ที่ผ่านมาหลายหน่วยงานมีความกังวล และพยายามหาแนวทางในการจัดการปัญหาต่างๆ ทั้งการจับกุม ปราบปราม ส่ง

ผู้ใช้ 4x100 เข้ารับการบำบัด แต่มาตรการต่างๆ เหล่านี้ยังไม่มีประเมินถึงประสิทธิภาพว่าที่ผ่านมาสามารถเลิกสำเร็จได้กี่ราย

จากการศึกษาที่ผ่านมาของโครงการการศึกษาแบบแผนและผลจากการใช้พืชกระท่อมเป็นยารักษาโรค ในกลุ่มหมอพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง พบว่า นอกจากจะใช้กระท่อมเป็นส่วนประกอบในการรักษาโรคแล้ว ยังใช้สมุนไพรในท้องถิ่นรักษาอาการเยาวยุวชนที่ติด 4x100 เช่น ต้นราชดัดซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ และยังเป็นการช่วยเยาวยุวชนที่ติด 4x100 ให้เลิกได้ การศึกษานี้จึงเป็นการถอดบทเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งองค์ความรู้จากหมอพื้นบ้านและผลการรักษาจากผู้ใช้ 4x100 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปศึกษาต่อในทางเภสัชจลนศาสตร์ของพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาเพื่อความปลอดภัยทั้งหมดพื้นบ้านที่จะนำไปใช้ต่อในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการดูแลรักษาผู้ติด 4x100 โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการบำบัดรักษาทางเลือกโดยหมอพื้นบ้านที่ใช้พืชสมุนไพรในการรักษาเยาวยุวชนที่ใช้น้ำต้มใบกระท่อมหรือ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ในจังหวัดพัทลุง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ได้ข้อมูลในการบำบัดรักษาทางเลือกในผู้ติด 4x100 ที่ใช้พืชสมุนไพรโดยหมอพื้นบ้าน
- นำข้อมูลที่ได้ส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพิษวิทยาและเภสัชวิทยาไปศึกษาต่อถึงความเป็นไปได้ในการนำพืชสมุนไพรที่หมอพื้นบ้านใช้ในการบำบัดผู้ติด 4x100 เพื่อเป็นประโยชน์ในการบำบัดรักษาทางเลือกและเพื่อความปลอดภัยทั้งหมอพื้นบ้านและผู้ติดสารเสพติดที่มารับการรักษา

1.4 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- แผนงานศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
- เครือข่ายชุมชนที่ทำงานด้านป้องกันช่วยเหลือผู้ติดสารเสพติด
- ป.ป.ส.
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสาธารณสุข
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการปกครอง
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลโคกม่วง)

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

- ถอดบทเรียนกระบวนการบำบัดรักษาทางเลือกโดยหมอพื้นบ้านในจังหวัดพัทลุงที่ใช้พืชสมุนไพรราชดัดในการรักษาเยาวยุวชนอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ใช้น้ำต้มใบกระท่อม (4x100) และสารเสพติดชนิดอื่นๆ

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ก่อนการดำเนินโครงการนักวิจัยได้ประชุมหารือกับผู้นำชุมชนและทีมนักวิจัยในพื้นที่ และวิเคราะห์สถานการณ์สารเสพติดในชุมชน พบว่า สถานการณ์การใช้สารเสพติดของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดพัทลุงมีความรุนแรงในกลุ่มเยาวชนซึ่งสารเสพติดที่เยาวชนในพื้นที่นิยมใช้มากที่สุด ได้แก่ 4x100 และยาบ้า คนในชุมชนจึงพยายามหาวิธีการที่จะช่วยเหลือเยาวชนเหล่านี้โดยเริ่มจากครอบครัวที่มีลูกหลานติด 4x100 การศึกษานี้จึงศึกษาลงลึกไปถึงจุดเริ่มต้นของเยาวชนในการใช้สารเสพติดเหล่านี้ ศึกษาบริบทของครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อมรอบตัวเยาวชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่มีหมอพื้นบ้านมากเกือบสองร้อยคน วิถีชีวิตของคนพัทลุง ผูกพัน คำนึงเกี่ยวกับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บจากหมอพื้นบ้าน และคนในชุมชนให้ความเคารพและไว้วางใจ การศึกษานี้ได้ถอดบทเรียนชีวิตการทำงานของหมอพื้นบ้านที่มีบทบาทดูแลรักษาโรคภัยไข้เจ็บของคนในชุมชนมาอย่างยาวนาน และเริ่มบทบาทใหม่เพิ่มขึ้นในการรักษาผู้ติดสารเสพติด

อย่างไรก็ตามเยาวชนที่ใช้สารเสพติดยังมีความกังวลต่างๆ ในเรื่องของการถูกตีตราและความเกรงกลัวต่อกฎหมาย การเข้ารับการรักษาบำบัดจากหมอพื้นบ้านจึงเป็นความลับที่ไม่มีใครอยากให้คนอื่นรู้ว่าครอบครัวตัวเองมีลูกหลานใช้สารเสพติด และติดสารเสพติด การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นความท้าทายของนักวิจัยที่นอกจากจะได้เรียนรู้การทำงานของหมอพื้นบ้านที่ดูแลรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ โดยใช้พิษสมุนไพรในการรักษาแล้ว ยังได้เรียนรู้เส้นทางชีวิตของเยาวชนและครอบครัวของผู้ติดยา รวมทั้งบทบาทของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อผู้ติดยา

สัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน

- นักวิจัยประสานงานและนัดประชุมกับหมอพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดพัทลุงเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการ ขอความร่วมมือและเชิญหมอพื้นบ้านที่มีประสบการณ์ในการรักษาผู้ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้จำนวน 5-10 คน และยินดีเข้าร่วมโครงการ
- นักวิจัยนัดวันและเวลาในการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านที่บ้าน ในการเก็บข้อมูลหมอพื้นบ้านต่อ 1 คน อาจเก็บข้อมูลมากกว่า 3 ครั้ง นอกจากนักวิจัยต้องไปสัมภาษณ์แล้ว ยังต้องสังเกตกระบวนการรักษาและกระบวนการปรุงสมุนไพรในการรักษาอย่างละเอียด
- ประเด็นในการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน ได้แก่ ประสบการณ์ในการรักษาอาการติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ของคนในหมู่บ้าน แบบแผน ขั้นตอน กระบวนการในการรักษา ระยะเวลาในการรักษา สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ผลจากการรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 ด้วยสมุนไพร

สัมภาษณ์เยาวชนที่ใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ

- หมอพื้นบ้านจะเป็นผู้ช่วยในการนำนักวิจัยเข้าถึงเยาวชนและประชาชนกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น
 - 1) เยาวชนและประชาชนที่ใช้ 4x100 และอยู่ระหว่างกระบวนการในการรักษากับหมอพื้นบ้าน จำนวน 5-10 คน และยินดีเข้าร่วมโครงการ

2) เยาวชนและประชาชนที่มีประสบการณ์ในการมารับการรักษาอาการติดยา 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ กับหมอพื้นบ้านและสิ้นสุดการรักษาแล้ว จำนวน 10-20 คน และยินดีเข้าร่วมโครงการ

3) ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวของเยาวชนและผู้ที่เคยติดยา 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ จำนวน 10-20 คน และยินดีเข้าร่วมโครงการ

- นักวิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยเชิญกลุ่มตัวอย่างมาที่บ้านหมอพื้นบ้านในการให้ข้อมูล ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สะดวกให้นักวิจัยไปสัมภาษณ์ที่บ้าน หรือสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่อยู่ในพื้นที่ การสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 40 นาที – 1 ชั่วโมง โดยมีประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่

- ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- แบบแผนการใช้ 4x100
- อาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ 4x100
- การใช้สารเสพติดชนิดอื่นร่วมด้วย
- ผลกระทบจากการใช้ 4x100 ในทุกมิติ
- ประสบการณ์อย่างละเอียดในการเข้ารับการรักษาจากหมอพื้นบ้านตั้งแต่ก่อนการรักษาจนสิ้นสุดการรักษา
- อาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการบำบัดรักษา ระยะเวลาที่มีอาการดังกล่าว
- ความพึงพอใจจากการรักษาของหมอพื้นบ้าน

สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองที่ลูกติดยา 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ รวมทั้งตัวแทนเยาวชนและตัวแทนชาวบ้านในชุมชน

- นักวิจัยประสานงานและนัดประชุมแลกเปลี่ยนและร่วมกันหาแนวทางที่สร้างสรรค์ในการช่วยเหลือเยาวชนที่ติดสารเสพติดในชุมชน กลุ่มตัวอย่างประมาณ 8-15 คน

- ผู้ปกครองที่มีลูกติดยา 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ นักวิจัยนัดสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ในประเด็นเรื่องการเดินทางเข้าถึงสารเสพติดของเยาวชน บทบาทของครอบครัวในการดูแลลูกที่ติดสารเสพติด ผลกระทบต่างๆ จากการใช้สารเสพติดของลูกหลาน

- ศึกษาข้อมูลจากแฟ้มประวัติการเจ็บป่วยของกลุ่มตัวอย่างที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล Content analysis

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

ระยะเวลาดำเนินงาน 12 เดือน (ตุลาคม 2562 - กันยายน 2563)

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากรายงานผลการสำรวจครัวเรือนเพื่อคาดประมาณจำนวนประชากรผู้ใช้สารเสพติดของประเทศไทยปี 2559 [1] พบว่า จำนวนผู้เคยใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ประชากรภาคใต้มีอัตราการใช้สูงสุดถึง 1,139,944 คนอยู่นอกเขตเทศบาลจำนวน 846,765 คน ในเขตเทศบาล 293,178 คน และการใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งใน 1 ปี อันดับแรกยังคงเป็นภาคใต้ (14.58 ต่อประชากร 1,000 คน) [1]

สถานการณ์การใช้น้ำดื่มกระต้อมผสมสารชนิดต่างๆ (4x100)

ประชากรไทยที่เคยใช้น้ำดื่มกระต้อม (4x100) ในปี 2559 มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 485,855 คน เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ประชากรในภาคใต้มีจำนวนผู้ใช้น้ำดื่มมากกว่าภาคอื่นๆ ถึง 314,840 คน (หรืออัตรา 45.67 ต่อพันคน) อยู่นอกเขตเทศบาลจำนวน 229,036 คน ในเขตเทศบาล 85,804 คน

ซึ่งในจำนวนนี้ มีประชากรภาคใต้ 168,121 คนหรืออัตรา 24.39 ต่อพันคน ที่ยังคงใช้น้ำดื่มกระต้อมในหนึ่งปีที่ผ่านมา และ 128,234 คนใช้ใน 30 วันที่ผ่านมา และมีผู้ใช้เป็นประจำประมาณ 37,091 คนในภาคใต้ โดยอัตราการใช้ในประชากรนอกเขตเทศบาลสูงกว่าประชากรในเขตเทศบาล (142.71 กับ 45.67 ต่อพันคนในภาคใต้)

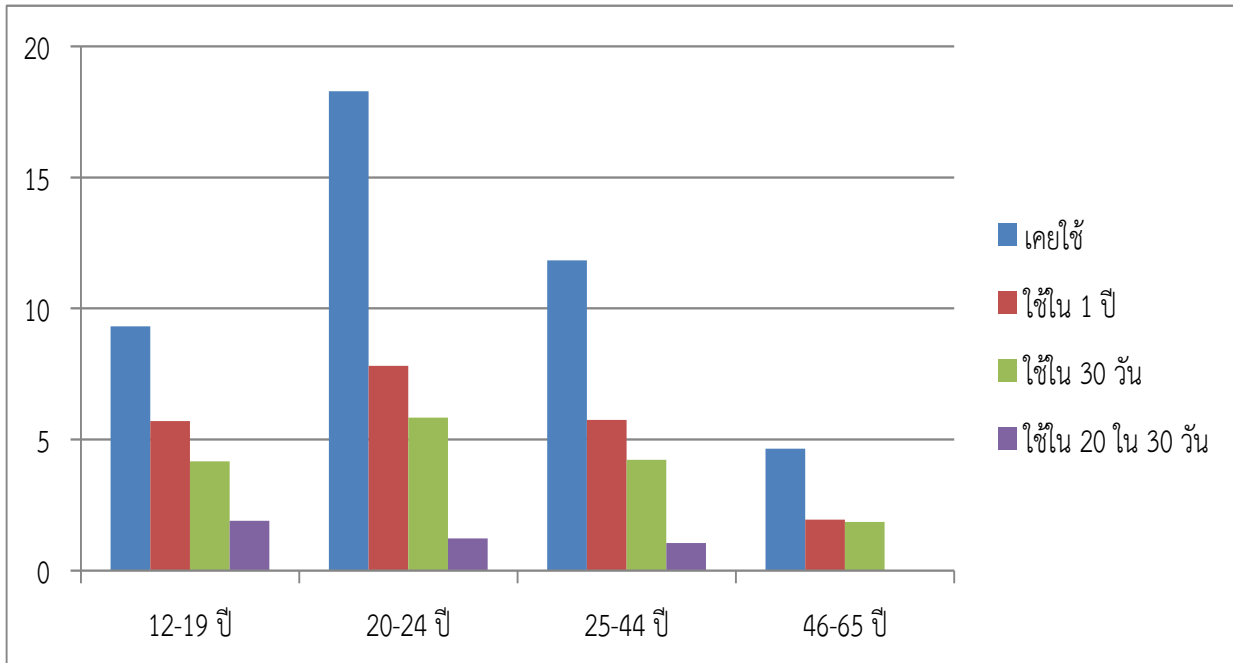
ตารางที่ 1 จำนวนและอัตรา (ต่อพัน) ของประชากรที่ใช้น้ำดื่มกระต้อม จำแนกตามภูมิภาค

จำนวนและอัตรา (ต่อพัน) ของประชากร 12-65 ปีที่ใช้น้ำดื่มกระต้อม				
ภาค	เคยใช้	ใช้ใน 1 ปี	ใช้ใน 30 วัน	ใช้ 20 วันใน 30 วัน
กลาง	65,782 (4.99)	18,849 (1.43)	12,222 (0.93)	1,029 (0.08)
เหนือ	9,507 (0.97)	1,296 (0.13)	0	0
ตะวันออกเฉียงเหนือ	83,402 (4.95)	44,674 (2.65)	38,800 (2.30)	3,258 (0.19)
ใต้	314,840 (45.67)	168,121 (24.39)	128,234 (18.60)	37,091 (5.38)
กทม.	12,324 (2.88)	251 (0.06)	251 (0.06)	251 (0.06)
รวม	485,855 (9.53)	233,191 (4.58)	179,508 (3.52)	41,629 (0.82)

จากการศึกษาโครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมการใช้สุรา ยาสูบ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพในนักเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทยครั้งที่ 4 ปีการศึกษา 2561 พบว่า นักเรียนชายร้อยละ 9.5 และนักเรียนหญิงร้อยละ 3.3 เคยใช้สารเสพติดผิดกฎหมายชนิดใดชนิดหนึ่งในชีวิต ความชุกของการใช้สารเสพติดใน 1 ปีก่อนการสำรวจ พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิง (ร้อยละ 4.6 และร้อยละ 1.5) มีอัตราการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนในปีการศึกษา 2558 สารเสพติด 3 อันดับแรกที่นักเรียนชายและนักเรียนหญิงเคยใช้มากที่สุด ได้แก่ กัญชา ไบกระต้อมและ 4x100 อัตราการคงใช้สารเสพติดใน 30 วันที่ผ่านมา พบว่านักเรียนที่ยังใช้สารเสพติดเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชาย [3]

เมื่อจำแนกการใช้ 4x100 ตามกลุ่มอายุ พบว่า สารดังกล่าวเป็นที่นิยมในกลุ่มอายุ 20-24 ปี (18.28 ต่อพันคน หรือประมาณ 9.05 หมื่นคน เคยใช้ในชีวิต) รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 25-44 ปี (11.84 ต่อพันคน) และอัตราของผู้ที่ใช้ใน

หนึ่งปีก่อนการสำรวจสูงสุดคือกลุ่มอายุ 20-24 ปี (7.81 ต่อพันคน) ที่น่าเป็นห่วงคือ อัตราของผู้ที่ใช้ 20 วันใน 30 วันที่ผ่านมาพบสูงสุดในกลุ่มอายุ 12-19 ปี (1.90 ต่อพันคน หรือเท่ากับจำนวนประชากรประมาณ 13,544 คนทั่วประเทศ) (ภาพที่ 1) ปัญหาการแพร่ระบาดของน้ำต้มใบกระท่อมอยู่ที่กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน นอกจากนี้ยังพบว่า ประชากรชายมีอัตราการใช้น้ำต้มใบกระท่อมสูงกว่าประชากรหญิงในทุกภูมิภาค

ภาพที่ 1 อัตรา (ต่อพันคน) ของประชากรอายุ 12-65 ปีทั่วประเทศที่ใช้น้ำต้มใบกระท่อม จำแนกตามกลุ่มอายุ

จำนวนคดีจับกุมพืชกระท่อมและน้ำต้มใบกระท่อม

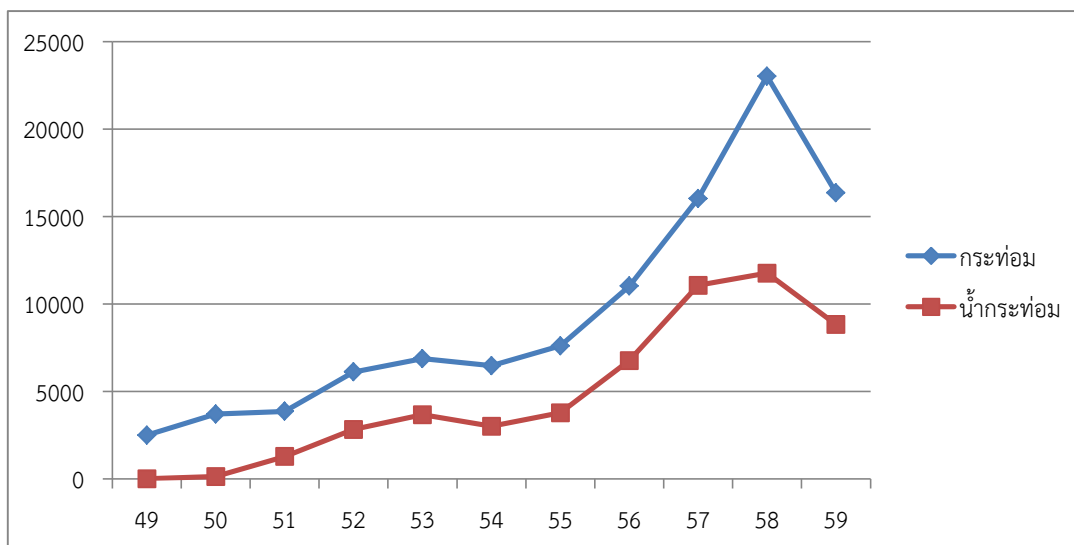
คดีการจับกุมพืชกระท่อมและน้ำต้มใบกระท่อมตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549 ถึง 2559 ดังภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่ามีจำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาจากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดปี 2559 มีคดีทั้งหมด 110,820 คดี เป็นคดีพืชกระท่อมจำนวน 16,360 คดีและคดีน้ำต้มใบกระท่อม 8,829 คดี ภาคใต้มีคดีการจับกุมพืชกระท่อมและน้ำต้มใบกระท่อมมากที่สุดในทุกปี โดยปีล่าสุดมีคดีการจับกุมพืชกระท่อมถึง 21,770 คดีและน้ำต้มใบกระท่อม 12,660 คดี รองลงมาคือภาคกลางมีคดีจับกุมพืชกระท่อม 677 คดี และกรุงเทพมหานครมีคดีจับกมน้ำกระท่อม 111 คดี น้ำต้มใบกระท่อมเริ่มมีการใช้ในปี 2549 หรือก่อนหน้านั้นเพียงไม่กี่ปี นิยมใช้ในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อความสนุกสนาน

จำนวนการเข้ารับการรักษา

ข้อมูลการเข้ารับการรักษาจากแบบรายงานการบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติด (บสต.3) ปี 2549-2559 ในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการใช้พืชกระท่อมและน้ำต้มใบกระท่อมมีจำนวนผู้เข้ารับการรักษาอย่างมากเมื่อเทียบกับยาบ้าและกัญชา ในปี 2559 มีผู้เข้ารับการรักษาทั้งหมดจำนวน 87,491 ราย ในจำนวนนี้เป็นผู้เข้ารับการรักษาจากการใช้พืชกระท่อมจำนวน 1,458 ราย (ร้อยละ 1.67) และ 4x100 จำนวน 841 ราย (ร้อยละ 0.96)

แม้จำนวนผู้ใช้ 4x100 ที่เข้ารับการรักษาในปี 2559 ไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่ชาวบ้านในพื้นที่ภาคใต้ส่วนใหญ่รวมถึงฝ่ายปกครองและสาธารณสุขกังวลว่าการใช้สารชนิดนี้ในกลุ่มเยาวชนที่ใช้เพื่อความสนุกสนาน คึกคะนอง เป็นการมั่วสุมและอาจชวนกันไปทำเรื่องที่เป็นพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ หรือทำเรื่องผิดกฎหมาย

เช่น การลักขโมย การค้ากระท่อม และอาจเป็นด่านแรกของการไปใช้สารเสพติดชนิดอื่นๆ แม้ปัจจุบันกระท่อมในพื้นที่มีราคาแพงและหายากรวมถึงยาแก้ไอที่มีราคาสูง แต่สามารถหาซื้อได้และยังคงแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน [2]

ภาพที่ 2 จำนวนคดีจับกุมพืชกระท่อมและน้ำต้มใบกระท่อมระหว่างปี พ.ศ. 2549-2559

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบจำนวนการเข้ารับการรักษาผู้ใช้ยาแก้ไอกระท่อม และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2549-2559

ปี พ.ศ.	ผู้เข้ารับการรักษาบำบัดทั้งหมด	ยาบ้า n (%)	4x100 n (%)	กัญชา n (%)	เฮโรอีน n (%)	ไอซ์ n (%)	กระท่อม n (%)
2549	50,468	38,551(76.38)	22 (0.04)	5,078 (10.06)	1,440 (2.85)	6 (0.01)	12 (0.02)
2550	62,366	49,279 (79.02)	159 (0.25)	5,949 (9.54)	1,214 (1.95)	13 (0.02)	274 (0.44)
2551	95,593	80,030 (83.72)	155 (0.16)	6,159 (6.44)	1,104 (1.15)	5 (0.01)	900 (0.94)
2552	125,181	103,009 (82.29)	372 (0.30)	8,749 (6.99)	1,381 (1.10)	19 (0.02)	1,580 (1.26)
2553	137,824	117,315 (85.12)	487 (0.35)	7,556 (5.48)	1,440 (1.04)	111 (0.08)	1,724 (1.25)
2554	201,546	175,413 (87.03)	646 (0.32)	7,624 (3.78)	2,209 (1.10)	643 (0.32)	2,087 (1.04)
2555	331,072	273,808 (82.70)	1,364 (0.41)	15,855 (4.79)	2,697 (0.81)	6,488 (1.96)	10,638 (3.21)
2556	325,973	278,124 (85.32)	1,304 (0.40)	15,464 (4.74)	2,757 (0.85)	14,459 (4.44)	7,739 (2.37)
2557	234,089	196,329 (83.87)	1,373 (0.59)	13,907 (5.94)	3,106 (1.33)	8,540 (3.65)	4,923 (2.10)
2558	133,280	105,392 (79.08)	1,021 (0.77)	9,460 (7.10)	3,269 (2.45)	6,005 (4.51)	1,964 (1.47)
2559	87,491	67,252 (76.87)	841 (0.96)	6,289 (7.19)	2,635 (3.01)	4,721 (5.40)	1,458 (1.67)

ผลกระทบจากการใช้ 4x100

ส่วนผสมของ 4x100 มีสารประกอบหลัก ได้แก่ น้ำกระท่อม ยาแก้ไอ โค้ก ซึ่งแต่ละพื้นที่มีวิธีการเตรียมสารที่ใช้ส่วนผสม รวมทั้งสารอื่นที่ใช้ร่วมแตกต่างกันออกไปตามความนิยมของผู้ใช้แต่ละกลุ่ม

การเตรียมสารเริ่มตั้งแต่ทำใบกระท่อมตามจำนวนที่ต้องการตั้งแต่ 20-100 ใบ นำมาต้มกับน้ำจนได้น้ำกระท่อมที่มีสีเหลืองปนเขียวหรือบางกลุ่มใช้การชิมว่ามีรสขมและไม่มีการเหม็นเขียว จากนั้นกรองเอาแต่น้ำโดยใช้ผ้ากรองเอากากทิ้ง เอาน้ำมาต้กให้เย็นจึงผสมโค้กและยาแก้ไอ แล้วนำน้ำแข็งใส่ลงแช่ในเหยือกน้ำกระท่อมที่ผสมแล้วเพื่อให้คงรสชาติเข้มข้นพร้อมดื่ม บางกลุ่มนำน้ำแข็งใส่ลงแช่ในน้ำกระท่อมให้เย็นเร็วขึ้นก่อนนำมาผสมกับโค้กและยาแก้ไอ

อาการและการแสดงเมื่อเสพ 4x100

กระบวนการออกฤทธิ์ของสารเสพติดชนิด 4x100 ยังไม่มีรายงานที่แน่ชัด ฤทธิ์ที่มีต่อผู้เสพน่าจะเกิดจากการออกฤทธิ์ของสารแต่ละชนิดที่เป็นส่วนผสม ได้แก่ Mitragynine (Kratom, *Mitragyna speciosa* Korth., Rubiaceae) ในพืชกระท่อม ยาแก้ไอ และคาเฟอีนในน้ำอัดลม [4]

ข้อมูลจากกองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับกระท่อมและยาแก้ไอดังนี้

กระท่อม ออกฤทธิ์ทั้งกระตุ้นและกดประสาท จัดเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 สารสำคัญที่พบในใบกระท่อมคือ Mitragynine เป็นสารจำพวกอัลคาลอยด์ มีฤทธิ์กดประสาทส่วนกลาง (CNS depressant) คล้ายกับยาเสพติดพวก psilocybin (เห็ดขี้ควาย) และ LSD ทำให้รู้สึกชาความรู้สึกเมื่อยล้าขณะทำงานและทนต่อความร้อนมากขึ้น

ยาแก้ไอที่ใช้ ได้แก่ เบนนาทิล โดเบนทิล เทนนาตริล และยาแก้ไอตราไก่ ซึ่งไม่ทราบส่วนประกอบแน่ชัด แต่โดยทั่วไปยาแก้ไอสามารถแบ่งตามลักษณะการออกฤทธิ์ ได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ยาระงับอาการไอ ยากลุ่มนี้ออกฤทธิ์ที่ศูนย์ควบคุมการไอในสมอง ใช้รักษาอาการไอแห้ง ไม่มีเสมหะ
2. ยาขับเสมหะ เป็นยาที่ช่วยกระตุ้นการขับเสมหะออกจากทางเดินหายใจ ซึ่งเป็นผลให้อาการไอลดลง

ยาแก้ไอที่ออกฤทธิ์ที่ศูนย์ควบคุมการไอในสมองนั้น แบ่งได้เป็นยาแก้ไอที่มียาเสพติดเป็นส่วนผสม และไม่มียาเสพติดเป็นส่วนผสม สำหรับยาแก้ไอที่มียาเสพติดเป็นส่วนผสม สารออกฤทธิ์ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญได้แก่ โคเดอีน (Codeine) หรือฝิ่นยา (Tincture Opium) เป็นต้น สำหรับชนิดของยาแก้ไอที่กลุ่มวัยรุ่นนิยมนำไปใช้ดื่มเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งเป็นปัญหาการแพร่ระบาดเมื่อหลายปีก่อนคือยาแก้ไอที่มีโคเดอีนเป็นส่วนผสม

โคเดอีนเป็นอนุพันธ์ของฝิ่น (Opium) ออกฤทธิ์ที่ระบบประสาทส่วนกลาง (Central Nervous System, CNS) มีคุณสมบัติทางเภสัชวิทยา คือ ระงับปวด และมีประสิทธิภาพในการระงับอาการไอได้ดีมาก โดยออกฤทธิ์กดศูนย์ควบคุมการไอในสมอง ด้วยคุณสมบัติดังกล่าว โคเดอีนจึงถูกนำมาผลิตเป็นยาแก้ไอ โคเดอีนจัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 2 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โคเดอีนผลิตมาจากฝิ่น ซึ่งเป็นน้ำยาง (juice) ที่กรี๊ดได้จากผลฝิ่น มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Papaver somniferum* หมายความว่า เหนียวน้ำให้หลับ

ผลของการใช้ยาแก้ไอที่มีโคเดอีนเป็นส่วนผสม ในกรณีที่น่าไปใช้ในทางที่ผิด จะเกิดอันตรายต่อสุขภาพ อาทิ คลื่นไส้ อาเจียน ง่วงซึม และที่สำคัญ การใช้ยาติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้เกิดการติดยาทั้งทางกายและจิตใจ และมีอาการถอนยาเมื่อขาดยา เช่นเดียวกับอาการติดยาฝิ่นหรือเฮโรอีน ซึ่งจะต้องเข้ารับการรักษาจึงจะหายจากการติดยาได้

โค้ก มีสารที่ออกฤทธิ์คือคาเฟอีน สารคาเฟอีนนั้นนอกจากจะมีในกาแฟแล้วยังพบในชา โกโก้ และเมล็ดโคลา คาเฟอีนเป็นสารที่มีฤทธิ์ ต่อร่างกายหลายประการ เช่น กระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต ทำให้โลหิตไปเลี้ยงสมองมากขึ้น ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีนจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเปร่ากระตุ้นประสาทส่วนกลางทำให้รู้สึกตื่นตัวไม่ง่วงนอน กระตุ้นการหลั่งของกรดเกลือในกระเพาะอาหาร มีฤทธิ์เป็นยาขับปัสสาวะอย่างอ่อนเป็นผลให้มีการขับถ่ายแคลเซียมออกจากร่างกายเพิ่มขึ้นด้วย ในทางตรงกันข้าม ในคนที่ไวต่อฤทธิ์ของคาเฟอีนหรือได้รับคาเฟอีนมากเกินไป อาจทำให้มีอาการใจสั่น มือสั่น ปวดศีรษะ นอนไม่หลับกระสับกระส่าย และปวดท้อง การดื่มเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีนในปริมาณมากเป็นประจำอาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเสริมสร้างความสูง และผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีนไปนานๆ จะมีอาการติดสารคาเฟอีน คือ ถ้าไม่ได้ดื่มจะรู้สึกเฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น หรือรู้สึกเหนื่อยล้า

อาการที่ผู้เสพ 4x100 รายงานโดยสรุปพบว่า หลังเสพประมาณ 15 นาทีอารมณ์ความรู้สึกเริ่มเปลี่ยน “มีินๆ ไม่่ง่วงทำงานได้ ไม่่อยากอยู่บ้าน อยากรอกออกไปเที่ยว” “ลอยๆไม่ค่อยรู้ตัว เดินไปเดินมา ง่วงนอนตลอด คิดซ้าลง กลัว เฉื่อยชา ตาค้าง ปัสสาวะขัดบางครั้ง” บางรายกล้าแสดงออกมากขึ้นกว่าตอนไม่กิน “ไม่คิดมาก ไม่เที่ยว โกรธง่ายแต่ไม่ทำใคร” “โมโห หงุดหงิด โวยวายหลังยาหมดฤทธิ์ คล้ายคนเมาเหล้า ง่วงซึม แรกๆ ท้องเสีย ต่อมาท้องผูก” “ใช้แก๊สเสียเวลาหาเฮโรอินไม่ได้” บางคนรู้สึกซึม ๆ ง่วง ๆ คับปลายจมูก คล้ายเมาเหล้า “เคลิ้ม ๆ เจ็บ ๆ ไม่โวยวาย นอนหลับดี ไม่อยากไปไหน” ถ้าผสมโซลแลมมากจะเมา ลืมตัว หงุดหงิดง่าย คึก ไม่มีสติ อยากรทำอะไรทำเลย ถ้ากินโซลแลมตามด้วยจะสนุก กล้าพูดมากขึ้น แต่ถ้ากินโซลแลมมากเกินไปจะเมาจำอะไรไม่ได้ อาการที่เกิดขึ้นดังกล่าวไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเป็นผลจากสารตัวใดเพราะมีลักษณะอาการผสมผสานระหว่างสารทั้ง 3 ชนิดหรือมากกว่านั้นในกรณีผสมยาอย่างอื่นลงไป หรือเสพสารอื่นๆร่วมด้วย

โดยสรุปคือมีอาการเฉื่อยชา ไม่ค่อยมีแรง หงุดหงิดง่าย ไม่ค่อยกลับบ้าน ไม่กล้าแสดงออก หลบหน้าผู้คน ชุมชนรังเกียจ อ่อนเพลีย ซึ่เขา อยากรอนตลอด กินข้าวได้ หงุดหงิด โมโหง่าย โวยวาย ใช้อารมณ์ ทะเลาะกับคนในครอบครัว

ในขณะที่บางรายรู้สึกว่าร่ากายแข็งแรงขึ้น ทำงานได้ อารมณ์ดี รายจ่ายลดลง ภรรยาไม่ว่า มีเงินใช้จ่ายในครอบครัวมากขึ้น ความสัมพันธ์ในชุมชนช่วยเหลือกันดี

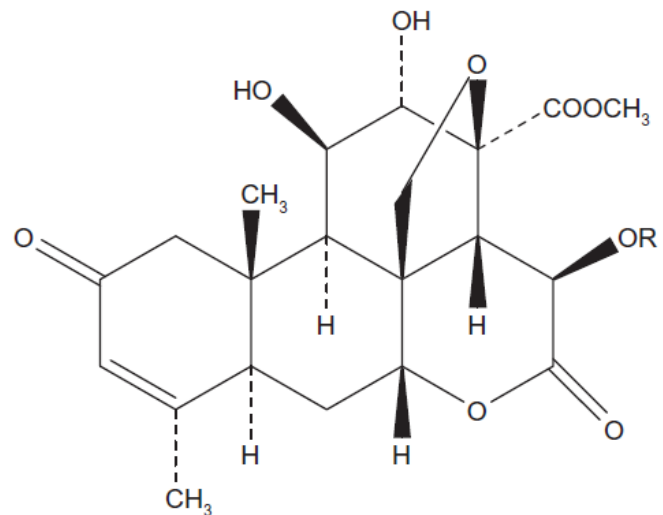
เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถระบุถึงผลเสียจากการใช้ได้ชัดเจน ถึงแม้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มารับการบำบัดรักษายาเสพติดจากคลินิกยาเสพติดและศูนย์บำบัดฯก็ตาม แต่ผู้รับการบำบัดไม่ได้ระบุว่ามาเพื่อรักษาการติด 4x100 ทำให้การศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถตอบคำถามในเรื่องผลเสียหรือผลกระทบทางลบจากการใช้ได้ชัดเจน อีกทั้งยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้ได้

พืชสมุนไพรที่หมอฟันบ้านในจังหวัดพัทลุงใช้ในการรักษาผู้ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ

จังหวัดพัทลุงมีหมอฟันบ้านประมาณกว่า 100 คน กระจายอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมือง ครอบคลุมทั้ง 11 อำเภอ จากการเก็บข้อมูลงานวิจัยโครงการการศึกษาแบบแผนและผลจากการใช้พืชกระท่อมเป็นยารักษาโรคโดยเก็บข้อมูลในกลุ่มหมอฟันบ้าน และพบว่าหมอฟันบ้านบางรายเคยมีประสบการณ์ในการรักษาผู้ติดสารเสพติดโดยเฉพาะเยาวชนในหมู่บ้านที่ใช้ 4x100 ซึ่งพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ได้แก่ ต้นราชดัด (*Brucea javanica* (L.) Merr.) เป็นไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก พบได้ทุกภาคในประเทศไทย ประโยชน์ของเปลือกและใบจากต้นราชดัด ได้แก่ ใช้ต้มดื่มถอนพิษสุรา และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ผลแห้งแก้ไข้ แก้บิด เป็นต้น (จากการสัมภาษณ์หมอฟันบ้าน อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2559) อย่างไรก็ตามราชดัดเป็นพืชที่มีทั้งคุณและโทษ จากการทดสอบทางพิษวิทยา

เมื่อนำสาร Yatanoside มาฉีดให้กับนกพิราบในปริมาณ 0.5 มิลลิกรัมต่อ 1 กิโลกรัม จะพบการเป็นพิษหรือนำสารดังกล่าวปริมาณ 0.5-1 มิลลิกรัมต่อ 1 กิโลกรัมมาฉีดให้กับแมวหรือสุนัขทดลอง พบว่าเกิดการเป็นพิษเช่นเดียวกัน เมื่อได้รับพิษประสาทส่วนกลางของสัตว์จะถูกยับยั้งการทำงาน ทำให้หัวใจเต้นเร็วขึ้น และการหายใจช้าลง แล้วจะเกิดอาการท้องเสีย อาเจียน ปัสสาวะน้อยลง ร่างกายไม่มีแรงและเคลื่อนไหวไม่ได้ [5] ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากหมอพื้นบ้านที่ใช้ราชดัดรักษาผู้ติด 4x100 พบว่า พิษสมุนไพรชนิดนี้มีความเป็นพิษ บางรายเมื่อใช้สมุนไพรชนิดนี้รักษาจะมีสมุนไพรชนิดอื่นเข้ามาเสริมเพื่อใช้ถอนพิษราชดัดอีกครั้ง การศึกษาครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนจากหมอพื้นบ้านอย่างละเอียดถึงกระบวนการและขั้นตอนในการปรุงยาและการรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ

สมุนไพรราชดัด

Basic structure of quassinoids

ภาพโดย : รศ.ดร.จุไรทิพย์ หวังสินทวีกุล ภาควิชาเภสัช
เวชและเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
(จากการประชุมวันที่ 15 กรกฎาคม 2563)

แหล่งที่มา : Chen M, Chen R, Wang S, Tan W, Hu Y, Peng X, Wang Y. Chemical components, pharmacological properties, and nanoparticulate delivery systems of *Brucea javanica*. *Int J Nanomedicine*. 2013;8:85-92. doi: 10.2147/IJN.S31636.

ราชดัด *Brucea javanica* (L.) Merr. วงศ์ Simaroubaceae ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ *Brucea amarissima* Desv. Ex Gomes จัดอยู่ในวงศ์ปลาไหลเผือก (SIMAROUBACEAE) มีชื่อเรียก ได้แก่ กากจับหลัก เค้ายายม่อม มะขี้เหา มะติควาย ยาแก้ฮากขม (เชียงใหม่) พญาดาบหัก (ตราด) ตีคน (อุบลราชธานี) เพี้ยพาน เพี้ยะพาน (นครราชสีมา ขอนแก่น) สอยดาว (จันทบุรี) มะลาคา (ปัตตานี) ฉะดัด (สุราษฎร์ธานี) กากจับหลัก (ภาคเหนือ) ตีคน (ภาคกลาง) กะดัด ฉะดัด (ภาคใต้) [5]

ในปี 1967 นักวิทยาศาสตร์สามารถแยกสาร ควอส-สิ-นอยด์ (Quassinoids) จาก *Brucea javanica* ซึ่งมีฤทธิ์ในการต้านมาลาเรีย ต้านมะเร็ง ต้านการอักเสบ [6]

ข้อมูลทางเภสัชวิทยาของราชดัด รวบรวมโดยเว็บไซต์เมดไทย (Medthai) [5]

- พบสาร Alkaloids หลายชนิด เช่น Brucamarine, Brucealin, Brucenol, Yatanine, ไนเมล็ดพบน้ำมัน เช่น Bruceilic acid, Fatty acid, Brusato, Bruceantin, Bruceine A-E, Yatanoside, Yadanziolide A, F, I และกรดอีกหลายชนิดเป็นต้น
- สารสกัดจากผลและเมล็ดมีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อมาลาเรียชนิดฟัลซิพารัมและเชื้อบิดในหลอดทดลองและทำให้ใช้จับสันมีอาการดีขึ้น แต่พบว่ามีความเป็นพิษสูง
- สาร Brusato และสาร Brucein มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง โดยเฉพาะกับมะเร็งเม็ดเลือดขาวในต่อมน้ำเหลือง และสาร Yatanoside จะออกฤทธิ์เหมือนกับ 2 สารข้างต้นด้วย
- จากการค้นคว้าวิจัยของคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สารออกฤทธิ์ Brusatol ซึ่งเป็นสารที่สกัดได้จากผลราชดัด สาร Flavone และ Chrysoeriol ที่สกัดมาจากส่วนใบและก้านราชดัด สามารถทำลายเซลล์มะเร็งเม็ดเลือดขาวได้
- สำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ทำการวิจัย พบว่า เมล็ดของราชดัดมีฤทธิ์ต้านการอักเสบ
- สาร Yatanoside ที่สกัดได้จากผลราชดัด มีฤทธิ์ฆ่าเชื้ออะมีบาของลิงและสุนัขในหลอดทดลองได้
- จากการทดสอบทางพิษวิทยา เมื่อนำสาร Yatanoside มาฉีดให้กับนกพิราบในปริมาณ 0.5 มิลลิกรัมต่อ 1 กิโลกรัม จะพบการเป็นพิษ หรือนำสารดังกล่าวปริมาณ 0.5-1 มิลลิกรัมต่อ 1 กิโลกรัม มาฉีดให้กับแมวหรือสุนัขทดลอง ก็พบว่าเกิดการเป็นพิษเช่นเดียวกัน เมื่อได้รับพิษ ประสาทส่วนกลางของสัตว์จะถูกยับยั้งการทำงาน ทำให้หัวใจเต้นเร็วขึ้น และการหายใจช้าลง แล้วจะเกิดอาการท้องเสีย อาเจียน ปัสสาวะน้อยลง ร่างกายไม่มีแรงและเคลื่อนไหวไม่ได้
- จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยจากต่างประเทศ พบว่า ประเทศจีน ใช้ผลราชดัด แก้ไข้ ใช้ถอนพิษ รักษา มะเร็งปอด มะเร็งต่อมลูกหมาก ต้านการอักเสบ และต้านไวรัส [6]

ลักษณะของราชดัด

ต้นราชดัด จัดเป็นไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก มีความสูงได้ประมาณ 2-4 เมตร เปลือกลำต้นเรียบเป็นสีขาวปนเทา ทั้งต้นมีขนสีเหลืองปกคลุมหนาแน่น ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด ในประเทศพบได้ทุกภาค โดยมักขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ป่าโปร่ง และในพื้นที่ค่อนข้างโล่งในป่าเต็งรัง ที่ความสูงต่ำกว่า 450 เมตร จากระดับน้ำทะเล

ใบราชดัด ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ ออกเรียงสลับเวียนรอบกิ่ง มีใบย่อยประมาณ 5-13 ใบ ก้านใบยาวประมาณ 5-10 เซนติเมตร ลักษณะของใบย่อยเป็นรูปรี ปลายใบแหลม โคนใบมน ส่วนขอบใบหยักมนเป็นฟันเลื่อยตลอดทั้งขอบใบ ใบมีขนาดกว้างประมาณ 3-6 เซนติเมตร และยาวประมาณ 5-10 เซนติเมตร หลังใบเป็นสีเขียวเข้ม ส่วนท้องใบเป็นสีเขียวอ่อน ผิวใบทั้งสองด้านมีขนนุ่ม เนื้อใบบางและนิ่ม

ดอกราชดัด ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบและปลายยอด ช่อดอกยาวประมาณ 5-40 เซนติเมตร เป็นดอกแบบแยกเพศ มีทั้งต้นที่พบเฉพาะช่อดอกเพศผู้ และต้นที่มีทั้งดอกเพศผู้และดอกเพศเมียอยู่ในช่อเดียวกัน ดอกมีขนาดเล็กสีขาวอมเขียวถึงสีแดงอมเขียว สีน้ำตาลแดง หรือสีม่วง กลีบดอกมี 4 กลีบ มีขน ส่วนกลีบเลี้ยงมีขนาดเล็กมาก มี 4 แฉก

ผลราชดัด เป็นผลสดแบบมีเนื้อ ออกผลเป็นพวงหรือเป็นกลุ่มประมาณ 1-4 ผล ลักษณะของผลเป็นรูปกลมขนาดเล็ก ยาวประมาณ 4 มิลลิเมตร ผิวผลเรียบเป็นมัน ไม่ขรุขระ เปลือกผลแข็ง ผลอ่อนเป็นสีเขียว เมื่อสุกแล้วจะเปลี่ยนเป็นสีดำหรือสีน้ำตาลดำ คล้ายเมล็ดมะละกอแห้ง ภายในมีเมล็ดเดี่ยว เมล็ดมีลักษณะกลมหรือเป็นรูปไข่ ผิวเมล็ดเรียบเป็นมันมีสีเหลืองอ่อนหรือสีน้ำตาล มีรสขมจัด

ภาพจาก : <https://medthai.com/>

สรรพคุณของราชดัด รวบรวมโดยเว็บไซต์เมดไทย (Medthai) [6]

ผล

- ผลมีรสขม ใช้เป็นยาแก้กระษัย บำรุงธาตุ ทำให้เจริญอาหาร
- มีสรรพคุณแก้ลมวิงเวียน
- ตำราการแพทย์แผนจีนจะใช้ผลประมาณ 0.5-2 กรัม นำมาต้มเอาน้ำกินเป็นยาขับพิษร้อน
- ช่วยแก้อาการหวาเรอ
- ใช้เป็นยาแก้อาเจียนเป็นเลือด
- ช่วยแก้อาการเจ็บอก
- ช่วยแก้อาการท้องอืดท้องเฟ้อ
- ใช้เป็นยารักษาอาการปวดท้อง
- ช่วยบำรุงน้ำดี บำรุงน้ำเหลือง
- ผลราชดัดจัดอยู่ใน “พิภดตรีทวาราสา” (ประกอบด้วย ผลราชดัด ผลกระวาน ผลโหระพาเทศ) ซึ่งเป็นตำรับยาที่มีสรรพคุณเป็นยาแก้ลม แก้พิษตานซาง แก้เสมหะ ขับพยาธิในท้อง
- ใช้ทาผลภายนอกโดยใช้ผลสดตำพอกแผลที่ต้องการ
- ใช้ผลแก่จัดนำมาทุบให้เปลือกแตกใช้ต้มกับน้ำกินครั้งละ 5 ผล

เมล็ด

- ส่วนเมล็ดใช้เตรียมเป็นยาคุมธาตุ บำรุงธาตุ
- ช่วยต้านมะเร็ง
- ตำรายาแก้บิดอะมีบา ใช้เมล็ดราชดัดประมาณ 10-15 เมล็ด นำมาบดให้เป็นผงแล้วนำไปใส่ในแคปซูล หรือนำเนื้อลำไยแห้งมาห่อ ใช้รับประทานวันละ 3 ครั้ง โดยให้รับประทานติดต่อกันประมาณ 7-10 วัน
- ใช้เป็นยาบำบัดโรคเกี่ยวกับลำไส้

- ตำรายาแก้โรคผิวหนังกลากเกลื้อน ตาปลา ระบุให้ใช้เมล็ดราชดัด นำมาบดให้เป็นผง ใช้โรยบริเวณที่เป็น หรือนำผงมาผสมกับน้ำมันมะพร้าว ใช้ทาบริเวณที่เป็นก็ได้

ต้น

- ทั้งต้นใช้ต้มกับน้ำกินเป็นยาแก้ตัวเหลือง ตาเหลือง

ราก

- ตำรับยาสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานีใช้รากราชดัดเข้ายากับนางแซงแดง ผนกับน้ำกินเป็นยาแก้พิษไข้ ผิดสำแดง
- รากมีรสขม ใช้เคี้ยวอม หรือเคี้ยวร่วมกับหมากเป็นยาแก้ไอ
- รากใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้บิด แก้เสียดท้อง
- รากใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้อาการปวดกล้ามเนื้อ

ใบ

- ใบมีรสขม มีสรรพคุณเป็นยาแก้ดับม้ามโต
- ใบใช้ตำกับปูนพอกถอนพิษตะขาบ พิษแมงป่อง
- ใบใช้ตำกับปูนพอกแก้ฝี แก้กลากเกลื้อน

ต้น ราก ผล เมล็ด ทั้งต้นและเมล็ด

- ต้น ราก ผล และเมล็ด มีรสขม ใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้ไข้มาลาเรียชนิดฟัลซิพารัม ตำรายาแก้ไข้มาลาเรีย ใช้จับสั้น ระบุให้ใช้ผลราชดัด 10 ลูก นำมาห่อด้วยเนื้อลำไยแห้ง ใช้รับประทานวันละ 3 ครั้ง หลังจากรับประทานติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน จะพบว่ามีอาการดีขึ้น และหลังจากรับประทานติดต่อกันถึง 5 วัน อาการจะดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดหรือเกือบหายเป็นปกติ
- ผลแห้งหรือเมล็ดมีสรรพคุณเป็นยาแก้บิดไม่มีตัว (เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชิกเซลลา Shigella มักพบในพื้นที่ที่มีสุขอนามัยไม่ดี) แก้ท้องร่วง
- ผลหรือเมล็ดใช้เป็นยาขับพยาธิ ฆ่าพยาธิ รักษาโรคพยาธิ
- ส่วนรากและใบให้ใช้ครั้งละ 12-15 กรัม นำมาต้มกับน้ำกิน

ไม่ระบุ

- ใช้เป็นยาขับพิษ ขับน้ำขึ้น (ไม่ระบุส่วนที่ใช้ว่าเป็นส่วนใด ระหว่าง ผล เมล็ด ใบและราก)
- แก้ท้องเสียเรื้อรัง

ข้อควรระวัง สมุนไพรราชดัดเป็นสมุนไพรที่มีพิษเล็กน้อย ดังนั้นในการใช้ควรใช้ในปริมาณที่พอเหมาะที่ระบุไว้ในตำรับตำรายาต่างๆ ไม่ควรใช้ในปริมาณที่มากเกินไป หรือใช้ติดต่อกันนานจนเกินไป เด็กและสตรีมีครรภ์รวมถึงผู้ที่มีภาวะผิดปกติของกระเพาะและลำไส้ ห้ามใช้สมุนไพรราชดัดอย่างเด็ดขาด

สมุนไพรราชดัดยังอยู่ในตำรับยาของการรักษาไข้สันนิบาต [7] ตามคัมภีร์ฉันทศาสตร์ ให้ความหมายว่า 1) ไข้ใดให้มีอาการตัวร้อน กระหายน้ำ หดแรง 2) ไข้ใดให้มีอาการตัวเย็น ชอบนอน เบื่ออาหาร เจ็บในคอ 3) ไข้ใดให้มีอาการสลับร้อน สลับหนาว ปวดหัว ปวดฟัน ไข้สันนิบาต จึงเป็นไข้ที่มีลักษณะอาการหลากหลาย จึงมีการใช้ตำรับยาที่แตกต่างกันตามลักษณะของอาการโรค มียารักษาทั้งหมด 58 ตำรับ มี 1 ตำรับที่ใช้ราชดัดเป็นส่วนประกอบ (ตำรับที่

4 ยาต้มแก้ส้นนิบาต ส่วนประกอบ ใบมะกอก 1 ใบมะขาม 1 ขี้เหล็กทั้งห้า ก้านสะเดา 1 ข้าวเย็น 1 ย่านาง 1 ทางตาล 1 ไม้เท้ายายม่อม 1 แห้วหมู 1 รากหญ้าเจ้าชู้ 1 ไมยราบ 1 หัวคั่ว 1 ชิงช้าชาลี 1 หัวว่าง 1 หญ้าปล้อง 1 ไม้รวก 1 จันทน์สอง ทนตี 1 ตะลุ่มนง 1 ใบมะหวด 1 **ใบราชดัด** 1 ส้มป่อย 1 ตาไม้ ใฝ่สีสุก 1 รากกระดุกไก่ 1 หัว (ยอด) มะพร้าวอ่อน 1 กาฝาก 1 ตำเสา 1) สรรพคุณ แก้ส้นนิบาต วิธีเตรียม วิธีใช้ คือ ต้มกิน

บัญชียาจากสมุนไพร ในบัญชียาหลักแห่งชาติ [8] พบว่า **ราชดัดเป็นส่วนประกอบของยารักษากลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลม)** ได้แก่ ยาหอมนวโกฐ ประกอบด้วย แก่นสักชี **ลูกราชดัด** ลูกสารพัดพิษ แก่นจันทร์เทศ แก่นจันทร์แดง ลูกกระดอม เกาบระเพ็ด หนักสิงละ 4 กรัม ใช้แก้ลมวิงเวียน คลื่นเหียน อาเจียน (ลมจุกแน่นในอก) ในผู้สูงอายุ และแก้ลมปลายไข้ (หลังจากฟื้นไข้แล้วยังมีอาการ เช่น คลื่นเหียน วิงเวียน เบื่ออาหาร ท้องอืดและอ่อนเพลีย) ใช้แบบชนิดผง รับประทานครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำกระสายหรือน้ำสุก เมื่อมีอาการทุก 3-4 ชั่วโมง ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์และผู้ที่มีไข้ และควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)

พืชสมุนไพร ที่ใช้บำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรไทยอีกจำนวนหนึ่งที่มีรายงานว่าใช้ในตำรับยาสมุนไพรที่กระตุ้นให้ผู้ติดยาเสพติดอาเจียน และลดการใช้ ได้แก่ ยาสามราก ทำให้อาเจียน การอาเจียนเป็นการถอนพิษ พิษในตระกูลนี้ได้แก่ปลาไหลเผือก พญารากเดี่ยว (ที่มาเลเซียนิยมใช้เป็นยาบำรุงกำลัง) รากโหดทะนงแดง โหดทะนงขาว เป็นพืชที่ไว้สำหรับกินบำรุงกำลัง รากมีรสขมมาก พญารากไฟ ยาสามรากใช้ปรุงเป็นยาสำหรับบำบัดยาเสพติด น่าสนใจว่าน่าจะใช้สมุนไพรกลุ่มนี้ด้วย เป็นกลุ่มยาที่ช่วยให้อาเจียนและถอนพิษสารเสพติด

ปลาไหลเผือก

รากปลาไหลเผือก

ภาพจาก : <https://medthai.com/>

ปลาไหลเผือก ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eurycoma longifolia* Jack วงศ์ Simaroubaceae

สมุนไพรปลาไหลเผือก มีชื่อท้องถิ่นอื่นๆ ว่า คะนาง ชะนาง (ตราด) กรุงบาดาล (สุราษฎร์ธานี) ไหลเผือก (ตรัง) ตรังบาดาล (ปัตตานี) ตุงสอ ตรังบาดาล เพี้ยก หยกบ่อถอง แสพันชั้น (ภาคเหนือ) หยกบ่อถอง หยกไม่ถึง เอียนต่อน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ปลาไหลเผือก ไหลเผือก (ภาคกลาง) เพี้ยก (ภาคใต้) ตูวอ ming ตูวบ่า ming (มาเลย์-นราธิวาส) ชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้จะเรียกต้นปลาไหลเผือกว่า “ตงกัตอาลี” (Tongkat Ali) [9]

สรรพคุณ รวบรวมโดยเว็บไซต์เมดไทย (Medthai) [9]

- รากปลาไหลเผือกมีรสขมและเบื่อเมาเล็กน้อย ใช้เป็นยาสมุนไพรในการเลิกเหล้า โดยนำรากปลาไหลเผือก รากโลดทะนงแดง และพญาไฟ นำมาฝนกับน้ำกินเป็นยาทำให้อาเจียน
 - ใช้รากต้มกินเป็นยาแก้อาการปวดเมื่อย แก้ปวดทั่วไป ปวดข้อ ปวดตามร่างกาย (ผู้ใช้สารเสพติดเวลาที่มีอาการลงแดงมักมีอาการปวดเนื้อปวดตัว)
 - รากปลาไหลเผือกจัดอยู่ในตำรับ “ยาสามราก” ประกอบด้วย พญารากเดี่ยว (รากปลาไหลเผือก) รากโลดทะนง และรากฮังฮ้อน (พญารากไฟ) โดยเป็นตำรับยาที่มีสรรพคุณทำให้อาเจียนและถ่าย ใช้เป็นยาล้างพิษสารเสพติด ใช้บำบัดผู้ป่วยที่ติดยาเสพติด ช่วยแก้อาการลงแดงจากยาเสพติดได้ (ตามข้อมูลระบุว่าให้ใช้รากทั้งสามนำมาฝนกับน้ำมะนาวกินก่อนอาหาร เช้าและเย็นหรืออาจต้มกับน้ำดื่มก็ได้)
 - ยาสามราก : 1) รากปลาไหลเผือก ช่วยแก้ไข้ รักษาอาการเรื้อรัง ถ่ายพิษ บำรุงกำลัง 2) รากโลดทะนง ช่วยถอนพิษยาเบื่อเมา ทำให้อาเจียน ทำให้ถ่าย 3) รากพญารากไฟ ช่วยทำให้เลือดเดินสะดวก
- หมายเหตุ : การใช้รากตามตำราสมุนไพรไทย ให้ใช้รากแห้งประมาณ 8-15 กรัม นำมาต้มเอาน้ำดื่ม เช้าและเย็น

ข้อควรระวัง

- เนื่องจากรากปลาไหลเผือกเป็นสมุนไพรที่มีพิษเบื่อเมา การนำมาใช้จึงต้องระวัง บางคนเมื่อกินเข้าไปก็อาจทำให้เกิดอาการปวดเมื่อย วิงเวียนศีรษะ หรือมีไข้ อ่อนๆ หากมีอาการดังกล่าวก็ให้หยุดรับประทานแล้วดื่มน้ำเยอะๆ จนกว่าอาการจะหายไป และทางที่ดีควรเริ่มกินในปริมาณน้อยๆ ก่อน
- การใช้ในปริมาณที่สูงเกินไปและติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน จะก่อให้เกิดผลข้างเคียงของแอนโดรเจน ทำให้ต่อมลูกหมากโตและทำให้เกิดอาการนอนไม่หลับได้

โลดทะนงแดง

ภาพจาก : ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (<http://www.phargarden.com>)

โลดทะนงแดง ชื่อวิทยาศาสตร์ *Trigonostemon reidioides* (Kurz) Craib ชื่อวงศ์ Euphorbiaceae มีชื่อตามแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ ข้าวเย็นเนิน (ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์) ตูเปี้ย ตูเตี้ย (เพชรบุรี) ทะนง รัก ทะนง (นครราชสีมา) ทะนงแดง (ประจวบคีรีขันธ์) นางแขง (อุบลราชธานี) โลดทะนงแดง (บุรีรัมย์) หนาดคำ (ภาคเหนือ) หัวยาข้าวเย็นเนิน ข้าวเย็นเนิน (ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์) [10]

สรรพคุณ ยาสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ใช้รากเข้ายากับน้ำมะนาว ผนกับน้ำต้มแก้ผดผื่นแดง พิษแมงมุม ทำให้อาเจียน ถอนพิษเบื่อเมา เหง้า ผนทาแก้สิ่ว ฝ้า และฟกช้ำ เคล็ด บวม ราก ผสมกับพญาไฟและปลาไหลเผือก ผนน้ำต้มถอนอาการเมาเหล้า

ยาพื้นบ้าน ใช้ราก ผสมกับเมล็ดหมาก ผนน้ำกิน และผสมกับน้ำมะนาวทาแผลแก้พิษงูชนิดที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท ใช้ต้มน้ำดื่มหรือผนรับประทานทำให้อาเจียนอย่างหนัก ใช้ถอนพิษคนกินยาเบื่อเมาหรือผนน้ำกินช่วยให้เลิกดื่มเหล้า

ตำรายาไทย ใช้ราก มีรสร้อน ผนน้ำกินทำให้อาเจียน เพื่อถอนพิษจากยาเบื่อ เมาพิษเห็ดและหอย แก้พิษงู แก้เสมหะ เป็นพิษ (เสมหะหรืออุจจาระเป็นมูกเลือด) แก้หืด แก้วณโรค เป็นยาระบาย ผนเกลือ่นฝี่ หรือดูดหนองถ้าฝีแตก แก้ฟกช้ำ เคล็ดบวม แก้ปวดฝี คุมกำเนิด ต้มดื่มแก้วัณโรค ผนกับน้ำมะนาวหรือสุรารับประทานแก้พิษงู ผนทาแก้ฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก [10]

รางจืด

รางจืดหรือว่านรางจืด ชื่อวิทยาศาสตร์ *Thunbergia laurifolia* Lindl. จัดอยู่ในวงศ์เหงือกปลาหมอ (Acanthaceae) สมุนไพรรางจืด มีชื่อเรียกในแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ รางเย็น คาย (ยะลา) ดุเหว่า (ปัตตานี) ทิดพุด (นครศรีธรรมราช) ย่าแย้ แอดแอด (เพชรบูรณ์) น้ำนอง (สระบุรี) จอลอดิเออ ซั้งกะ ปั้งกะละ พอหน่อเตอ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) กำลังช้างเผือก ยาเขียว เครือเขาเขียว ขอบชะนาง (ภาคกลาง) ว่านรางจืด เป็นต้น [11]

ภาพจาก : <https://health.kapook.com/view202772.html>
<https://www.rakjakjai.com/814>
<https://medthai.com>

สมุนไพรรางจืด “ราชาแห่งการถอนพิษ” เป็นสมุนไพรที่กระทรวงสาธารณสุขณรงค์ให้เกษตรกรหรือบุคคลทั่วไปใช้เพื่อแก้พิษต่างๆ เช่น พิษจากยาฆ่าแมลง ยาเบื่อ สารตะกั่ว ฯลฯ ยิ่งเมื่ออยู่ในสถานที่ห่างไกลจากโรงพยาบาล การจะนำส่งแพทย์เพื่อรับการรักษาก็ต้องใช้เวลานาน และอาจทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตได้ ถ้ามีต้นรางจืดปลูกอยู่แถวบ้านก็สามารถใช้ใบรางจืดที่ไม่แก่หรืออ่อนมากเกินไป หรือใช้รากที่มีอายุเกิน 1 ปีขึ้นไป ในขนาดปริมาณเท่านิ้วชี้มาใช้เพื่อรักษา บรรเทาอาการของพิษเฉพาะหน้าไปก่อน ก่อนที่จะนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาล โดยส่วนที่นำมาใช้เป็นยานั้น ได้แก่ ใบ รากและเถาสด [11]

สรรพคุณ ตำรายาไทย ใช้ใบ ราก และเถา รสจืดเย็น ต่ำคั้นหรือเอารากฝนกับน้ำหรือต้มเอาน้ำยาคั้นถอนพิษ แก้ไข้ถอนพิษยาเบื่อเมา แก้ก้อนในกระหายน้ำ แก้ประจำเดือนไม่ปกติ แก้ปวดหู ตาพอก แก้ปวดบวม **เถาและใบ** รับประทานแก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้พิษร้อนต่างๆ **ราก** รสจืดเย็น แก้อักเสบ แก้ปวดบวม แก้เมาค้าง แก้อาการปวดหัวมีนหัวอ้นเนื่องมาจากพิษสุรา **ถอนพิษสุรา พิษตกค้างในร่างกาย ใช้ราก** เข้ายารักษาโรคค้อกเสบและปวดบวม **รากและเถา** ใช้กินเป็นยารักษาอาการร้อนในกระหายน้ำ รักษาพิษร้อนทั้งปวง ทั้งต้น รสจืดเย็น ถอนพิษยาเบื่อเมา หรือใช้ปรุงเป็นยาเขียว ถอนพิษไข้ และพิษทั้งปวง ปรุงยาแก้มะเร็ง

ตำรายาพื้นบ้านนครราชสีมา ใช้ใบ แก้โรคเบาหวาน โดยใช้ใบประมาณ 58 ใบ มาโขลกให้ละเอียดผสมกับน้ำข้าวข้าวรับประทานครั้งละ 1 แก้ว วันละ 3 เวลา [12]

การศึกษาการใช้สมุนไพรไทยรักษาผู้ติดสารเสพติด

จากการศึกษาการใช้สมุนไพรจากหอมสมุนไพรพื้นบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในการนำสมุนไพรมาบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด ซึ่งเป็นแนวคิดในการนำตัวยาสสมุนไพรรไปออกฤทธิ์กดหรือไปกระตุ้นกลไกต่างๆ ที่มีอยู่ในร่างกายให้เกิดปฏิกิริยาที่หอมสมุนไพรพื้นบ้านมักใช้คำพูดว่า “ขับพิษ” “ล้างพิษ” “กระทุ้งพิษ” หรือ “ดูดพิษ” ด้วยวิธีการใช้ฤทธิ์ของยาสมุนไพรทำให้ผู้ป่วยอาเจียน ระบายถ่ายท้อง และขับเหงื่อ [13]

การศึกษานี้ พบว่า สมุนไพรที่หอมพื้นบ้านนำมาใช้บำบัดผู้ติดสารเสพติด ได้แก่ รากต้นโสดทนงแดงที่ใช้รักษาผู้ป่วยที่ติดสารเสพติดทุกชนิด ได้แก่ กัญชา ยาบ้า ผีน เฮโรอีน โดยฝนรากโสดทนงแดงกับน้ำจนเปลี่ยนสี กลายเป็นสีเทาเข้ม ให้ผู้ป่วยรับประทานยาฝนสมุนไพรวันละ 1 ครั้ง ทำให้ผู้ป่วยอาเจียนวันละครั้ง จนผู้ป่วยแน่ใจตนเองว่าสามารถเลิกใช้สารเสพติดได้แล้ว โดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 5-10 วัน ช่วงเวลาที่ให้ผู้ป่วยกินยาสมุนไพร หอมพื้นบ้านมักเลือกช่วงเวลาที่ผู้ป่วยต้องการใช้สารเสพติดมากที่สุดกับช่วงเวลาหลังจากใช้สารเสพติดแล้ว ขนาดของน้ำยาสมุนไพรที่ได้จากการฝนรากต้นโสดทนงแดง ต้องมีปริมาณมากพอที่สามารถทำให้ผู้ป่วยอาเจียนออกมาต่อเนื่องกัน 2-10 ครั้ง ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความชำนาญของหอมสมุนไพรพื้นบ้านที่ทำการรักษา และสภาพร่างกายของผู้ป่วยเองด้วย เพราะการใช้ยาสมุนไพรทำให้อาเจียนติดต่อกันนานกว่า 5-10 ครั้ง ถ้าผู้ป่วยที่มีสภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรงสามารถเสียชีวิตได้ การรักษาที่ถูกต้อง ต้องให้ผู้ป่วยพักผ่อนแข็งแรงจึงทำการรักษาต่อ ดังนั้น ขนาดของยาสมุนไพรที่ให้ผู้ป่วยกินต้องขึ้นอยู่กับความต้องการให้ผู้ป่วยอาเจียนมากครั้งหรือน้อยครั้ง (จากความเชื่อที่ว่าอาการอาเจียนติดต่อกันหลายๆ ครั้ง สามารถทำให้ผู้ป่วยเลิกยาเสพติดได้เร็ว และระยะเวลาในการรักษาสั้น) ขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายของผู้ป่วยด้วย ปริมาณของยาสมุนไพรที่ใช้กับผู้ป่วยแต่ละรายจึงมีปริมาณที่ไม่เท่ากัน โดยปกติขนาดของยาสมุนไพรที่ใช้รักษาต่อวันให้กินวันละ 1 ครั้งๆ ละประมาณ 250-2,000 ซีซี [13]

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและระบบการแพทย์แผนไทยในการบำบัดรักษาเสพติดในภาคเหนือของประเทศไทย [14] พบว่า วิธีการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในล้านนามีวิธีการหลากหลาย ได้แก่ การใช้สมุนไพรบำบัดตามภูมิปัญญาของหอมพื้นบ้าน

ได้แก่ การใช้ตัวยาหลายชนิดร่วมกันประกอบกันเป็นยาฝน ยาต้ม ยาผง ยาเม็ด ยาอบ/อาบ ยาทา และยารม เพื่อถอนพิษ แก้ก ล้างสารพิษ ซ่อมเสริม และบำรุงกำลัง มีการใช้พิธีกรรมบำบัด ธรรมบำบัดหรือจิตบำบัด เช่น ใช้การฝึกจิตสมาธิ หลักธรรม และใช้หลักไสยศาสตร์ มีการใช้กายบำบัดได้แก่ การแหก (ใช้เขาสัตว์แหกไปตามร่างกาย เน้นบริเวณกล้ามเนื้อ เพื่อค้นหาตำแหน่งที่เป็นสาเหตุการเจ็บป่วย บริเวณไหนเจ็บก็แสดงว่าบริเวณนั้นเป็นโรค) และการแช่น้ำสมุนไพร การรักษาต้องอาศัยตัวผู้ป่วยเป็นส่วนสำคัญที่จะตัดสินใจเลือกใช้สารเสพติด ทั้งนี้ในทุกวิธี ผู้บำบัดเน้นให้มีการฟื้นฟูจิตใจหลังจากรักษา โดยที่ชุมชน ครอบครัว เครือญาติ และหมอพื้นบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัดรักษาแบบแผนและยาสมุนไพรที่ใช้บำบัดรักษา

- ยาฝน (โดยการฝนสมุนไพรต่างๆ บนหินลับมีด มีชันรอง) แล้วนำน้ำมาบริกรรมคาถาให้ผู้ป่วยกิน เช่น จันทน์แดง ผาง นมผา คอนม้น กำแพงเจ็ดชั้น เถาเอ็นอ่อน กำลังเสือโคร่ง เถารางจืด เปล้าทองแตก ฯลฯ ผู้ป่วยกินแล้วทำให้สดชื่น มีกำลัง
- ยาจู้ คือ การเผาก้อนหินให้ร้อน แล้วนำมาทับบนสมุนไพรแห้ง เช่น ปูเลย (ไพล) รวงควา (ว่านน้ำ) ใบเปล้าหลวง (เปล้าใหญ่) ฯลฯ แล้วทอผ้าคล้ายการทำลูกประคบ หรือเป็นการประคบความร้อนด้วยสมุนไพร ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ลดการอักเสบ
- ยาหม้อหรือยาต้ม โดยการมัดสมุนไพรต้มในหม้อดิน นำน้ำมารับประทานแก้ไข้ เช่น รากมะพร้าวไฟ กำลังเสือโคร่ง
- ยาผงเหลือง โดยนำสมุนไพรมาตากแห้งแล้วบดเป็นผงละเอียดผสมกัน สมุนไพรที่ใช้เช่น ปูเลย จะค่าน (สะค้าน) รากปืดบัวแดง (รากเจตมูลเพลิงแดง) เข้าหมื่น (ขมิ้น) ฯลฯ ให้ผู้ป่วยกินแก้ลมทั้งหลาย
- ช่วงที่ผู้ป่วยกำลังเลิกสารเสพติดนั้น จะมีโรคและอาการต่างๆ แทรกซ้อนมาก จึงทำให้ผู้ป่วยมีอาการต่างๆ เช่น ปวดเมื่อย ท้องเสีย ปวดหัว อาเจียน ระยะเวลาการรักษาผู้ป่วยที่ต้องการเลิกยาเสพติด ประมาณ 7-15 วัน ระยะเวลาที่หมอพื้นบ้านจะคอยสังเกตว่า ถ้าผู้ป่วยอาการดีขึ้นแล้วจะอบด้วยยาสมุนไพร (ตัวยาประกอบด้วย ใบหนาด ไพล เปล้าใหญ่ ขมิ้นชัน ฯลฯ) กรณีที่ผู้ป่วยปวดเมื่อยจะผสมน้ำมันนวดที่มีส่วนผสมเป็นไพล เหล้า ขมิ้นชัน แมงป่อง และตะขาบ โดยทั้งแมงป่องและตะขาบจะใช้ตัวที่กัดคนแล้วเท่านั้น ผสมให้เข้ากัน ช่วงนี้หมอจึงรักษาอาการให้หาย และดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะหากรักษาอาการไม่หาย จะทำให้ผู้ป่วยหันไปใช้สารเสพติดอีก เนื่องจากผู้ป่วยมีความเชื่อว่าถ้าใช้ยาจะทำให้ไม่เป็นอาการดังกล่าว
- หากเสียนยา จะเอายาบ้ามาแทรก แล้วถอนลง ใช้เวลารักษาทั้งสิ้น 1 เดือน แม้ที่ติดมา 7 เดือนก็ใช้เวลาเท่ากัน ยาจะมียาผงและยาเม็ด โดยเป็นตัวยาเดียวกัน
- หากอาการไม่มากอาจใช้ยาเดี่ยว เช่น ใช้รางจืดทุบตากในร่ม ต้มกิน 3 วันเปลี่ยนยา
- ถ้าเลือดลมไม่สมบูรณ์จะตั้งธาตุโดยใช้ยาแดงหลวงผสมน้ำมันมะพร้าวไฟตั้งไฟจนเดือด จะมีการอบสมุนไพรติดต่อกัน 7 วัน ตัวยาได้แก่ส้ม 5 อย่างคือ ส้มขึ้น มะขาม มะนาว ส้มโอ และส้มลม
- โสดทงแดง แก้วเปื้อนมา แก้วพิษทุกชนิด ใช้ฝนกินทุกวันจนกว่าจะหาย หลังจากกินน้ำที่ฝนเข้าไปทำให้อาเจียน
- ดันเหมียดคน แก้วพิษทุกชนิด ช่วยขับพิษในร่างกาย เป็นยาแก้ ใช้ฝนกิน
- สุรพิษคำ ใช้เข้าแก้วพิษเปื้อนมาต่างๆ
- รางจืด (หน้าแม่) ถอนพิษต่างๆ บำบัดยาเสพติดได้ผลอย่างมาก โดยเฉพาะเหล้า นำต้นมาต้มหรือฝนกินกับน้ำข้าวเจ้า
- สมุนไพรอบตัว ได้แก่ ผักบุงแดง ส้มป่อย (ใบและราก) ฮางควา ใบมะขาม ไพล การบูร ทำให้พิษออกมากับเหงื่อ ใช้ออบไอน้ำ

- โลดทะนงแดง พญาไฟและพญารากเดี่ยว บำบัดสุรา ยาบ้า กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ดมกาว ภูมิแพ้ ปวดหลัง เหว ใช้ตามวิธีที่กำหนด ทำให้เหม็นเบื่อไม่อยากยาเสพติดไปนานกว่า 3 เดือน หลังดื่มยาแล้วประมาณ 30 นาทีจะอาเจียนเอาพิษออกมา และถ่ายขณะอาเจียนห้ามใช้ยาแก้ ให้นอนสักครู่จะหายเอง
- ใบฝรั่ง ใบกะเพราผสมกับลูกมะเขือบ้าดำและข้าวที่คั่วไฟมาก่อนแล้วผสมสารเสพติด เป็นยาตัด ผสมสารที่เสพติดแล้วลดปริมาณสารที่ติดลงทีละน้อย
- ส่วนประกอบของรางจืด อ้อยดำ รางเย็น ลำงเหล้า ฝิ่น และกัญชา นำตัวยาทั้ง 3 ตัวมาแช่น้ำ ให้ต้มกินแทนน้ำ ถ้าดื่มไปนานๆ จะทำให้รสชาติของเหล้า ฝิ่นและกัญชาเปลี่ยนไปจากเดิม จนในที่สุดก็จะเลิกเอง
- รากมะปราง ต้นมะเขือบ้า เครื่องปั้นดินเผา ทำให้อาเจียน ถอนพิษยา เป็นยาที่ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง
- ใบปล่องฟ้าสดหรือแห้ง ลดการอยากบุหรี่ ยาเสพติด เคี้ยวกินสดๆ ดิบๆ หรือใช้แบบแห้งขงต้ม
- กาสะลัก เกาพระขรรค์ไชยศรี รากหมากไฟ ชีซ่าไฟ (เขม่าเหนือเตาไฟ) รากผักฮ้วนหมู เขากวางอ่อน เครื่องบวบขม (ปานอยข้อง) หัวแหงษ์ เม็ดผักเข้า ยาตัดยา เม็ดถั่วลิสงสะตุเสีย เท้ายาทั้งหลาย ทำให้หลับ ไม่รู้ตัว
- การอบสมุนไพร ส่วนประกอบของตัวยาที่ใช้อบนั้นใช้สมุนไพรร่วมกันหลายตัว เช่น ขมิ้น ไพล มะกรูด ชะลูด ตะไคร้ เกสรทั้ง 5 เตย ใบหนาด ใบเปกล้า เหงือกปลาหมอ ว่านน้ำ การบูร พิมเสน เกลือ เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต บำรุงหัวใจ ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการเจ็บปวด ขับเหงื่อเพื่อที่จะขับสารพิษออกมากับเหงื่อ และช่วยทำให้ผู้ป่วยหลับง่ายขึ้น
- โรงพยาบาลผ่าง เคยรักษาผู้ติดยา โดยการให้ใช้รากโลดทะนงแดง ฝนให้ผู้ป่วยกิน มีอาการอาเจียน แล้วให้อบไอน้ำสมุนไพร เข้าออก 30 นาทีจนเปลี่ย ง่วงและหลับไป บำรุงด้วยอาหาร มีมอร์ฟินให้กินทดแทนกรณีเสียนยามากๆ แล้วให้อบสมุนไพร เมื่ออบเสร็จจึงให้ผู้ป่วยกินขารางจืดแทนน้ำ เพื่อเป็นการเสริมในการล้างพิษ
- ทีมผู้วิจัยยังได้แนะนำว่า จากการวิเคราะห์จากเอกสารพืชยาและใบลาน และข้อมูลการสำรวจสมุนไพรในภาคเหนือ พบว่า สมุนไพรที่มีศักยภาพในการนำไปใช้ ได้แก่ รางจืด ฮ่องกงเหี่ยว ย่านาง (*Tiliacora triandra*(Colebr.) Diels) เนระพูสี (*Tacca chantrieri* Andre' Zingiber) ตังเครื่องคำ สุระปัดคำ หนาดคำ (*Blumea balsamifera* (L.) DC.) หนาดเงิน ลูกยอป่า (*Morinda tomentosa* Heyne ex Roth) เหมียดคน (*Aporusa villosa*) และจากสูตรยาพื้นบ้านที่ประกอบด้วย ดีปลี (*Piper retrofractum* Vahl) ขิงแฉง (ขิงพื้นบ้าน) (*Zingiber officinale* Roscoe) พริกไทย (*Piper nigrum* L.) ไพล (*Zingiber montanum* (Koenig) Link ex Dietr.) กระเทียม (*Allium sativum* L.) น้ำมะนาว (*Citrus aurantifolia* (Christm.) Swingle) และตำรับยาแก้พิษ เช่น ยาแก้ห้าตัน ยาแก้สรรพพิษ

จากการค้นคว้างานวิจัยและเอกสารสมุนไพรไทย ไม่พบข้อมูลของสมุนไพรราชดัดที่หมอพื้นบ้านนำมาบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด อย่างไรก็ตามการศึกษานี้เป็นการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การรักษาผู้ติดสารเสพติดของหมอพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง การค้นพบดังกล่าวของทีมหมอพื้นบ้าน อาจเป็นจุดเริ่มต้นให้กับนักวิจัยด้านเภสัชศาสตร์ที่สนใจจะศึกษาสมุนไพรชนิดนี้ต่อไป

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไปและสถานการณ์ยาเสพติดของจังหวัดพัทลุง

ข้อมูลทั่วไป

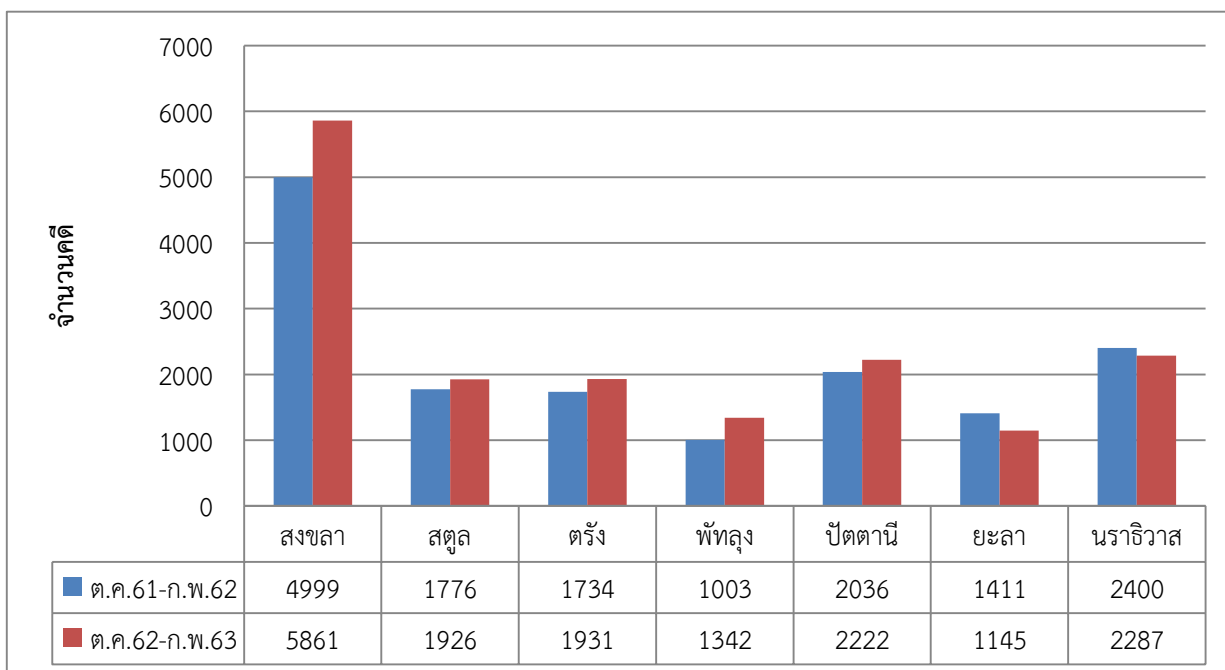
จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกของแหลมมลายูหรือแหลมทอง ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยหรือฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีการปกครอง 3 แบบ 1) การบริหารราชการส่วนกลางซึ่งมีที่ตั้งในพื้นที่จังหวัดพัทลุง จำนวน 81 ส่วนราชการ 2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเป็นระดับจังหวัดจำนวน 31 ส่วนราชการ 14 รัฐวิสาหกิจ และระดับอำเภอ 11 อำเภอ 3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 74 แห่ง 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลเมือง 47 เทศบาลตำบล และ 25 องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพัทลุงมี 11 อำเภอ 65 ตำบล ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกงหรา อำเภอเขาชัยสน อำเภอตะโหมด อำเภอกวนขนุน อำเภอปากพะยูน อำเภอศรีบรรพต อำเภอป่าบอน อำเภอบางแก้ว อำเภอป่าพะยอม อำเภอศรีนครินทร์ จำนวนประชากร ทั้งหมด 523,802 คน แบ่งเป็น เพศชาย 255,536 คน เพศหญิง 268,266 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 187,343 ครัวเรือน

สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงยังมีการค้าและการแพร่ระบาดในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมืองพัทลุงมากที่สุด (ร้อยละ 22.3) รองลงมาคืออำเภอกวนขนุน (ร้อยละ 13.9) และอำเภอเขาชัยสน (ร้อยละ 10.1) ยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากที่สุดคือ ยาบ้า พืชกระท่อม กัญชาแห้งและไอซ์ พื้นที่ที่มีการค้าและการแพร่ระบาดน้อยที่สุดคืออำเภอศรีบรรพต และเมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดพัทลุงกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ตอนล่างช่วงเดียวกัน พบว่า มีการจับกุมเป็นอันดับที่ 6 ในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

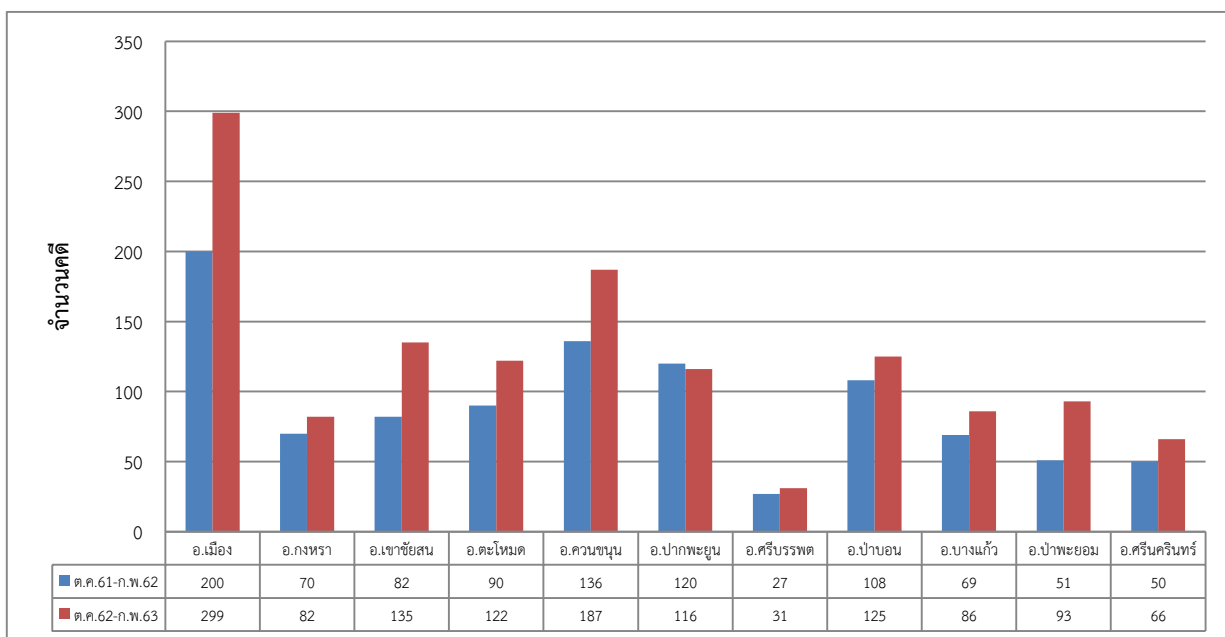
จากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดและตัวยาในจังหวัดพัทลุงไตรมาสที่ 2 (ตุลาคม 2562-กุมภาพันธ์ 2563) พบว่า อันดับ 1 คือยาบ้ามีถึง 770 คดี รองลงมาคือพืชกระท่อม (474 คดี) และไอซ์ (51 คดี)

ส่วนยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดสูง 3 อันดับแรกในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ได้แก่ ยาบ้า พืชกระท่อม และไอซ์ นอกจากนี้ราคายาเสพติดในพื้นที่พัทลุงที่ขายปลีก พบว่า ยาบ้า ราคา 30-60 บาทต่อเม็ด หรือ 250-600 บาทต่อแฉก (10 เม็ด) กัญชาแห้ง ราคา 90-100 บาทต่อ 1 ห่อ พืชกระท่อม 100 บาทต่อ 1 มัด (25-40 ใบ) หรือ 600-800 บาท ต่อ 1 กิโลกรัม น้ำกระท่อม (4x100) 50-120 บาทต่อชุด ไอซ์ 800-1,200 บาทต่อกรัม

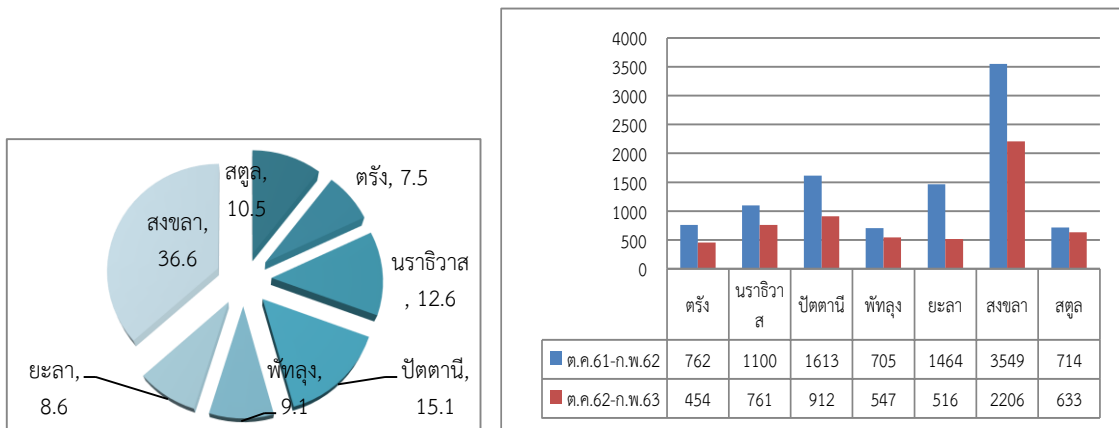
ภาพที่ 3.1 สถิติการจับกุมคดียาเสพติดและตัวยาในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ไตรมาสที่ 2 (ตุลาคม 2562-ธันวาคม 2563) (ที่มา : สำนักงาน ป.ป.ส. 2563)

จากข้อมูลสถิติการจับกุมคดียาเสพติดในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง พบว่า ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างมีสถิติการจับกุมจำนวน 16,714 คดี ผู้ต้องหา 17,562 คน เพิ่มขึ้น 7.56% และจากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ช่วงตุลาคม 2562-กุมภาพันธ์ 2563 มีการจับกุมทั้งสิ้น จำนวน 1,342 คดี ผู้ต้องหา 1,436 ราย เมื่อเปรียบเทียบสถิติการจับกุมในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ระหว่างปี 2563 กับปี 2562 ในเวลาเดียวกัน พบว่า มีการจับกุมที่เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 33.8)

ภาพที่ 3.2 สถิติการจับกุมคดียาเสพติดจังหวัดพัทลุงจำแนกรายอำเภอไตรมาสที่ 2 (ตุลาคม 2562-กุมภาพันธ์ 2563) (ที่มา : สำนักงาน ป.ป.ส. 2563)

จากภาพ 3.2 อำเภอที่มีสถิติการจับกุมสูงที่สุดในจังหวัดพัทลุง คือ อำเภอเมืองพัทลุง (22.3%) รองลงมาคืออำเภอควนขนุน (13.9%) และอำเภอตะโหมด (10.1%) และเมื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาเดียวกันกับปีงบประมาณที่ผ่านมา ทุกอำเภอมีสถิติการจับกุมที่สูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา ยกเว้น อำเภอปากพะยูน มีสถิติการจับกุมลดลง

ภาพที่ 3.3 สถิติการบำบัดรักษาในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่างและจังหวัดพัทลุง (ที่มา : สำนักงาน ป.ป.ส. 2563)

จากข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดในภาพรวมพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง พบว่า จังหวัดที่มีผู้เข้ารับการบำบัดมากที่สุดคือจังหวัดสงขลา (36.6%) รองลงมาคือปัตตานีและนราธิวาส ส่วนจังหวัดพัทลุงมีผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดเป็นอันดับที่ 5 ใน 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง และเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดในภาพรวม 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่างกับปีที่ผ่านมา พบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดลดลง ในส่วนของผู้เข้ารับบำบัดในจังหวัดพัทลุง พบว่า ลดลงเช่นกัน (22.4%)

ประเภทยาเสพติดที่มีผู้เข้ารับการบำบัดมากที่สุด คือ ยาบ้า คิดเป็นร้อยละ 81.9 รองลงมาคือพืชกระท่อมและไอซ์ (ร้อยละ 8.2 และร้อยละ 5.8 ตามลำดับ) ช่วงอายุของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 25-29 ปี ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เกษตรกร และว่างงาน จากประวัติของผู้เข้ารับการบำบัดส่วนใหญ่ไม่เคยถูกจับกุมในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

โดยสรุป คือ ยาบ้าในพื้นที่จังหวัดพัทลุงและภาคใต้ตอนล่างมีการค้าและแพร่ระบาดมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งยังพบว่ามีกรจับกุมที่สูงขึ้นเนื่องจากราคายาบ้าที่ถูกลง และสามารถหาซื้อและเข้าถึงได้ง่าย ส่วนพืชกระท่อมยังคงเป็นยาเสพติดที่มีสัดส่วนการค้าและการแพร่ระบาดในจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีแนวโน้มการแพร่ระบาดลดลง ผู้ใช้ยังคงเป็นกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนในพื้นที่ โดยพืชกระท่อมยังคงเป็นส่วนผสมหลักสำคัญของสี่คูณร้อย ส่วนไอซ์ มีการค้าและการแพร่ระบาดเพิ่มมากขึ้นและต่อเนื่อง เนื่องจากราคาที่ถูกลง อีกทั้งยังเป็นยาเสพติดที่แพร่ระบาดเป็นอันดับ 3 รองจากพืชกระท่อมและยาบ้า

จากข้อมูลของผู้นำชุมชนในพื้นที่ศึกษา พบว่า

1. สถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติด มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นไม่มีแนวโน้มลดลง มีผู้ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และข้อมูลจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พบว่า เยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงเพิ่มจำนวนมากขึ้น กระบวนการผลิตและจำหน่ายเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับเรื่องของเศรษฐกิจ อาชีพ และรายได้ของคนในพื้นที่

2. สารตั้งต้น การขยายผลในวงกว้าง โดยเฉพาะ จังหวัดพัทลุง ส่งมาได้ ผลิตเองได้ และปริมาณผู้เสพเพิ่มขึ้นเมื่อประมาณ 2 ปี ที่ผ่านมา ในพื้นที่ของอำเภอแห่งหนึ่ง เป็นแหล่งผลิตรายใหญ่ของจังหวัดพัทลุง ณ ตอนนี้ ราคายาถูกลง รวมถึงกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มเสี่ยงหาง่าย ราคายาบ้าเม็ดละ 30 – 40 บาท และผู้เสพยาบ้าเริ่มจากผู้เสพน้ำกระท่อม ซึ่งตอนนี้พืชกระท่อมหายาก ต้องสั่งมาจากมาเลเซีย กิโลกรัมละ 1 พันบาท เมื่อราคาสูง จึงหันมาใช้ยาบ้ากันมากขึ้น ปัญหาเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการแพร่ระบาดของยาบ้าในชุมชน เนื่องจากปัจจุบันในหมู่บ้านมีคนว่างงานจำนวนมาก กลุ่มเหล่านี้จึงหันมาค้ายาเสพติด

บทที่ 4

สมุนไพรราชดัดกับการนำมาใช้บำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด

จังหวัดพัทลุงมีความเข้มแข็งของหมอพื้นบ้าน และผู้นำชุมชน จากจุดเล็กๆ ของทีมหมอพื้นบ้านที่อยากช่วยเหลือลูกหลานเยาวชนในหมู่บ้านที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ จึงพยายามศึกษาพืชสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น ลองผิดลองถูกในการบำบัดรักษากับลูกหลานของตน เมื่อได้ผลก็นำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้หมอพื้นบ้านแต่ละพื้นที่นำไปรักษา ดูแลลูกหลานของตัวเอง หมอพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง ใช้สมุนไพรราชดัดต้มเป็นยา ในการบำบัดรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดต่างๆ ในการถอนพิษจากสารเสพติด และมีการหาแนวทางร่วมกันระหว่างผู้นำหมู่บ้าน ในการให้ข้อมูลความรู้และชักชวนเยาวชนที่ติดให้มาบำบัดรักษาโดยใช้สมุนไพรทางเลือกกับหมอพื้นบ้าน จากการศึกษาสมุนไพรชนิดนี้ในตำรายาแพทย์แผนไทย ไม่ปรากฏหลักฐานในการนำมารักษาอาการติดสารเสพติด ที่พบคือ ใช้รักษาอาการไข้ เพราะเป็นยาขม กระตุ้นให้เจริญอาหาร และรักษาไข้มาลาเรีย ใช้ทั้งต้น ราก ดอก ใบ และเมล็ด ดังนั้นราชดัดจะนำมาใช้ในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดได้อย่างไร

จากคำบอกเล่าของหมอพื้นบ้านวัย 70 ปี ที่เป็นหมอสมุนไพรและเป็นคนแรกในการใช้สมุนไพรชนิดนี้มาบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในพื้นที่ ให้ข้อมูลว่า ตำรับยาราชดัดนี้ ได้มาจากคุณทวดที่ให้ตำราบุตขาวไว้ ในตำราระบุว่า *ราชดัดเป็นยาใช้รักษาไข้มาลาเรีย แก้พิษสำแดง พิษต่างๆ ในเลือด รวมถึงพิษทุกชนิด* ในตำรายาแพทย์แผนไทยหลายเล่มก็ได้ระบุว่า ลูกราชดัด มีรสขม แก้กระษัย บำรุงน้ำดี เจริญอาหาร เมล็ด มีรสขมฝาด แก้บิดมูกเลือด และแก้ท้องร่วง ราก มีรสขม แก้ไข้ตัวร้อน แก้ไข้พิษ และเคยใช้ราชดัดรักษาชาวบ้านที่เป็นไข้มาลาเรีย โดยต้มราชดัดแบบเข้มข้นให้ดื่มหลังจากที่คนป่วยดื่มเข้าไปแล้วก็อาเจียน ในตำรับยาบอกให้กิน 3 ครั้ง ถ้าไม่มีอาการกำเริบก็ให้หยุดกิน เมื่อคนไข้กินครบ 3 วัน อาการก็ดีขึ้นและหายเป็นปกติ *“ช่วงที่มีการใช้น้ำท่วม (4x100) ในหมู่บ้านกันมากขึ้น เห็นว่าหลานชายมีอาการติด ซึ่งอาการของการติด 4 x 100 คิดว่ามีอาการเหมือนไข้มาลาเรีย ซึ่งมีอาการสำแดงที่พิษอยู่ในเส้นเลือด เมื่อถึงเวลาก็แสดงอาการอยากกิน จึงนึกถึงราชดัด ที่มีสรรพคุณในการแก้พิษสำแดง โดยยึดหลักในตำรายาว่าให้กิน 3 ครั้ง โดยต้มให้กินวันละ 1 ครั้งจนครบ 3 วัน ในแต่ละครั้งให้กินประมาณ 1 แก้ว (160 cc) วันที่ 1 มีอาการ อาเจียน 13 ครั้ง วันที่ 2 อาเจียน 3 ครั้ง วันที่ 3 ไม่มีอาการอาเจียน อาการต่างๆ เริ่มดีขึ้น”* จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการนำสมุนไพรชนิดนี้มาใช้บำบัดรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ในหมู่บ้าน

สมุนไพรราชดัดคล้ายกับต้นสะเดาบ้าน ราชดัดแบบสดนั้น มีความขมและเหม็นเขียว เมื่อนำไปต้มกลั่นเหม็นเขียวจะลดลง น้ำต้มราชดัดจะมีรสขมมาก ยาขมนี้จะกระตุ้นให้เกิดอาการอาเจียน เมื่ออาเจียนก็จะถอนพิษสารเสพติดออกไป ในตำรายาแผนโบราณก็ไม่ได้มีการเขียนไว้เลยว่าใช้สมุนไพรนี้ในการบำบัดรักษายาเสพติด หมอพื้นบ้านที่พัทลุงเริ่มมีการใช้และถือเป็นชุมชนแห่งแรกในการเป็นต้นแบบในการใช้พืชราชดัดบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด ราชดัดนอกจากจะเป็นยาขม กระตุ้นหรือทำให้อยากอาเจียน มีพิษเบื่อเมา ยังแก้ไข้มาลาเรีย จะเห็นว่าเป็นพืชสมุนไพรที่มีประโยชน์มาก และเห็นควรส่งเสริมให้หมอพื้นบ้านและชาวบ้านทุกบ้านปลูกไว้ขยายพันธุ์ เพราะราชดัดเป็นต้นไม้ที่โตช้า ข้อมูลจากหมอพื้นบ้าน พบว่าที่ผ่านมามีเยาวชนที่อยากเลิก 4x100 ยาบ้าและไอซ์ ที่ใช้ยาต้มราชดัดในการบำบัดรักษา แล้วได้ผล

ข้อมูลทั่วไปของหมอพื้นบ้าน หมอพื้นบ้านที่ให้ข้อมูล จำนวน 5 ราย เป็นเพศชาย 4 ราย เพศหญิง 1 ราย อายุระหว่าง 50-72 ปี อายุในการทำงานเป็นหมอพื้นบ้านประมาณ 15-50 ปี หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ได้ร่ำเรียนวิชาความรู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของตัวเองที่เป็นหมอพื้นบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากการเป็นหมอพื้นบ้านแล้ว ยังเป็นชาวสวน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ว่างจากการทำงานก็เข้าป่าหาสมุนไพร เนื่องจากพื้นที่ของ

จังหวัดพัทลุงที่กว้างใหญ่มีภูเขาล้อมรอบและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ จึงมีพืชสมุนไพรนานาชนิดที่หมอพื้นบ้านสามารถนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพชาวบ้านในพื้นที่ของตนเอง ชาวบ้านส่วนใหญ่มักเจ็บป่วยจากการทำงาน และโรคเรื้อรัง ส่วนการรักษาผู้ติดยาเสพติดเริ่มรักษากันจริงจังเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากในพื้นที่มีเยาวชนติดยาเสพติดกันมากขึ้นจากการให้ข้อมูลของหมอพื้นบ้าน มีรายละเอียดของการใช้สมุนไพรราชัดในการรักษา ดังนี้

จุดเริ่มต้นของการใช้สมุนไพรราชัดในการรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ

ปัญหาของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดพัทลุงคือการใช้ 4x100 ปัญหาดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้สมุนไพรราชัดมาบำบัดรักษายาเสพติด เนื่องจากเยาวชนในพื้นที่ใช้และติดสารเสพติดกันมาก ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ก็พยายามที่จะแสวงหาวิธีการในการช่วยเยาวชนเหล่านี้ให้สามารถเลิก 4x100 และสารเสพติดชนิดต่างๆ ได้ หมอพื้นบ้านจังหวัดพัทลุงจึงได้พยายามหาสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น มาช่วยในการบำบัดรักษา โดยใช้พืชสมุนไพรราชัด และใช้กระบวนการบำบัดรักษาโดยภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้าน

จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลของหมอพื้นบ้าน หมอพื้นบ้านบางท่านแม้ได้รักษาชาวบ้านด้วยพืชสมุนไพรนานาชนิดมากกว่า 40 ปี แต่เพิ่งรู้จักสมุนไพรราชัด

“ได้พบความรู้การใช้ราชัดในการรักษาการบำบัดผู้ติดสารเสพติด วัยรุ่นที่ใช้น้ำกระท่อมจากหมอหวานที่กิ่งหระ ก็ได้นำมาเผยแพร่ในตำบลควนขนุน และเผยแพร่ในกลุ่มเพื่อนๆ หมอพื้นบ้าน โดยในที่นี่จะมีบุตรหลานในพื้นที่ใช้น้ำกระท่อม ก็จะแนะนำถึงราชัดให้ไปต้มกิน และมีผลประจักษ์ว่ามีการเลิกได้ ซึ่งปัจจุบันมีผู้ปกครองหลายคนสนใจ”
(หมอพื้นบ้าน อายุ 72 ปี)

หมอพื้นบ้านอีกรายเล่าว่าจุดเริ่มต้นในการใช้สมุนไพรราชัดในการรักษาผู้ติดสารเสพติด เนื่องจาก ลูกชายติดน้ำกระท่อมประมาณ 5 ปี และใช้ยาบ้าร่วมด้วย และได้ทราบข้อมูล วิธีและสูตรการต้มยาสมุนไพรจากทีมหมอพื้นบ้านด้วยกัน และต้มให้ลูกชายดื่ม ซึ่งก็ได้ผลดี ลูกสามารถเลิกสารเสพติดได้

เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพัทลุง ให้ข้อมูลว่า *“ในพื้นที่มีปัญหาเรื่องเด็กที่ใช้ 4x100 และสารเสพติด เคยสอบถามเด็กที่กินน้ำท่อม เด็กบอกว่ากินวันละ 3 ชุด ค่าใช้จ่ายประมาณวันละ 300 บาท โดยประมาณ เขากินมา 10 ปีแล้ว ค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าน้ำท่อมประมาณ 1,095,000 บาท ได้บ้าน 1 หลังแล้ว”*

หมอพื้นบ้านอีกท่านให้ข้อมูลว่า วันหนึ่งมีเด็กติดน้ำท่อมเดินมาหาแล้วบอกว่าอยากจะเลิก เราพร้อมช่วยเหลือเสมอ ก็ต้มยาราชัดให้ไปกิน แล้วก็ตามไปดูอาการถึงบ้าน ช่วงที่กินยาต้มช่วงแรกๆ จะมีอาการอาเจียนมาก บางรายอาจมีอาการท้องเสีย จึงบอกให้ญาติดูแลอย่างใกล้ชิด

“เนื่องจากการใช้ราชัดนั้นหมอพื้นบ้านยังไม่ค่อยมั่นใจกับผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นได้ หมอพื้นบ้านเองก็เป็นหมอเถื่อน เวลาให้เด็กที่ติดน้ำท่อมหรือสารเสพติดกินยาต้มราชัดก็คอยสังเกตอาการว่าเป็นอย่างไรบ้าง ตอนแรกๆ นี้คืออ้วกออกมา ผ่านไป 3 - 5 วัน ความต้องการในการอยากใช้ 4x100 ก็ค่อยๆ ลดลง จากเดิมที่มีอาการกระสับกระส่ายเวลาอยากกิน ก็ไม่เกิดความรู้สึกนั้นแล้วหรือปริมาณที่เคยกิน 1 แก้ว ก็ลดปริมาณลงมาเหลือครึ่งแก้ว หรือ 1/4 แก้ว ความรู้สึกอยากมันลดลง จากเดิมที่ต้องกินให้ได้ ความอยากก็ยังมีแต่ปริมาณการใช้ลดลงถ้าจะให้เลิกเลยนี้ไม่ได้จากนั้นก็ไม่ต้องใช้ 4x100 เลย”

(หมอพื้นบ้าน อายุ 55 ปี)

ประสบการณ์จากหมอพื้นบ้านในการใช้สมุนไพรราชดัดบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด

การรักษาที่ได้ผลสำเร็จ

หมอพื้นบ้านที่รักษาเยาวชนที่ติดยาเสพติดทุกคนให้ข้อมูลว่า ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือเยาวชนที่ติดยาเสพติดต้องเปิดใจ และตั้งใจจริงๆ ที่จะเลิก หมอพื้นบ้านจึงสามารถเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือได้ และเหนือสิ่งอื่นใดคือข้อมูลที่ผู้นำหมู่บ้านและคนในชุมชนต้องช่วยกันสื่อสารให้ผู้ปกครองและเยาวชนที่ติดสารเสพติดรู้ว่ามีการรักษาทางเลือกโดยภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านและสามารถมาขอคำปรึกษาและพืชสมุนไพรได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ

“ในการรักษาด้วยสมุนไพรราชดัดนี้ ผู้ที่จะรักษาต้องมีความตั้งใจอยากเลิกก่อนลำดับแรก เพราะสมุนไพรราชดัดมีรสขมมาก ถ้าไม่มีความตั้งใจหรือใจไม่เข้มแข็งพอก็ไม่สามารถเลิกได้”

(หมอพื้นบ้าน อายุ 70 ปี)

“ในการรักษาที่ได้ผลดี คือ พ่อแม่ จะต้องคอยดูแลลูก ไม่ดูดำเด็ก เขาจะได้มีกำลังใจที่ดีจากพ่อแม่ ซึ่งจะช่วยให้เด็กหลุดออกมาจากวังวนของการติ่มน้ำหอมและยาเสพติดอื่นๆ”

(หมอพื้นบ้านอายุ 72 ปี)

“ก่อนการรักษาผมใช้วิธีการคือ เด็กและผู้ปกครองต้องมีความสมัครใจในการอยากเลิก 4x100 ผู้ปกครองและหมอพื้นบ้านไม่ควรพูดหรือบังคับให้เด็กกลัว”

(หมอพื้นบ้านอายุ 50 ปี)

วิธีการ กระบวนการบำบัดรักษาโดยหมอพื้นบ้าน

จากข้อมูลของหมอพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เยาวชนที่มาขอรับการรักษายกกว่าติด 4x100 ซึ่งโดยทั่วไปหมอพื้นบ้านจะไม่จดชื่อผู้มาขอรับการรักษา แต่จะถามสุขภาพโดยรวมของผู้มาขอรับการรักษา ถ้ามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด ถ้าเยาวชนไม่พร้อมจะบอกหมอพื้นบ้านก็ไม่ถามต่อ เมื่อเขาไว้ใจก็จะบอกเอง เมื่อหมอพื้นบ้านถามประวัติ ส่วนใหญ่ก็จะให้คำตอบว่า ใช้ 4 x 100 บางรายมีการใช้สารเสพติดชนิดอื่นด้วย เช่น ยาบ้า และไอซ์

เนื่องจากการปรุงยาของหมอพื้นบ้านแต่ละคนมีสูตรเฉพาะของตัวเอง แต่เป้าหมายของทุกคนเหมือนกันคือต้องการบำบัดรักษาเยาวชนในชุมชนที่ติดสารเสพติด ในการเตรียมยาสมุนไพรราชดัดสำหรับรักษาผู้ใช้ 4 x 100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ จากคำบอกเล่าของหมอพื้นบ้าน มีรายละเอียด ดังนี้

สูตรการปรุงยาและกระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้านคนที่ 1

การใช้สารเสพติดของผู้ป่วยที่มารักษา ผู้ป่วยบางรายใช้ 4x100 อย่างเดียว บางรายใช้ยาบ้า ยาไอซ์ด้วย

“เมื่อถามประวัติ เด็กจะให้คำตอบว่าใช้ 4 x 100 และมีการใช้สารเสพติดอย่างอื่นมาด้วย เช่น ยาบ้า ยาไอซ์ หรืออื่นๆ ซึ่งเราไม่ทราบแน่ชัดและไม่ถามลึกลงไป”

การปรุงยาและการรักษา

- ใช้ราชดัดเฉพาะกิ่งขนาดเท่านิ้วก้อย ความยาวประมาณ 1 คอก (กิ่ง ใบ และดอก) นำมาสับ จากนั้นนำมาต้ม 30 นาที น้ำ 3 ส่วน ต้มให้เหลือ 1 ส่วน
- ให้ผู้รับการบำบัดดื่มครั้งละ 1 แก้ว เป็นเวลา 3 วัน ดื่มตอนเช้า หลังตื่นนอนขณะท้องว่าง
- นอกจากนี้ยังมีกระบวนการดูแลอื่นๆ เช่น การบิบนวด การประคบด้วยสมุนไพร การอบยา ย่างยา เป็นต้น

อาการข้างเคียงที่เกิดจากการต้มสมุนไพรราชดัด อาการที่เกิดขึ้นหลังจากต้มสมุนไพรราชดัด เด็กจะมีอาการอาเจียนและอ่อนเพลีย บางคนมีอาการแพ้ราชดัด มักมีอาการอาเจียนและถ่ายท้องด้วย

การดูแลในช่วงการพักฟื้น ในช่วง 3 วันแรก เยาวชนจะมีอาการอ่อนเพลียมาก ผู้ปกครองต้องเตรียมน้ำมะพร้าวไว้ให้ดื่ม และให้ตีควรถายเป็นมะพร้าวไฟ ถ้ามีอาการปวดเมื่อยให้กินไ้ต้มกับตะไคร้ โดยใช้ตะไคร้ทั้ง 5 จำนวน 10 ต้น

“หลังจากกินน้ำมะพร้าวและไ้ต้ม 20 วัน ก็สามารถกลับไปทำงานได้ตามปกติ”

“อาการปวดเมื่อย เกิดจากพิษของน้ำกระท่อม ทำให้ลมติดขัดในร่างกาย ตามข้อ ซึ่งการแก้ไข พ่อแม่ต้องช่วยนวดประคบ และรมยา”

การรมยา เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการขับเหงื่อ โดยการใช้พืชสมุนไพรที่มีรสหอม เปรี้ยว เช่น มะขาม ส้มป่อย รสเปรี้ยว จะช่วยทำความสะอาดผิว รสหอม บำรุงหัวใจ รสร้อนจะช่วยขับลมทำให้หายเมื่อย ระยะเวลาในการรักษาไม่เกิน 1 เดือน

สูตรการปรุงยาและกระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้านคนที่ 2

การใช้สารเสพติดของผู้ป่วยที่มารักษา จากประสบการณ์การรักษาของหมอพื้นบ้านคนที่ 2 ให้ข้อมูลว่าตั้งแต่ที่เริ่มช่วยรักษาวัยรุ่นในชุมชนที่ใช้สารเสพติด มีจำนวนทั้งหมดกว่า 10 ราย รวมทั้งรักษาลูกชายตัวเอง 1 ราย ซึ่งบางคนกินแค่ครั้งเดียว แล้วไม่ได้รักษาต่อ ก็กลับไปใช้สารเสพติดอีก ในกรณีลูกชายของหมอพื้นบ้านท่านนี้เมื่อได้รับการบำบัดด้วย

สมุนไพรราชดัด ก็ไม่กลับไปใช้สารเสพติดอีกเลย วัยรุ่นที่มาขอรับการรักษาสวนใหญ่ใช้ 4x100 และยาบ้า ระยะเวลาของการติด 4x100 ตั้งแต่ 1-5 ปี

การปรุงยาและการรักษา

- ราชดัดเป็นไม้ยืนต้นมีทุกฤดูกาล อายุ 6 เดือน ก็สามารถนำไปมาใช้ในการรักษาได้แล้ว ส่วนที่มีฤทธิ์มากที่สุดคือ ราก มีสรรพคุณมากในการรักษา โดยธรรมชาติของสมุนไพรราชดัดนั้น หากใช้ใบสดตำจะมีกลิ่นเหม็นเขียว ส่วนใบแบบแห้งไม่มีกลิ่นเหม็นเขียว
- ใช้ราชดัด 1 ยอด ต้ม 1 หม้อ กิน 1 ครั้ง (1แก้ว) แล้วทิ้ง โดยใช้ราชดัดแบบสด วิธีการต้มแบบนี้เพื่อป้องกันยาบูดตามความเชื่อ ให้ต้มติดต่อกันแบบนี้จนครบ 3 วัน ซึ่งการต้มแบบนี้ คือ ต้ม 3 วัน 3 ยอด เพื่อความเข้มข้นของตัวยา โดยใช้น้ำในการต้ม ประมาณ 2 ลิตร ต้ม 3 : 1 คือใช้น้ำ 3 ส่วนในการต้มยา เคี้ยวยาให้เหลือ 1 ส่วน ในกรณีหาสมุนไพรราชดัดยาก สามารถต้มแล้วนำมาใส่ตู้เย็นเก็บไว้กินครั้งต่อไปได้ แต่ต้องนำมาอุ่นให้เดือดก่อนกินทุกครั้ง จนครบ 3 วัน
- ในกรณีที่เยาวชนติด 4x100 มานาน เช่น ติดมา 5 ปี ก็ให้ต้มสมุนไพรราชดัด 5 วัน
- ปริมาณการกินยาต้มสมุนไพรราชดัด 1 แก้ว หรือ ประมาณ 120 ซีซี ต่อวัน
- โดยให้กินช่วงตื่นนอนตอนเช้าขณะท้องว่าง

อาการข้างเคียงที่เกิดจากการต้มสมุนไพรราชดัด เมื่อต้มไปประมาณ ไม่เกิน 10 – 15 นาที ก็จะมีอาการอาเจียน ซึ่งเกิดจากความขมของราชดัด อาเจียนแค่ครั้งเดียวหลังจากต้มสมุนไพรราชดัดเข้าไป เพราะตัวยาราชดัดแบบสดนั้น มีความขมและเหม็นเขียว

การดูแลในช่วงการพักฟื้น ในระหว่างการรักษา ผู้ปกครองจะต้องไม่ทิ้งให้ลูกอยู่ตามลำพัง ต้องคอยรดเพื่อให้เขารู้สึกสบายตัว รู้สึกถึงความรักความผูกพัน และในการรักษานั้นต้องประเมินตัวเด็กก่อน ขณะที่เด็กกินยาเราต้องถามตลอดเวลาว่าเขาเป็นอย่างไรบ้าง มีอาการมึนหัว ใจสั่นหรือไม่ การแก้พิษราชดัด คือ ใช้พืชสมุนไพรราชจืดให้กินใบสดๆ 1 ใบ และในการรักษาเพิ่มเติมด้วยการบำรุง โดยให้กินไก่ต้มกับตะไคร้ เพื่อบำรุงร่างกาย อาหารที่มีประโยชน์ทุกชนิด รวมถึงนม ขนมหวาน ผลไม้ เพื่อให้ร่างกายฟื้นตัวได้เร็ว

สูตรการปรุงยาและกระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้านคนที่ 3

การใช้สารเสพติดของผู้ป่วยที่มาปรึกษา เยาวชนที่มาขอรับการรักษาสวนใหญ่ใช้ 4x100 และยาบ้า

“หลานชายเป็นทหาร อายุ 22 ปี เรียนจบ ม.3 เริ่มใช้ 4x100 ตั้งแต่อายุ 14 ปี และใช้ยาบ้าด้วย ซึ่งตอนมารักษานั้นมีอาการติดยามาก ทะเลาะวิวาท พุดจาคนเดียว ไม่นอน เดินตัวแข็ง”

การปรุงยาและการรักษา

- จากประสบการณ์ 2 ปี ที่ผ่านมาในการปรุงยาสมุนไพรราชดัด การปรุงยานี้ใช้ราชดัดอย่างเดียวในการรักษาสามารถใช้ทั้งแบบสดและแบบแห้ง แบบแห้งนั้นนำไปตากแห้งพอหมาดๆ แล้วจึงนำมาต้ม

- ในการปรุงยารักษาใช้ราชดัดปริมาณ 1 กำมือ (กรณีที่ตั้งยาทุกวัน) โดยใช้ทั้ง 5 ของราชดัด (ราก ต้น ใบ ดอก และผล) นำมาสับรวมกัน ต้มในน้ำ 3 ส่วน เคี่ยวให้เหลือ 1 ส่วน หรือราชดัดประมาณ 3 กำมือ (ต้มครั้งเดียวแล้วเก็บยาไว้ในตู้เย็น หรือกินแค่ 1 แก้วที่เหลือก็ทิ้งไป) ใช้น้ำ 2 ลิตร ต้มให้เหลือ 1 ลิตร
- ปริมาณยาที่ใช้ในการรักษา ให้ผู้รับการบำบัดดื่มยาต้มราชดัด 1 แก้ว (แก้วน้ำชา) ต่อครั้ง/วัน เป็นเวลา 5 วัน ให้ดื่มในตอนเช้า โดยมีพันธะสัญญาว่า เมื่อดื่มสมุนไพรราชดัดแล้วต้องเลิกใช้สารเสพติด ในกรณีที่เยาวชนติดสารเสพติดในระยะเวลาไม่นาน (1-3 ปี) ให้ดื่มสมุนไพรราชดัด 3 วันเท่านั้น

อาการข้างเคียงที่เกิดจากการดื่มสมุนไพรราชดัด

- วันแรก มีอาการอาเจียน วันที่ 2 ก็อาเจียนและอาเจียนมากกว่าวันแรก
- เมื่ออาเจียนแล้วจะมีอาการอ่อนเพลียและนอนหลับไป
- หลังจากดื่มสมุนไพรราชดัดไปได้ 3 วัน เริ่มดีขึ้น พุดจารู้เรื่อง
- เมื่อครบวันที่ 5 แล้ว อาการทุกอย่างดีขึ้น

การดูแลในช่วงการพักฟื้น กรณีของเยาวชนที่ใช้สารเสพติดมานานกว่า 8 ปี หลังจากดื่มสมุนไพรราชดัดครบ 5 วันแล้ว ก็รักษาตัวที่บ้านต่ออีกประมาณ 20 วัน อาการทุกอย่างดีขึ้น พุดจารู้เรื่อง ช่วยที่บ้านทำงาน และสามารถกลับไปทำงานได้ตามปกติ ในช่วงที่รักษาด้วยสมุนไพรราชดัด ยาทุกชนิดของโรงพยาบาลให้หยุดกินก่อน เมื่อรักษาเสร็จสิ้นก็มีการบำรุงด้วยอาหารที่มีประโยชน์ ในการรักษานั้นต้องมีผู้ปกครองอยู่ด้วยตลอดเวลาในขณะที่ดื่มยาสมุนไพรราชดัด

สูตรการปรุงยาและกระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้านคนที่ 4

การใช้สารเสพติดของผู้ป่วยที่มารักษา เยาวชนส่วนใหญ่ใช้ 4x100 และใช้มานานประมาณ 1-3 ปี ซึ่งหมอพื้นบ้านเองได้รักษาไป 10 กว่าคนแล้ว ส่วนใหญ่หลังจากที่รักษาแล้วก็ไม่กลับไปใช้ 4x100 อีกเลย

การปรุงยาและการรักษา

- ตัวยาที่ใช้คือราชดัดอย่างเดียวไม่ได้ใช้สมุนไพรชนิดอื่นมาเสริม ใช้เฉพาะยอดเพลสลาดที่ดีที่สุด ประมาณ 1 กำมือ ใช้น้ำ 3 ส่วน ต้มให้เหลือน้ำ 1 ส่วน
- หรือต้มน้ำประมาณ 9 แก้ว ให้เหลือ 3 แก้ว ให้ดื่ม 1 แก้ว อีก 2 แก้ว เก็บแช่ตู้เย็นไว้ ตอนเช้าก็เอามาอุ่นและดื่มวันละ 1 แก้ว กินให้ครบ 3 วัน กินก่อนอาหารก่อนล้างหน้าแปรงฟัน ที่ต้องกินก่อนล้างหน้าแปรงฟันเพราะเวลากินเข้าไปจะอาเจียน จากนั้นรอสักพักก็กินข้าวได้

“เด็กที่กินยาราชดัดส่วนใหญ่ไม่กลับไปใช้สารเสพติดซ้ำอีก มันเป็นเหมือนยาเบื่อ จากที่เคยลอง ผมลองกับคนที่ใช้ยาเสพติดมาหมดทุกอย่าง ที่ผ่านฉลุยเลยก็เด็กที่ใช้น้ำหอม เนื่องจากราชดัดเองก็มีความเป็นพิษจะให้กินมากไม่ได้ ปกติผมจะให้เด็กที่มาบำบัดกินไม่เกิน 3 แก้ว”

อาการข้างเคียงที่เกิดจากการดื่มสมุนไพรราชดัด หลังจากดื่มสมุนไพรราชดัด 1 แก้วในวันแรก ไม่เกิน 10-15 นาที ก็จะมีอาการอาเจียนออกมาหมดท้อง *“มันจะขับออกมาหมดเลยในวันแรก พอวันหลังๆ อาการก็ค่อยๆ ดีขึ้น”* พอยาเข้าสู่ร่างกายก็ขับของเสียออกมา แก้วแรกเป็นทุกคนเลยคืออาเจียน และมีอาการอ่อนเพลีย หลังจากนั้นก็กินข้าวได้ปกติ

รุ่งเช้าของวันที่ 2 ก็กินยาต้มเหมือนเดิม ปกติวันที่ 2 และ 3 จะไม่มีอาการอาเจียนแล้ว ส่วนใหญ่มักอาเจียนวันแรกวันเดียว บางรายไม่มีอาการท้องเสีย อาเจียนอย่างเดียว บางรายมีอาการท้องเสียด้วย

ส่วนการจัดการกับพิษของราชดัดที่อาจเกิดขึ้นในผู้มาบำบัด หมอพื้นบ้านแนะนำให้กินตำลึงเพื่อช่วยขับสารพิษในร่างกายได้

การดูแลในช่วงการพักฟื้น หลังจากที่กินยาต้มราชดัดแล้วก็มีการบำรุง โดยให้กินน้ำมะพร้าวล้างท้องอีกครั้ง ให้กินในวันที่ 4 พอดีกับที่กินยาหมด 3 แก้ว 3 วัน

“วันที่ 4 กินน้ำมะพร้าวช่วงหัวเช้าเลย ไม่จำกัดว่าเป็นมะพร้าวอะไร ขอให้เป็นมะพร้าวอ่อน เพราะน้ำจะเข้มข้นกว่า น้ำมะพร้าวแก่ วันที่ 5 ก็หาไก่บ้านมา 1 ตัว เอามาต้ม ประมาณ 1 กิโลกรัม ตะใคร้ 10 ต้นใส่แต่ราก ทูบให้ละเอียด และต้มให้เปื่อยเลย เหมือนเราต้มไก่ธรรมดา กินกับข้าวก็ได้หรือกินเปล่าๆ ก็ได้ อาการมันจะดีขึ้น คนที่ติดน้ำท่วมประมาณ 3 ปี ทุกวันนี้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง”

สูตรการปรุงยาและกระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้านคนที่ 5

การใช้สารเสพติดของเยาวชนที่รักษา เยาวชนเพศชายอายุ 18 ปี ไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากติดสารเสพติดแล้วโดนไล่ออกจากโรงเรียน ขณะอยู่ชั้น ม.3 เทอมสุดท้าย นอนติด 4x100 ไซ้มา 2 ปี และใช้กัญชาประมาณ 3-4 ครั้ง ส่วนผสมของ 4x100 ได้แก่ น้ำต้มใบกระท่อม ยาแก้ไอและน้ำโค้ก ถ้าไม่มียาแก้ไอก็ใส่บ๊วยเพื่อเพิ่มรสชาติ

การปรุงยาและการรักษา นำสมุนไพรราชดัดมาทั้งกิ่ง ก้าน ใบ หรือใช้ทั้งต้นประมาณ 1 กำมือ ต้มในน้ำปริมาณ 3 ส่วนเคี้ยวให้เหลือ 1 ส่วน ให้ดื่ม 1 แก้ว ในตอนเช้าตอนท้องว่างเป็นเวลา 3 วัน ซึ่งใน 3 วันนี้ ผู้ปกครองต้องดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ให้กำลังใจ และหาอาหารที่มีประโยชน์ เช่น นม กล้วยน้ำว้า น้ำมะพร้าว ให้ลูกกินในช่วงที่มีอาการอ่อนเพลียไม่เกิน 1 สัปดาห์ สุขภาพร่างกายก็จะเริ่มฟื้นตัวและกลับมาแข็งแรงเหมือนเดิม

อาการข้างเคียงที่เกิดจากการดื่มสมุนไพรราชดัด มีอาการอาเจียนอย่างรุนแรง และอ่อนเพลีย ในช่วง 1-2 วันแรก

“ในช่วงที่ให้ลูกกินน้ำต้มราชดัด แม่ต้องไม่ไปไหน ต้องอยู่บ้านในช่วงที่ลูกกิน 3 วัน หากจำเป็นก็ไปใกล้ๆ ไม่ต้องไปค้างคืนที่ไหน เราต้องดูแลเขาอย่างดี อาการข้างเคียงในช่วงที่กินก็คือมีอาการเพลียและรากแรง คอยให้กำลังใจลูก เขาอยากกินอะไรพ่อแม่ก็หามาให้ ผลไม้อะไรที่ลูกชอบก็หามาให้กิน และเสริมพลังให้เขา ขอขอบคุณที่เขาอยากเลิกยาเสพติด อย่าไปมองจุดด้อยของลูก อย่าให้ลูกรู้สึกว่าเขาเป็นแค่เด็กติดยา”

ตารางที่ 4.1 สูตรยาและปริมาณสมุนไพรราชดัดที่ให้เยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ดื่ม

หมอ พื้นบ้าน คนที่	สูตรยา	ปริมาณน้ำต้ม ราชดัดที่ให้	ระยะเวลาที่ ให้ผู้รับการ บำบัดดื่ม	อาการที่เกิด หลังจากดื่ม สมุนไพรราชดัด	การแก้พิษ ราชดัด
1	ใช้ราชดัดเฉพาะกิ่งขนาดเท่านิ้วก้อย ความยาวประมาณ 1 ศอก (กิ่ง ใบ และ ดอก) นำมาสับ จากนั้นนำมาต้ม ประมาณ 30 นาที ต้มน้ำ 3:1	1 แก้ว	3 วัน	อาเจียน ถ่ายท้อง อ่อนเพลีย	ให้ต้มน้ำ มะพร้าว
2	ใช้ราชดัด 1 ยอด ต้ม 1 หม้อ กิน 1 ครั้ง ต้มน้ำ 3:1	1 แก้ว	3-5 วัน	อาเจียน อ่อนเพลีย	ใช้พืชสมุนไพร รางจืดกินใบ สดๆ 1 ใบ
3	ใช้ราชดัด ทั้ง 5 ส่วน ได้แก่ ต้น ราก ใบ ดอก และผล มาผสมรวมกัน ปริมาณ 1 กำมือ ใช้ทั้งแบบสดและแบบแห้ง แบบ แห้งนำไปตากแห้งพอหมาด แล้วนำมา ต้ม ต้มน้ำ 3:1	1 แก้ว	5 วัน	อาเจียน อ่อนเพลีย	ให้ต้มน้ำ มะพร้าว
4	ใช้เฉพาะยอดพืชรากที่ตีที่สุด ประมาณ 1 กำมือ ต้มน้ำ 3:1	1 แก้ว	3 วัน	อาเจียน อ่อนเพลีย	ให้กินใบตำลึง
5	ใช้ราชดัด 3-4 ส่วน ได้แก่ ต้น ใบ ดอก และผล หรือ ต้น ใบ ดอก มาผสมรวมกัน ปริมาณ 1 กำมือแล้วต้ม ต้มน้ำ 3:1	1 แก้ว	3 วัน	อาเจียน อ่อนเพลีย	ให้ต้มน้ำ มะพร้าว

หมายเหตุ : ต้มน้ำ 3:1 หมายถึงต้มน้ำ 3 ส่วน แล้วเคี่ยวยาให้เหลือ 1 ส่วน

สูตรยา สมุนไพรราชดัดที่นำมาใช้ในการบำบัดรักษาเยาวชนที่ใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ หมอพื้นบ้านใช้ทั้ง 5 ส่วนของสมุนไพรราชดัด ได้แก่ ราก ลำต้น ใบ ดอก เมล็ด หมอพื้นบ้านบางรายใช้ 3-4 ส่วน บางรายใช้เฉพาะยอดพืชราก

วิธีการเตรียมยา นำลำต้น ใบ ดอกและราก หักกิ่งราชดัดมาประมาณ 2 ยอด และขูดรากมาด้วย จากนั้นล้างน้ำให้สะอาด แล้วนำสมุนไพรมาหั่นหรือสับ ใส่ใบและดอกประมาณ 2 กำมือ ลำต้นและรากอีก 1 กำมือ รวมยา 3 กำมือ ใส่กาน้ำและนำมาต้มไฟได้เลย โดยใช้ไฟไม่แรงจนเกินไปใช้เวลาค่อนข้างนานประมาณ 30 นาที-1 ชั่วโมง เพื่อเคี่ยวยาจาก 3 ส่วนให้เหลือ 1 ส่วน กลิ่นของสมุนไพรราชดัดจะมีกลิ่นเหม็นเขียว แต่เมื่อต้มแล้วกลิ่นก็จะหมดไป ยังอยู่แต่ความขม

ปริมาณน้ำต้มราชดัดที่ให้ดื่ม ผู้รับการบำบัดต้องตัดสินใจแน่วแน่ในความขมของราชดัดนี้ดื่มเพื่อเป็นยา โดยให้ดื่มวันละ 1 แก้วตอนเช้าเป็นเวลา 3 วัน

อาการที่เกิดหลังจากดื่มสมุนไพรราชดัด หลังจากดื่มยาต้มราชดัดแล้ว จะมีอาการอาเจียน ถ่ายท้อง แต่บางรายมีอาการอาเจียนอย่างเดียว ส่วนใหญ่มีอาการอาเจียนหนักในวันแรก บางรายอาเจียนทั้งวัน บางรายวันแรกอาเจียนประมาณ

13 ครั้ง วันที่ 2 อาเจียน 3 ครั้ง และวันที่ 3 อาเจียน 1 ครั้ง และมีอาการอ่อนเพลีย หลังจากนั้นอาการต่างๆ ก็เริ่มดีขึ้น

การแก้พิษราชดัด วิธีแก้เบื้องต้นหมอมักให้ดื่มน้ำมะพร้าว หรือใช้พืชสมุนไพรรางจืดกินใบสดๆ 1 ใบ และบำรุงร่างกายโดยให้กินอาหารที่มีโปรตีน เช่น กินไก่ต้มกับตะไคร้ เพื่อบำรุงร่างกาย รวมถึง นม ขนมหวาน ผลไม้ เพื่อให้ร่างกายฟื้นตัวได้เร็ว

การรักษาอาการอื่นๆ ที่เกิดจากการใช้สารเสพติด เมื่อผู้ป่วยมีอาการปวดเมื่อยจากภาวะการถอนยา (withdrawal symptoms) หมอมักจะให้ใช้วิธีการดมยา สมุนไพรที่นำมาใช้ดมในหม้อหรือกระทะก็จะมีประเภทรสเปรี้ยว เช่น ใบมะขาม จะช่วยลดอาการปวดเมื่อย แก้ไข้และขับเสมหะทำความสะอาดผิว มีทั้งใบและผลของมะขาม ส้มป่อย ขับไขมัน ขมิ้น ไพร ขมิ้นอ้อย ที่นำมาเพื่อใช้ในการต้มยาเพื่อทำความสะอาดผิว ขับลม คลายเส้น เมื่อรมยาจะมีเหงื่อออก การรมยามี 2 วิธี เหงื่อออกครั้งแรก เรียกว่าเหงื่อโคลคาวออก ใช้เวลาประมาณ 10 นาที จากนั้นอีก 10 นาทีต่อมา ก็เป็นการขับเหงื่อและขับไขมันออก ซึ่งใช้ในการลดความอ้วนได้ด้วย ในส่วนของความร้อนจะทำให้โล่ง สามารถขับลม ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยต่างๆ ได้ นอกจากนี้ก็มีการนวดผ่อนคลาย ช่วยลดอาการปวดเมื่อยของกล้ามเนื้อ

กระบวนการรักษา

การต้มยา ใช้ราชดัดแบบสดหรือที่ตากแห้งแล้วก็ได้ แต่หมอพื้นบ้านนิยมใช้แบบสดมากกว่า

น้ำมะพร้าวอ่อนและไก่บ้านต้มตะไคร้สำหรับบำรุงอาการอ่อนเพลียหลังจากต้มยาสมุนไพรราชดัดแล้ว

การรมยา ย่างยา และนวดผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

สมุนไพรที่ใช้ในการย่างยา/รมยา ประกอบด้วย ใบและผลของมะขาม ส้มป่อย ขมิ้น ไพร ขมิ้นอ้อย ตะไคร้หอม
ชุมเห็ดเทศ เป็นต้น

โดยสรุป

- การบำบัดรักษาโดยใช้สมุนไพรราชดัดนี้ ให้ดื่มเพื่อถอนพิษสารเสพติดใช้เวลาเพียง 3-5 วัน โดยให้ดื่มยาต้มราชดัดวันละ 1 แก้ว ในตอนเช้า ก่อนอาหารขณะท้องว่าง
- การพักผ่อน หรือบำรุง หลังจากดื่มน้ำราชดัดถอนพิษแล้วให้บำรุงร่างกายโดยกินอาหารที่มีประโยชน์ ร่วมกับการนวด เพื่อช่วยขับเหงื่อ ขับพิษ
- แนวทางที่จะกระตุ้นให้เด็กเยาวชนขอมารับการบำบัดรักษา ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมแบบ “ชุมชนบำบัด” การจัดกิจกรรมแบบค่าย และถ่ายทอดความรู้
- ระยะเวลาในการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดสารเสพติดไม่เกิน 1 เดือน
- หมอพื้นบ้านคิดว่าราชดัดแม้จะมีพิษแต่ก็ไม่มากถึงอันตรายกับร่างกาย ข้อดีคือช่วยขับของเสียในร่างกายออกมา

ปัจจุบันพืชสมุนไพรราชดัดเริ่มเป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่และมีการนำไปใช้ในการบำบัดลูกหลานของตนเอง แม้ยังไม่เป็นที่ชัดเจนว่าการใช้ราชดัดในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดมีความปลอดภัยหรือไม่อย่างไร แต่ที่ผ่านมาในพื้นที่ศึกษายังไม่พบการรายงานผลกระทบร้ายแรงที่เกิดจากการใช้พืชสมุนไพรราชดัด

ข้อเสนอแนะจากการใช้สมุนไพรราชดัดในการบำบัดรักษา

- การรักษาโดยภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน เป็นทางเลือกหนึ่งในการช่วยกันแก้ไขปัญหาเยาวชนที่ติดสารเสพติดในชุมชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนที่ติดสารเสพติดมารับการบำบัดรักษา
- การนำสมุนไพรราชดัดมารักษา ควรมีการอบแห้งเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อรา
- ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปริมาณและข้อบ่งใช้สมุนไพรราชดัดที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและมีความปลอดภัยในการใช้สมุนไพรนี้ต่อไป
- ควรพิมพ์สูตรยาสมุนไพรราชดัดและการใช้เป็นตำรายาเพื่อเผยแพร่และให้สามารถใช้ได้สะดวก และควรศึกษาผลกระทบ อาการข้างเคียงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด

บทที่ 5

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ

ผู้ปกครอง ตัวแทนชาวบ้านและผู้นำชุมชน

ในช่วงแรกของการดำเนินการเก็บข้อมูล ทีมผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเยาวชนที่มาขอรับการรักษากับหมอพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรราชัดในการรักษา พบว่า ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงมีหมอพื้นบ้านเพียง 5 ท่าน ที่ใช้ราชัดในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด จากจำนวนหมอพื้นบ้านเกือบ 200 คน เนื่องจากการใช้สมุนไพรราชัดบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดนั้นยังเป็นเรื่องใหม่และยังมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือผลข้างเคียงจากการใช้ อย่างไรก็ตาม 2-3 ปีที่ผ่านมา หมอพื้นบ้านจำนวนหนึ่งมีประสบการณ์ในการใช้สมุนไพรราชัดในการรักษาเยาวชนที่ใช้สารเสพติด อย่างน้อยหมอพื้นบ้าน 1 คนเคยรักษาเยาวชนที่ติดสารเสพติดประมาณ 3-10 คน ทีมผู้วิจัยจึงตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะสัมภาษณ์เยาวชนที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้สมุนไพรราชัดในการรักษาประมาณ 20-30 คน แต่เมื่อทีมผู้วิจัยได้ติดต่อขอสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมโครงการ และยินดีให้ข้อมูลเพียง 7 รายเท่านั้น นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ผู้ปกครองของเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้าน มีรายละเอียดและประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เยาวชน

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา	ประกอบอาชีพ	สารเสพติดที่ใช้ก่อนบำบัดด้วยสมุนไพรราชัด	อายุที่เริ่มใช้ 4x100
1	18	กำลังศึกษาต่อ กศน.	เกษตรกร	4x100 สูบยาเส้น	15 ปี
2	18	จบการศึกษาชั้น ม.3	รับจ้างทั่วไป	เคียวใบกระท่อม 4x100	15 ปี
3	32	จบการศึกษาชั้น ม.3	เกษตรกร (กรีดยางพาราสวนของตัวเอง)	4x100	20 ปี
4	17	จบการศึกษาชั้น ม.3	รับจ้างทั่วไป	4x100 บุหรี่ ยาบ้า	13 ปี
5	18	จบการศึกษาชั้น ม.3	รับจ้างจับไก่เนื้อในฟาร์มเลี้ยงขนาดใหญ่	4x100 บุหรี่ ยาบ้า	15 ปี
6	22	จบการศึกษาชั้น ม.3	รับจ้างทั่วไป	4x100	19 ปี
7	25	กำลังศึกษาในระดับ ปวช.	-	บุหรี่ 4x100	22 ปี

จากตาราง มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 ราย เป็นเพศชายทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างอายุเฉลี่ยประมาณ 21.4 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บางรายกำลังศึกษาต่อ กศน. (การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) และ กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) บางรายประกอบอาชีพแล้ว สารเสพติดที่ใช้ก่อนเข้ารับการบำบัดรักษาด้วยสมุนไพรราชัด ได้แก่ 4x100 ยาบ้า และบุหรี่ ส่วนอายุที่เริ่มใช้ 4x100 พบอายุน้อยสุดคือ 13 ปี ส่วนใหญ่เริ่มใช้เมื่ออายุ 15 ปี

แบบแผนการใช้ 4x100 การใช้ 4x100 ในกลุ่มเยาวชนนั้นมีแบบแผนและพฤติกรรมการใช้คล้ายๆ กัน ต่างกันบ้างในกลุ่มที่ใส่สารเสพติดชนิดอื่นที่ร้ายแรงลงไป เช่น ยาบ้า สาเหตุในการใช้ ส่วนประกอบของ 4x100 อาการต่างๆ ที่เกิดจากการใช้ 4x100 และผลกระทบจากการใช้ แทบไม่มีความแตกต่างในกลุ่มผู้ใช้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เพราะอะไรจึงใช้ 4x100

กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลถึงการใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดต่างๆ จุดเริ่มต้นมาจากความอยากรู้อยากลองและเพื่อนชวน จากนั้นก็ใช้เพื่อความสนุกสนาน และนิยมใช้กับกลุ่มเพื่อน

“ครั้งแรกที่เริ่มใช้คือตามเพื่อน เห็นเพื่อนกิน ก็อยากลองบ้าง”

(น้องเอ อายุ 18 ปี)

“เริ่มใช้ 4x100 ครั้งแรกจากการชักชวนของเพื่อน”

(น้องซี อายุ 32 ปี)

นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว ยังพบว่าในหมู่บ้านมีการแพร่ระบาดของสารเสพติดอย่างรุนแรงโดยเฉพาะยาบ้า และ 4x100 เยาวชนเข้าถึงได้ง่าย ยิ่งไปกว่านั้นจากการให้ข้อมูลของผู้นำชุมชน พบว่าบางครอบครัวให้ลูกหลานตัวเองมาต้ม 4x100 ในบ้าน เพื่อป้องกันการถูกจับจากเจ้าหน้าที่รัฐ

ตารางที่ 5.2 สูตรในการต้ม 4x100 แบบแผนการใช้ และค่าใช้จ่าย

คนที่	ส่วนประกอบ	วิธีการต้ม	ปริมาณการใช้	ความถี่ในการใช้	ค่าใช้จ่าย
1	- ใบกระท่อม 30 - 35 ใบ - ยาแก้ไอครึ่งขวด - โฉกครึ่งแก้ว	ก่อนต้ม ขยี้ใบให้ยางออก ต้มประมาณ 30 นาที จนหายเหม็นเขียว กรองด้วยผ้าจนไม่มีตะกอน จากนั้นนำไปแช่น้ำแข็ง ทิ้งไว้สักครู่ เมื่อน้ำต้มกระท่อมเย็น เติมนยาแก้ไอและโฉกลงไป หากไม่มียาแก้ไอสามารถใช้ชาแทนได้บางครั้งใช้บ๊วยแทน บางวันที่ไม่มีใบกระท่อมสามารถใช้กากของใบกระท่อมที่ต้มรอบแรกนำมาต้มต่อโดยใส่บ๊วยกับชามิกซ์ก็ได้เหมือนกัน ต้มวันละ 3 ครั้ง	ใช้วันละ 4.5 ลิตร 3 หม้อ/วัน หรือ ประมาณ 1-1.5 ลิตรต่อครั้งที่ต้ม และดื่มกับเพื่อนๆ 3-4 คน	ใช้ทุกวัน ระยะเวลา ในการใช้ ประมาณ 3 ปี	ครั้งละ 130 บาท x 3 ครั้ง หรือประมาณ 390 บาท/วัน
2	- ใบกระท่อม 35 - 40 ใบ - ยาแก้ไอ - บ๊วย (ใช้บ๊วยเพื่อประหยดยาแก้ไอ) - น้ำโฉก	นำใบกระท่อมมาขยี้ นำไปต้มจนเดือด และไม่มีกลิ่นเหม็นเขียวประมาณ 15 นาที กรองด้วยผ้าจนไม่มีตะกอน ยกวางในน้ำแข็ง และเติมนยาแก้ไอ น้ำโฉก และบ๊วยลงไป ในการต้มใช้น้ำประมาณ 3 ลิตรต่อครั้งที่ต้ม และต้มวันละ 4 ครั้ง	ใช้วันละ 12 ลิตร ร่วมกับเพื่อน 3-4 คน	ใช้ทุกวัน ระยะเวลา ในการใช้ ประมาณ 3 ปี	ประมาณ 110 บาท ต่อครั้งที่ต้ม x 4 ครั้ง ต่อวัน = 440 บาท/วัน

3	- ไบกระท่อม 25 - 30 ใบ - ยาแก้ไอ - น้ำโค้ก	นำไบกระท่อมมาชั้ยกับน้ำแล้วกรองเอาแต่น้ำนำไปต้ม ในการต้มแต่ละครั้งใช้น้ำประมาณ 3 - 4 ลิตร ต้มประมาณ 15 นาที กรองด้วยผ้าจนไม่มีตะกอน ยกกลางลงในน้ำแข็งรอให้เย็น เติมยาแก้ไอและน้ำโค้กลงไป ต้มวันละ 2 ครั้ง	ใช้วันละ 8 ลิตร ใช้ร่วมกับเพื่อนๆ 4 - 5 คน	ใช้ทุกวัน ระยะเวลาในการใช้ประมาณ 12 ปี	ประมาณ 150 บาท ต่อครั้ง หรือ 300 บาทต่อวัน
4	- ไบกระท่อม 30 - 40 ใบ - ยาแก้ไอ - น้ำโค้ก - ยาบ้า	นำไบกระท่อมมาชั้ย นำไปต้มจนเดือด ประมาณ 20 นาที กรองด้วยผ้าจนไม่มีตะกอน ยกกลางลงในน้ำแข็ง และเติมยาแก้ไอ น้ำโค้ก บางครั้งใส่ยาบ้าลงไปด้วย 1-2 เม็ด ต้มวันละ 3 ครั้ง	ใช้วันละ 9 ลิตร ร่วมกับเพื่อนๆ 3-4 คน	ใช้ทุกวัน ระยะเวลาในการใช้ประมาณ 4 ปี	ประมาณ 300 บาท ต่อครั้ง หรือ 900 บาทต่อวัน
5	- ไบกระท่อม 30 - 35 ใบ - ยาแก้ไอครึ่งขวด - โค้กครึ่งแก้ว - ชามิกซ์ - บัวย	ก่อนต้ม ชั้ยใบให้ยางออก ต้มประมาณ 30 นาที จนหายเหม็นเขียว น้ำประมาณ 2 - 3 ลิตร กรองด้วยผ้าจนไม่มีตะกอน จากนั้นนำไปแช่ในน้ำแข็ง เติมยาแก้ไอและน้ำโค้กลงไป และในกรณีที่ไม่มียาแก้ไอสามารถใช้ชามิกซ์แทนได้ บางครั้งก็ใช้บัวย ต้มวันละ 3 ครั้ง	ใช้วันละ 9 ลิตร ร่วมกับเพื่อนๆ ประมาณ 3-4 คน	ใช้ทุกวัน ระยะเวลาในการใช้ประมาณ 3 ปี	ประมาณ 130 บาท ต่อครั้ง หรือ 390 บาทต่อวัน
6	- ไบกระท่อม 20 - 30 ใบ - ยาแก้ไอ - โค้ก	ต้มไบกระท่อมประมาณ 20 - 30 นาที จนกระทั่งไม่มีกลิ่นเหม็นเขียว กรองด้วยผ้าจนไม่มีตะกอน จากนั้นนำไปแช่ในน้ำแข็ง ทิ้งไว้ให้เย็นแล้วเติมยาแก้ไอและน้ำโค้กลงไป ต้มวันละ 2-3 ครั้ง	ใช้วันละ 4-6 ลิตร ร่วมกับเพื่อนๆ ประมาณ 3 คน	ใช้ทุกวัน ระยะเวลาในการใช้ประมาณ 3 ปี	ประมาณ 130-140 บาทต่อครั้ง หรือ 390 - 420 บาท/วัน
7	- ไบกระท่อม 30 ใบ - ยาแก้ไอ - โค้ก	ต้มไบกระท่อมประมาณ 15 - 20 นาที จนหายเหม็นเขียว กรองด้วยผ้าจนไม่มีตะกอน จากนั้นนำไปแช่ในน้ำแข็งรอจนเย็น เติมยาแก้ไอและโค้กลงไป ต้มวันละ 2-3 ครั้ง	ใช้วันละ 4-6 ลิตร ร่วมกับเพื่อนๆ ประมาณ 3-4 คน	ใช้ทุกวัน ระยะเวลาในการใช้ประมาณ 3 ปี	ประมาณ 150 บาท ต่อครั้ง หรือ 450 บาทต่อวัน

ส่วนประกอบในการต้มส่วนใหญ่จะคล้ายๆ กัน ได้แก่ ไบกระท่อม ยาแก้ไอ และโค้ก มีบางรายที่ใส่ชามิกซ์และบัวยลงไปเพื่อประหยัทยาแก้ไอ เนื่องจากน้ำกระท่อมมีรสขมฝื่อน เยาวชนจึงหาวิธีลดความขมโดยการใส่ส่วนประกอบดังกล่าวลงไป บางรายใส่ยาบ้าลงไปด้วยเพื่อเพิ่มความเมา

ปริมาณการต้ม 4x100 ที่ต้มในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับความเข้มข้น ถ้าต้องการความเข้มข้นมากก็ใช้น้ำในการต้มให้น้อยลงหรือใช้เวลาเคี่ยวจนน้ำเหลือน้อยในปริมาณที่ต้องการ

ปริมาณการใช้ 4x100 ในกลุ่มเยาวชนเหล่านี้ โดยเฉลี่ยใช้ประมาณวันละ 7.8 ลิตรต่อวันและใช้ทุกวัน แต่เนื่องจากเยาวชนส่วนใหญ่มักใช้ 4x100 ร่วมกับเพื่อนๆ เมื่อคิดปริมาณการใช้ต่อคนโดยเฉลี่ยใช้ประมาณ 1.96 ลิตรต่อวัน (1.13-3 ลิตร) ระยะเวลาในการใช้โดยเฉลี่ยใช้มาประมาณ 4.4 ปี ในรายที่ใช้มานานที่สุด ใช้มาประมาณ 12 ปี

ค่าใช้จ่าย มีขึ้นลงบ้างเล็กน้อยขึ้นอยู่กับราคาใบกระท่อมและยาแก้ไอที่กำหนดในแต่ละพื้นที่ โดยเฉลี่ยใช้วันละประมาณ 470 บาท (300-900 บาท) เมื่อถัวเฉลี่ยรายจ่ายเป็นรายบุคคลที่ใช้จ่ายไปกับการใช้น้ำกระท่อม ประมาณคนละ 120.36 บาทต่อวัน (60-225 บาท)

อาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ 4x100 เยาวชนส่วนใหญ่ที่ใช้ 4x100 มักมีอาการคล้ายๆ กัน โดยการใช้ครั้งแรกจะมีอาการมึนหัว เหมือนคนเมา กรณีเยาวชนที่ใช้น้ำกระท่อมอย่างเดียวไม่มีตัวยาเสพติดอย่างอื่นมาผสมให้ข้อมูลว่าหลังจากการใช้มักมีอาการซึมๆ และง่วงนอน

“หลังจากที่ตึมน้ำกระท่อมไปประมาณ 3 – 4 นาที มีอาการมึนง เหมือนคนย่ำ (เมา)” (น้องเอ อายุ 18 ปี)

“อาการเริ่มแรกของการใช้ใบกระท่อม ถ้าเคี้ยวเป็นใบสด ไม่มีอาการใดๆ แต่ถ้าใช้แบบ 4x100 เมื่อกินน้ำกระท่อมเข้าไปเริ่มแรก มีอาการมึนง ซึม ง่วงนอน ในกลุ่มที่กินน้ำกระท่อม กินเสร็จจะนอนไม่ไปไหน” (น้องบี อายุ 18 ปี)

“เมื่อตึมน้ำไปแล้วจะมีอาการซึม ง่วงนอน กินน้ำกระท่อมเสร็จมักจะนอนไม่ไปไหนในตอนกลางวัน” (น้องบัง อายุ 22 ปี)

การใช้สารเสพติดชนิดอื่นร่วมด้วย นอกจากการใช้ 4x100 มีเยาวชนเพียง 1 รายที่ไม่ใช้สารเสพติดชนิดอื่นร่วมด้วย ส่วนใหญ่สูบบุหรี่ บางรายใช้ยาบ้าร่วมด้วย แต่ส่วนใหญ่เมื่อใช้ 4x100 มักไม่ตึมสุราโดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่ใช้ยาบ้าร่วมด้วย ไม่พบว่าตึมสุราร่วมด้วยกับการใช้ 4x100 หรือตึมหลังจากการใช้หรือในโอกาสต่างๆ ในช่วงเทศกาล

“สารเสพติดชนิดอื่นที่ใช้นอกจาก 4x100 ได้แก่ บุหรี่ ส่วนเหล้า เบียร์ เด็กที่ใช้ 4x100 มักไม่ตึม แต่สำหรับบุหรี่ยสูบบ้างเป็นบางครั้ง ส่วนมากสูบไปจาก เริ่มสูบตั้งแต่อายุ 13 ปี”

(น้องเอ อายุ 18 ปี)

“ในกลุ่มกินแต่น้ำกระท่อมอย่างเดียวไม่มียาเสพติดอย่างอื่นมาผสม และไม่ใช่อะไรเลยนอกจากน้ำกระท่อม นานๆ ครั้งที่จะใช้ใบสด เคี้ยวครั้งละ 1 - 2 ใบ”

(น้องบี อายุ 18 ปี)

“โดยส่วนผสมของ 4x100 ก็จะเหมือน ๆ กัน แต่ของผมบางครั้งผสมลูกเม็ด (ยาบ้า) ด้วย และสูบบุหรี่”

(น้องเสื่อ อายุ 17 ปี)

“กลุ่มผมใช้ 4x100 แต่ไม่ตึมเหล้าเบียร์ สูบบุหรี่บ้างเป็นบางครั้งและมีการใช้ยาบ้าร่วมด้วย”

(น้องกอล์ฟ อายุ 18 ปี)

“พวกผมกินน้ำกระท่อมวันละ 2 – 3 หม้อ สูบบุหรี่ แต่ไม่ตึมสุรา”

(น้องเค อายุ 25 ปี)

ผลกระทบจากการใช้ 4x100

ผลกระทบต่อสุขภาพ เนื่องจากพืชกระท่อมมีฤทธิ์ในการติดและถอนยา จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ผู้ใช้พืชกระท่อมแบบพื้นบ้านเป็นประจำเมื่อไม่ได้ใช้จะมีอาการถอนยาเกิดขึ้น ได้แก่ น้ำมูกน้ำตาไหล ครั่นเนื้อครั่นตัว หนาวสั่นเหมือนจะเป็นไข้ อยากรู้อย่างรุนแรง โมโหง่าย อารมณ์เสียบ่อย เครียด วิตกกังวล หงุดหงิดไม่สบายใจ เหนื่อยล้าอ่อนเพลีย ไม่มีเรี่ยวแรงทำงาน ปวดกล้ามเนื้อ ปวดกระดูก เจ็บในข้อ ปวดหลัง นอนไม่หลับ ซึ่งเป็นอาการที่ทรมานมากและทำให้ผู้ที่พยายามจะเลิกใช้กระท่อมทนไม่ไหว และกลับมาใช้อีก อย่างไรก็ตาม อาการดังกล่าวมักเกิดในกลุ่มที่ใช้ 4x100 ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นผลกระทบด้านลบที่ผู้ใช้ให้ข้อมูล ในวันที่ไม่ได้กินน้ำต้มกระท่อม จะมีอาการปวดเมื่อย ปวดกระดูก และข้อ น้ำมูกน้ำตาไหล

“เคยพยายามเลิก 4x100 ก่อนที่จะมาบำบัดรักษาโดยการให้สมุนไพรราชดัด แต่ไม่ได้ผลหากเลิกเองโดยไม่ใช้สมุนไพรช่วย เนื่องจากเวลาที่มีอาการอยากใช้ 4x100 แล้วไม่ได้ใช้จะมีอาการปวดข้อ ปวดเมื่อย นอนไม่หลับ สุดท้ายก็กลับไปดื่มต่อ”

(น้องเอ อายุ 18 ปี)

“เวลาที่ไม่ได้ใช้น้ำต้มกระท่อมมีอาการน้ำมูกไหล และปวดเมื่อย”

(น้องบี อายุ 18 ปี)

ผลกระทบต่อการศึกษา และครอบครัว เยาวชนที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ที่เป็นผลกระทบจากการใช้ 4x100 ทั้งถูกพักการเรียนและถูกไล่ออกจากโรงเรียน ถูกตำรวจจับดำเนินคดี นอกจากนี้ไม่ได้ช่วยงานพ่อแม่ยังต้องทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเสียใจ และเสียเงินทองในการไปประกันตัว บางรายถูกดำเนินคดีทางกฎหมายและควบคุมความประพฤติที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดพัทลุง

“ช่วงที่ใช้ 4x100 ไม่ค่อยได้ช่วยงานครอบครัว เคยถูกจับข้อมือไว้ใบกระท่อมไว้ในครอบครองผลิตและเสพ เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีทางกฎหมายและควบคุมความประพฤติที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดพัทลุง หลังจากนั้นจึงไปเรียนต่อ กศน. และช่วยแม่ตัดยาง”

(น้องเอ อายุ 18 ปี)

“เคยโดนจับข้อมือใบกระท่อมไว้ในครอบครอง พ่อแม่ไปจ่ายค่าปรับ แล้วตำรวจก็ปล่อยตัว”

(น้องกอล์ฟ อายุ 18 ปี)

“ผมเคยโดนจับกุมในขณะเสพน้ำต้มกระท่อม พอพ่อรู้ว่าตนเองกินน้ำต้มกระท่อมก็เสียใจมาก ผมไม่ได้อยู่กับพ่อ เนื่องจากพ่อแม่แยกทางกัน พ่อก็พยายามหาวิธีที่จะช่วยผมให้เลิกน้ำต้มกระท่อม และได้ให้สมุนไพรราชดัดมากิน”

(น้องเค อายุ 25 ปี)

เมื่อเยาวชนต้องการเลิก 4x100

เยาวชนที่ใช้ 4x100 ทุกราย เคยพยายามเลิกใช้ด้วยตนเอง แต่ไม่สำเร็จ เนื่องจากในช่วงของการเลิกนั้นมักมีอาการปวดเมื่อย ปวดกล้ามเนื้อ ปวดกระดูกและข้อ และนอนไม่หลับ และกลับไปใช้ 4x100 ต่อ อย่างไรก็ตามการที่เยาวชนเหล่านี้คิดได้ว่าถึงเวลาที่ต้องเลิก 4x100 แล้ว และมีความตั้งใจที่จะเลิกอย่างเด็ดขาด ก็ถือว่าประสบความสำเร็จเกินครึ่งแล้ว ที่เหลือคือการหาวิธีการมาช่วย ซึ่งได้อาศัยภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในพื้นที่ถือว่าเป็นความสำเร็จร่วมกันใน

การบำบัดรักษาโดยชุมชน ที่คนในชุมชนไม่ทิ้งลูกหลานของตัวเอง อีกทั้งเยาวชนทั้งหมดไม่มีใครที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาเลย

“จุดเริ่มต้นของการเลิกกินน้ำท่อม คือ ไม่อยากกินแล้ว เบื่อเหนื่อย อยากเลิกกินน้ำท่อม ในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน เมื่อเราเลิกกินน้ำท่อมแล้ว ก็ยังไปมาหาสู่กันปกติ ไม่มีปัญหาใดๆ แต่เพื่อนๆ ส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะเลิก”

(น้องปี อายุ 18 ปี)

“จุดเริ่มต้นของการเลิกใช้น้ำกระท่อม คือ คิดว่ากินมานาน เมื่อลองคำนวณดูว่าค่าใช้จ่ายที่ไปกับการต้มน้ำกระท่อมที่ผ่านมานั้น ค่อนข้างเยอะ วันละ 300 บาท เป็นอย่างน้อย ต้มน้ำทุกวัน รวมเวลาประมาณ 10 ปี ค่าใช้จ่ายทั้งหมดไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท ก็เลยอยากที่จะเลิกกินน้ำกระท่อม”

(นายซี อายุ 32 ปี)

“จุดเริ่มต้นในการบำบัดรักษา เกิดจากความต้องการจะเลิกของตัวเอง และแฟนขอให้เลิกกินน้ำท่อม แฟนบอกว่า ถ้าไม่เลิกกิน ก็จะขอเลิกกับผม ผมก็มาหาพ่อและบอกพ่อว่าจะเลิกกินน้ำท่อม หลังจากนั้นพ่อก็ได้สมุนไพรราชดัด จากทีมหมอพื้นบ้าน พ่อแนะนำวิธีการต้มและการกินให้กับแฟนเอามาต้มที่บ้านพักที่จังหวัดสงขลา”

(น้องเค อายุ 25 ปี)

ประสบการณ์ในการเข้ารับการรักษาจากหมอพื้นบ้าน

ตารางที่ 5.3 ประสบการณ์ในการบำบัดรักษาโดยใช้สมุนไพรราชดัด

คนที่	ระยะเวลาในการบำบัดรักษา	ปริมาณสมุนไพรราชดัดที่หมอพื้นบ้านให้ต้ม	อาการต่างๆ ที่เกิดระหว่างการบำบัดรักษา	สามารถเลิก 4x100 ได้	สารเสพติดที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบัน
1	7 วัน	ต้มวันละ 1 แก้ว ช่วงเช้า ตอนท้องว่าง	อาเจียน อ่อนเพลีย	✓	ยาเส้น/บุหรี่ยามอง
2	3 วัน	ต้มวันละ 1 แก้ว ช่วงเช้า ตอนท้องว่าง	อาเจียน อ่อนเพลีย	✓	-
3	3 วัน	ต้มวันละ 1 แก้ว ในช่วงเช้าตอนท้องว่าง	อาเจียน ท้องเสีย อ่อนเพลีย	✓	-
4	5 วัน	ต้มวันละ 1 แก้ว ในช่วงเช้าตอนท้องว่าง	วันที่ 1 อาเจียน อ่อนเพลีย วันที่ 2 อาเจียน ท้องเสีย วันที่ 3 - 5 ท้องเสีย อ่อนเพลีย	✓	บุหรี่
5	* สนใจอยากลองรักษาด้วยวิธีนี้ แต่ยังอยู่ระหว่างการตัดสินใจ			X	4x100 บุหรี่ ยาบ้า
6	5 วัน	ต้มวันละ 1 แก้ว (ประมาณ 120 มิลลิลิตร) ในช่วงเช้าตอนท้องว่าง	อาเจียน อ่อนเพลีย	X	4x100 บุหรี่ ยาบ้า
7	3 วัน	ต้มวันละ 1 แก้ว ในช่วงเช้าตอนท้องว่าง	อาเจียน อ่อนเพลีย	✓	บุหรี่

ระยะเวลาในการบำบัดรักษา ปริมาณสมุนไพรราชดัดที่หมอปั้นบ้านให้ดื่ม จากตาราง 5.3 ระยะเวลาในการบำบัดรักษาโดยเฉลี่ยประมาณไม่เกิน 1 สัปดาห์ ขึ้นอยู่กับปริมาณ ขนาด และระยะเวลาที่ติด 4x100 และใช้สารเสพติดชนิดอื่นๆ ร่วมด้วย

เมื่อเยาวชนตัดสินใจแน่วแน่แล้วว่า จะเลิก หมอปั้นบ้านก็จะเตรียมราชดัดสดหรือตากแห้งไว้ให้ แนะนำวิธีการต้มกับพ่อแม่ผู้ปกครอง และวิธีการให้ยากับลูกหลาน รวมทั้งการดูแลช่วงการพักฟื้นหลังจากครบกำหนดของการให้ดื่มสมุนไพรราชดัด หรือบางรายหมอปั้นบ้านก็ต้มยาให้เลย และให้นำกลับไปดื่ม โดยระยะเวลาของการดื่มนั้นหมอปั้นบ้านให้ดื่มในตอนเช้า วันละ 1 แก้ว ตอนท้องว่าง เป็นเวลา 3 วัน ในรายที่ใช้สารเสพติดชนิดอื่นร่วมด้วย เช่น ยาบ้า ไอซ์ ซึ่งใช้มานานและปริมาณมาก หมอปั้นบ้านก็จะให้ดื่มสมุนไพรราชดัดประมาณ 5 วัน วันละ 1 แก้ว ให้ดื่มในตอนเช้าเช่นเดียวกัน

อาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการบำบัดรักษา อาการที่เกิดขึ้นในช่วงของการรักษานั้น พบว่า ทุกรายมีอาการคล้ายกันโดยหลังจากที่ดื่มสมุนไพรราชดัดไปแล้ว 1 แก้ว หลังจากนั้นไม่เกิน 5-10 นาที หรือบางรายดื่มยังไม่ทันหมดแก้ว ก็อาเจียน บางรายมีอาการท้องเสียด้วย และอ่อนเพลีย หมอปั้นบ้านมักแนะนำว่า เวลาที่จะดื่มยา ให้ดื่มใกล้กับห้องน้ำ เพราะจะได้รับวังเข้ามาอ้วกได้ทัน อาการจะหนักในช่วง 1-2 วันแรกของการรักษา บางรายบอกว่าหลังจากดื่มสมุนไพรราชดัดในวันแรกมีอาการอาเจียนและอ่อนเพลีย วันที่ 2 อาเจียนและท้องเสีย วันที่ 3-5 ท้องเสียและอ่อนเพลีย แต่บางราย มีอาการอาเจียนในวันแรก ส่วนในวันที่ 2 และ 3 ไม่อาเจียน มีเพียงอาการอ่อนเพลียเท่านั้น หลังจากนั้น ก็เป็นการบำรุงด้วยอาหารที่มีประโยชน์ เพื่อให้ร่างกายฟื้นตัวเร็วขึ้น

“หมอปั้นบ้านให้ดื่มสมุนไพรราชดัดทั้งหมด 3 วัน ดื่มน้ำวันละ 1 แก้ว ช่วงเช้าตอนท้องว่าง เมื่อดื่มยาสมุนไพรราชดัดเข้าไป มีอาการอาเจียน หมดไส้หมดพุง ส่วนอาการอื่นๆ ไม่มี หลังจากกินราชดัดครบ 3 วัน ก็เริ่มกินข้าวได้ และบำรุงด้วยน้ำมะพร้าว กินไก่ต้ม จากเมื่อก่อนตอนที่กินน้ำกระท่อม ไม่ค่อยกินข้าวหรือกินได้น้อยมาก ร่างกายซูบผอม และนอนอย่างเดียวน แต่ตอนนี้กินข้าวได้ ร่างกายสมบูรณ์ สามารถช่วยงานพ่อแม่ได้เต็มที่ ตอนนี้งานรับจ้าง และเรียนต่อ กศน. สามารถเลิกใช้น้ำกระท่อมได้ ในกลุ่มเพื่อนที่ใช้ 4x100 ไม่มีใครรู้จักราชดัด และได้แนะนำสมุนไพรราชดัดให้กับกลุ่มเพื่อนที่สนใจ เพื่อนๆ เริ่มมีความสนใจ เพราะการใช้สมุนไพรราชดัด ผู้ติดสารเสพติดสามารถนำไปดื่มเองได้ที่บ้าน ใช้ราชดัดบำบัดรักษาเพียง 3 แก้ว ซึ่งในการรักษานี้ผู้ปกครองต้องอยู่ใกล้ชิด เพราะอาการข้างเคียงจากการรักษาด้วยสมุนไพรราชดัด คือ อ้วก และอ่อนเพลีย”

(น้องปี อายุ 18 ปี)

“หมอปั้นบ้านให้ดื่มยาต้ม 3 วัน โดยดื่มน้ำวันละ 1 แก้ว ในช่วงเช้าตอนท้องว่าง เมื่อดื่มยาสมุนไพรราชดัดเข้าไป จากนั้นมีอาการอาเจียน และถ่ายท้อง ส่วนอาการอื่นๆ ไม่มี หลังจากใช้ราชดัด ครบ 3 วันเริ่มกินข้าวได้ ร่างกายดีขึ้น ทำให้ความรู้สึกอยากใช้ 4x100 ลดลง จากเดิมที่ตอนเช้ามีอาการอยากใช้ ปัจจุบันนี้อาการนั้นไม่มีแล้ว ผมคิดว่าตัวเองน่าจะเลิกได้ และเมื่อเลิกแล้วจะไปทำงานที่ต่างจังหวัด”

(นายซี อายุ 32 ปี)

“เมื่อตัดสินใจว่าจะเลิก 4x100 แม่จึงไปขอคำแนะนำจากหมอปั้นบ้านซึ่งได้แนะนำการใช้พืชสมุนไพรราชดัดและให้มา 3 ยอด เมื่อนำราชดัดมาตากแดดแค่พอเหี่ยวเพื่อลดความเหม็นเขียว และต้มในปริมาณน้ำ 3 ส่วนให้เหลือ 1 ส่วน แล้วให้ดื่ม จากการดื่มเป็นเวลา 5 วัน ในแต่ละวันมีอาการไม่เหมือนกัน วันที่ 1 มีอาการอาเจียน อ่อนเพลีย วันที่ 2 มีอาการ อาเจียน และถ่ายท้องไม่มาก วันที่ 3 - 5 มีอาการ ถ่ายท้องและเพลีย”

(น้องเสือ อายุ 17 ปี)

“เมื่อพ่อรู้ว่าผมติดน้ำหอม ก็เรียกมาคุย ซึ่งปกติพ่อจะดุมาก แต่ครั้งนี้พ่อพูดด้วยเหตุผลและพยายามโน้มน้าวให้ผมเลิก และหาสมุนไพรมาให้ สมุนไพรที่พ่อหามาให้ คือราชดัด โดยนำยอดที่มีดอกติดมาด้วย ใบ กิ่ง สับรวมกันต้มน้ำ 3 ส่วน ให้เหลือ 1 ส่วน และให้กินน้ำต้มราชดัด 5 วัน พ่อจะต้มยาให้ใหม่ในทุกวัน โดยให้กินช่วงตื่นนอนตอนเช้าขณะท้องว่าง กินยาต้มราชดัด 1 แก้ว (ตวงวัดได้ประมาณ 120 มิลลิลิตร) หลังจากกินไปประมาณ ไม่เกิน 10 - 15 นาที ก็มีอาการอาเจียน ซึ่งเกิดจากความขมของราชดัด อาเจียนแค่ครั้งเดียวหลังจากต้มยาต้มเข้าไป เมื่อรักษาหายแล้ว ก็ไปทำงานที่ต่างจังหวัด โดยไปพักกับญาติที่ยังกินน้ำหอมอยู่ ปัจจุบันผมกลับมาต้มน้ำหอมและ เสพยาบ้าด้วย”

(น้องบั้ง อายุ 22 ปี)

“เมื่อผมบอกพ่อว่าจะเลิกกินน้ำหอม หลังจากนั้นพ่อก็ได้สมุนไพรราชดัดจากทีมหมอพื้นบ้าน และแนะนำวิธีการต้ม และการกินให้กับแฟนเอามาต้มที่บ้านพักที่จังหวัดสงขลา กินอยู่ 3 วัน ๆ ละ 1 แก้วตามคำแนะนำ ตอนที่กินน้ำต้มราชดัดนั้นรู้สึกขมมาก หลังจากที่ได้ต้มแล้วก็มีอาการอาเจียนและเพลีย ปัจจุบันเลิก 4x100 ได้แล้ว เคยทดลองว่าเลิกได้จริงหรือไม่โดยลองจับ 4x100 แล้วรู้สึกว่าเหม็น ไม่อยากกิน”

(น้องเค อายุ 25 ปี)

ผลการรักษาและความพึงพอใจต่อการรักษาของหมอพื้นบ้าน

เยาวชนทุกรายมีความพอใจกับกระบวนการรักษาตามภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้าน เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษา มีระยะเวลาในการบำบัดรักษาสั้น ได้อยู่อาศัยที่บ้าน ได้ใช้ชีวิตตามปกติ ไม่ต้องไปอยู่ในศูนย์บำบัด หมอพื้นบ้านไม่เก็บประวัติข้อมูลของคนไข้ ไม่ถามหรือซักประวัติมากจนรู้สึกรำคาญและอึดอัดใจ ไม่รู้สึกว่าถูกตีตราเป็นผู้ใช้สารเสพติด ไม่บังคับ ทุ้อเขี่ย มีความจริงใจและตั้งใจที่จะช่วยบำบัดรักษา ไม่เสแสร้งในการให้ความช่วยเหลือ มีการติดตามผลการรักษาอย่างใกล้ชิด มีความเข้าใจถึงความทุกข์และความยากลำบากของชีวิตที่ต้องติด 4x100 และมีผลกระทบต่างๆ ในชีวิตตามมา เยาวชนเหล่านี้จึงมีความไว้วางใจและเชื่อใจ เชื่อมั่นในการรับการบำบัดรักษากับหมอพื้นบ้านและรู้สึกอบอุ่นใจที่มีคนในชุมชนคอยเป็นห่วงเป็นใยนอกเหนือจากพ่อแม่ผู้ปกครอง กำลังใจเหล่านี้ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เยาวชนสามารถเลิก 4x100 ได้สำเร็จ

“เคยพยายามเลิก 4x100 ก่อนที่จะมาบำบัดรักษาโดยการใช้สมุนไพรราชดัด แต่ไม่ได้ผลต้องกลับไปติ่มต่อ จนกระทั่งได้มาบำบัดรักษากับหมอพื้นบ้าน และกินยาต้มสมุนไพรราชดัด ใช้เวลาประมาณ 1 อาทิตย์ ก็ไม่อยากจะ 4x100 อีกเลย”

(น้องเอ อายุ 18 ปี)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ตัวแทนชาวบ้านและผู้นำชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้ปกครองจำนวน 3 ราย อายุ 50 ปี 2 คน และ 46 ปี 1 คน เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเล็กกับสามี 2 คน ผู้ปกครองของเยาวชนมีอาชีพเกษตรกรกรรม 2 คน และรับจ้างก่อสร้าง 1 คน ตัวแทนชาวบ้าน 3 คน และผู้นำชุมชน 2 คน

การเล็งดูและประสบการณ์ของผู้ปกครองในการบำบัดรักษาลูกติด 4x100 วันที่ลูกบอกว่า ติด 4x100 พ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำหน้าที่เสมือนแพทย์ พยาบาลประจำบ้าน ในการช่วยบำบัดรักษาลูก จึงเป็นบทเรียนที่ทีมผู้วิจัยได้รู้ว่าการสำเร็จของงานชุมชนบำบัด เบื้องหลังคือครอบครัว โรงเรียน และชุมชน จากการให้ข้อมูลของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่บอกว่า คุณครูจะเป็นคนที่รู้ข้อมูลการใช้สารเสพติดของเยาวชนก่อนผู้ปกครอง จึงได้แจ้งไปว่าลูกของตนไม่มาโรงเรียน และแอบไปมั่วสุมใช้ 4x100 กันในกลุ่มเพื่อน เมื่อผู้ปกครองรู้ว่าลูกหลานตัวเองติดสารเสพติดแม้ทุกคนจะมี

ความทุกข์ใจ เป็นกังวลต่างๆ นานา แต่ผู้ปกครองทุกคนไม่มีใครที่ทุบตีหรือใช้ความรุนแรงกับลูกหลานตัวเอง ทุกคนพยายามพูดคุยกันด้วยเหตุผลและรอคอยว่าวันหนึ่งลูกหลานของตนจะตั้งใจเลิกอย่างจริงจัง ในช่วงเวลานี้ที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญมากในการเป็นกำลังใจให้ลูก ช่วยเหลือ ดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความอดทน และเข้าใจลูกหลานของตน เข้าใจพฤติกรรมของลูกในช่วงวัยรุ่นที่อยากรู้ อยากลอง อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ปกครองเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อลูกหลานของตนใช้สารเสพติด มักจะเห็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่ชัดเจน เช่น เริ่มมีความก้าวร้าวจากเดิมที่ไม่เคยมีพฤติกรรมดังกล่าว และสังเกตจากกลุ่มเพื่อนที่ลูกไปรวมกลุ่มด้วย เนื่องจากในชุมชนมีกลุ่มเด็กที่ใช้ 4x100 และใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ พ่อแม่จึงต้องคอยสังเกตพฤติกรรมและถามทุกข์สุขของลูกอย่างสม่ำเสมอ ที่สำคัญเมื่อลูกต้องเผชิญกับปัญหา พ่อแม่พร้อมจะช่วยเหลือเสมอ อย่างกรณีที่ลูกติด 4x100 เมื่อลูกพร้อมจะเลิก ผู้ปกครองก็พยายามหาข้อมูลว่ามีที่ไหนที่จะสามารถช่วยลูกหลานของตนได้ รวมถึงการติดต่อขอความช่วยเหลือจากหมอพื้นบ้าน

“ตอนที่ลูกใช้น้ำท่อมน้องอายุประมาณ 20 ปี กำลังเรียน ปวส. ที่วิทยาลัยในตัวเมือง ที่รู้ว่าลูกเสพน้ำกระท่อมเนื่องจากทางโรงเรียนแจ้งว่าลูกไม่ไปโรงเรียนหลายวันแล้ว ก็แปลกใจเนื่องจากลูกออกจากบ้านไปทุกวัน แต่ไปไม่ถึงโรงเรียน แวะที่หอพักเพื่อน ก็สืบจนไปพบว่าลูกกำลังกินน้ำท่อมที่บ้านพัก มีอาการมึนเมา นอนอยู่ ไม่ไปเรียน ก็พากลับมาบ้าน ก็ดูว่ามึน แต่ไม่ถึงขั้นทุบตี หลังจากนั้นก็พูดคุยกัน ลูกก็เปิดใจและเต็มใจที่จะรักษา ก็ไปหาญาติที่เป็นหมอฟื้นบ้าน ก็แนะนำว่ามีพืชสมุนไพรอยู่ตัวหนึ่ง ทิมหมอที่กชราเคยใช้รักษาลูกหลานของเขาอยู่ ก็ลองแล โดยต้มให้กิน เขาแนะนำให้กิน 3 วัน แต่ด้วยความร้อนใจผมให้กินทั้ง 5 วัน ๆ ละ 1 แก้ว กินแล้วก็อาเจียน พร้อมกับถ่ายท้องวันละ 2-3 หน หลังจากนั้นก็ดูแล บำรุง โดยต้มไก่กับตะไคร้ให้กิน พอแล้วหายแล้วก็กลับไปเรียนต่อ ในช่วงที่ปิดเทอมก็ให้ไปช่วยทำงานก่อสร้าง ตอนนี้นักชายไปทำงานที่บริษัท ในจังหวัดพังงาได้ 4 ปีแล้ว”

(พ่อผู้ปกครอง)

“ช่วงที่ลูกใช้น้ำท่อมตอนนั้นกำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่รู้ว่าลูกเสพน้ำกระท่อมเนื่องจากทางโรงเรียนแจ้งว่า ลูกไม่ค่อยเข้าเรียน และมีพฤติกรรมรวมกลุ่มเสพน้ำต้มกระท่อม ก็สังเกตพฤติกรรมอาการต่าง ๆ จึงถามดูว่าลูกว่ากินน้ำท่อมหม้าย ลูกก็ยอมรับว่ากินน้ำกระท่อม เมื่อรู้ว่าเขากินน้ำกระท่อม ก็ติดตาม คอยถามอยู่ตลอดว่าต้องการจะเลิกกินน้ำท่อมยัง ถามหลายครั้ง พาไปหาหมอก็หลายหน แต่ลูกก็ยังไม่เลิก ช่วงที่ตนเองเริ่มออกหน่วยกับทีมหมอฟื้นบ้านก็มีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรราชคฤ์ ในการรักษาอาการติดน้ำต้มกระท่อม ได้มาคุยให้ลูกฟัง และลูกก็เปิดใจและยินดีที่จะเลิก ก็เลยนำสมุนไพรราชคฤ์มารักษาลูก โดยวิธีการตามคำแนะนำของหมอฟื้นบ้าน ส่วนตัวมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัยจากการใช้ราชคฤ์ในการรักษา เพราะดื่มไปนิดเดียวก็อาเจียนออกหมด และขับสารพิษในร่างกายออกมาด้วย”

(แม่เลี้ยงเดี่ยว 1)

“ตอนแรกแม่ก็บอกเขาว่าถ้ารักแม่ รักตัวเอง ก็ลองกินน้ำต้มราชคฤ์เพื่อช่วยในการรักษา วันที่ลูกยอมรับว่าใช้สารเสพติด แม่ไม่ตำไม่ว่าลูกเลย จุดเปลี่ยนของน้องที่เปลี่ยนใจมาเลิกใช้สารเสพติดและใช้ราชคฤ์ในการรักษา ทั้งโดนไล่ออกจากโรงเรียน และติด 4x100 มา 2 ปี เวลาที่ไม่ได้กินจะมีอาการปวดกล้ามเนื้อ แม่เองก็บอกลูกเสมอว่า ลูกยังมีอนาคตไกล แม่จะแก่ตายวันไหนยังไม่รู้เลย เมื่อก่อนเขาจะตามเพื่อน ไปกับเพื่อนแต่พอเลิกยาแล้วพฤติกรรมน้องก็เปลี่ยนไปเลย แต่ยังมีเพื่อนๆ ไปมาหาสู่กัน แม่ก็หาข่าวหาข่าวให้กิน เด็กๆ ก็อยู่ในสายตาแม่ เพื่อนๆ ที่มายังใช้น้ำท่อมอยู่ แต่น้องบอกเพื่อนๆ ไปว่าเลิกแล้วไม่กินแล้ว ถ้าเราติดกับลูกมากไปเขาก็ไม่ยอมต้องปล่อยพอปล่อยก็ต้องคอยตามดูพฤติกรรม”

(แม่เลี้ยงเดี่ยว 1)

“พอลูกบอกว่าอยากเลิก 4x100 ก็ไปถามจากคนที่รู้จักว่าถ้าจะพาถูกไปบำบัดยาเสพติดมีที่ไหนบ้าง แต่ละที่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เราไม่มีกำลังพอที่จะส่งไปรักษา ก็รู้จักผู้ใหญ่บ้านว่ามีกลุ่มหมอพื้นบ้านให้ความรู้และใช้สมุนไพรราชคฤ์ในการรักษาอยู่ก็ลองไปปรึกษา ฟังคำแนะนำและรับยาสมุนไพรมาลองใช้ดูตามคำแนะนำก็ได้ผล ลูกเลิกได้ สุขภาพร่างกายสดใสมากขึ้น การรักษาด้วยสมุนไพรราชคฤ์ โดยภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้าน น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หลังจากลูกกินยาต้มครบ 5 วันแล้ว แม่ก็ให้กินน้ำมะพร้าวและอาหารบำรุงต่างๆ เพื่อไม่ให้เพลีย เตรียม นม และขนมต่างๆ ใส่ตู้เย็นไว้ให้ ในช่วงที่ลูกกินยาต้มราชคฤ์ เขาไม่ได้ไปไหน แต่จะนอนอยู่ที่บ้านโดยมีแม่เฝ้าดูอาการตลอดเวลา มีอยู่ครั้งหนึ่งลูกอยากลองว่าเลิกได้จริงมั๊ย เขาเล่าว่า เคยลองเอา 4x100 มาเพื่อจะดื่ม แต่กลับดื่มไม่ได้ เพราะเมื่อได้กลิ่นแล้วมันเหม็นเขียว และอ้วก”

(แม่เลี้ยงเดี่ยว 2)

การเข้าถึงสารเสพติดของเยาวชน

ข้อมูลสถานการณ์สารเสพติดในพื้นที่ศึกษา ตัวแทนชาวบ้านและผู้นำชุมชนให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันคือ จากสถานการณ์ความรุนแรงของยาเสพติดในปัจจุบัน พบว่า มีความรุนแรงมาก เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะ 4x100 และยาบ้า มีการระบาดมากในพื้นที่ ปัจจุบันมีการสั่งสารตั้งต้น และผลิตเอง ในรูปแบบของรถโมบายเคลื่อนที่ อีกทั้งในหมู่บ้านมีกลุ่มเยาวชนที่ใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ มีผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อย กระจายอยู่ในหมู่บ้าน พ่อแม่ผู้ปกครองบางรายสนับสนุนให้ลูกหลานใช้สารเสพติดโดยไม่มี การห้ามปราม เช่น การใช้ 4x100 เมื่อก่อนเยาวชนมักไปแอบต้มในสวนยางพารา พ่อแม่กลัวตำรวจมาจับลูกหลานของตนจึงให้มาต้มและดื่ม 4x100 ในบ้านเลย

“เมื่อก่อนเยาวชนแอบต้ม 4x100 ตามสวนยางพารา แต่ปัจจุบันนี้ไม่แอบแล้ว มาต้มในบ้านเลย”

(ผู้นำชุมชน)

ตัวแทนชาวบ้าน ให้ข้อมูลว่า คนในชุมชนและผู้นำชุมชนรวมทั้งหมอพื้นบ้านมีใจอยากช่วยเหลือลูกหลาน เด็กและเยาวชนให้เลิกสารเสพติดให้ได้ ถ้าไม่ช่วยเด็กจะต้องโดนตำรวจจับ เอาไปบำบัด เสียเวลา ถ้าในชุมชนช่วยได้ก็จะดี หากช่วยให้ลูกหลานในหมู่บ้านเลิกยาเสพติดเขาจะได้ไปทำมาหากิน ช่วยงานพ่อแม่ ถ้าเด็กและผู้ปกครองให้ความร่วมมือก็จะทำให้การทำงานบำบัดง่ายขึ้น แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าบางครั้งเด็กไม่ยอมเลิก แต่ผู้ปกครองบังคับให้เลิก สุดท้ายบำบัดเสร็จแล้วก็กลับไปใช้สารเสพติดอีก ถ้าเด็กไม่ยอมเลิกก็ทำอะไรไม่ได้ ซึ่งในสังคมของเด็กนั้นบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆ กัน ตอนเย็นก็นัดเจอกันเป็นกลุ่ม และสังคมที่เขาอยู่ไม่ให้ใครเข้ามายุ่มรวมทั้งตัวเด็กเองก็ไม่อยากเลิก 4x100 อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาหายาเสพติดต้องเริ่มจากตัวเองและครอบครัวก่อนเป็นลำดับแรก

บางครั้งตำรวจจับเด็กแล้วส่งไปบำบัด กลับมาก็เหมือนเดิม เพราะไม่มียาให้กิน ไปบำบัดร้อยคน กลับมามีแค่ 10 คนที่เลิกได้ ส่วนใหญ่ที่ไปบำบัดก็กลับมาใช้สารเสพติดเหมือนเดิม

บทบาทของชุมชนในการช่วยเหลือดูแลเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติด

ปัจจุบันพบว่าทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่ใช้น้ำต้มกระท่อม ดังนั้นการแก้ไขปัญหาหายาเสพติด จะต้องใช้ความร่วมมือ บูรณาการจากครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง ภายใต้แนวคิด

การป้องกัน โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของยาเสพติด โทษ พิษภัยสารเสพติดแก่เยาวชนในชุมชน ในโรงเรียน โดยเริ่มจากหน่วยเล็กที่สุดคือ ครอบครัว รวมถึงมีระบบการเฝ้าระวังในโรงเรียนและชุมชนด้วย

บำบัดรักษา โดยการรักษาให้กับผู้ที่เต็มใจจะรักษา

สนับสนุนอาชีพที่สุจริต โดย การฝึกอบบรมอาชีพ ให้ทุนในการประกอบอาชีพแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษา เพื่อสร้างรายได้และให้เห็นคุณค่าของชีวิตจากการถอยห่างจากสารเสพติด

โดยสรุป

- ผู้ใช้ 4x100 ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนอยู่ในวัยเรียนและวัยทำงานตอนต้น
- ส่วนประกอบของ 4x100 ได้แก่ น้ำต้มใบกระท่อม โค้ก ยาแก้ไอ มีบางรายใส่ยาบ้าลงไปด้วย
- เยาวชนที่ใช้ 4x100 มักไม่ดื่มสุรา แต่บางรายสูบบุหรี่และใช้ยาบ้าร่วมด้วย
- หลังจากใช้ 4x100 แล้ว มีอาการง่วง ซึม ไม่ไปเรียนหนังสือ ไม่ช่วยงานพ่อแม่ผู้ปกครอง
- ผลกระทบที่ตามมาได้แก่ โดนไล่ออกจากโรงเรียน ถูกตำรวจจับ ครอบครัวยากลำบากต้องเสียเงินในการประกันตัว บางรายต้องเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีทางกฎหมายและควบคุมความประพฤติที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดพิจิตร
- อาการที่เกิดขึ้นเวลาที่ไม่ได้ดื่ม 4x100 พบว่า มีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ หงุดหงิด ก้าวร้าว ซึ่งเป็นอาการที่เกิดขึ้นคล้ายๆ กันในกลุ่มของเยาวชนที่ใช้ 4x100 และอาการดังกล่าวคล้ายกับกลุ่มที่ใช้ใบกระท่อมแบบดั้งเดิม
- เยาวชนที่สามารถเลิกใช้ 4x100 ได้ ก่อนอื่นใจต้องอยากเลิกก่อน กำลังใจและการดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกในครอบครัว เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการช่วยให้เยาวชนสามารถเลิกสารเสพติดได้
- หลังจากที่เยาวชนดื่มสมุนไพรราชดัดไปแล้ว ทุกรายมีอาการอาเจียนเหมือนกันหมด บางรายท้องเสียร่วมด้วย ซึ่งถือเป็นการขับพิษในร่างกายตามแบบแผนการรักษาของหมอพื้นบ้าน
- ระยะเวลาในการกินยาต้มราชดัดประมาณ 3-5 วัน และบำรุงด้วยอาหารที่มีประโยชน์
- ส่วนใหญ่ที่เลิกได้ เมื่อได้กลิ่น 4x100 จะรู้สึกเหม็นและไม่อยากกินอีกเลย

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการถอดบทเรียนองค์ความรู้จากหมอพื้นบ้านในการใช้สมุนไพรราชดัดบำบัดรักษาผู้ใช้น้ำต้มพืชกระท่อม (4x100) ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลรักษาผู้ที่ติด 4x100 โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ร่วมกันดูแลสมาชิกลูกหลานในชุมชน และริเริ่มแนวทางในการป้องกัน ช่วยเหลือ บำบัดและรักษา โดยใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นของตนเอง การศึกษาครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียน องค์ความรู้จากหมอพื้นบ้านเกี่ยวกับประสบการณ์การรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ เช่น ยาบ้า และไอซ์ แบบแผน ขั้นตอนกระบวนการรักษา ระยะเวลาในการรักษา สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ผลการรักษา รวมถึงวิธีการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการบำบัดรักษา อีกทั้งได้ศึกษาประสบการณ์จากเยาวชนที่ใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ซึ่งเยาวชนที่เข้าร่วมในโครงการนี้ เป็นเยาวชนที่สมัครใจและยินดีให้ข้อมูลเพื่อเป็นบทเรียนให้แก่เยาวชนคนอื่นๆ ได้ตระหนักถึงช่วงเวลาที่ยากลำบากในการเลิกสารเสพติด และผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเสพติด เยาวชนที่ให้ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการบำบัดรักษากับหมอพื้นบ้านแล้ว ส่วนใหญ่สามารถเลิกใช้สารเสพติดได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการศึกษา ดังนี้

สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เยาวชนใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ

- ส่วนใหญ่เกิดจากความอยากลองของเยาวชนและเพื่อนชักชวน
- เวลาของผู้ปกครองในการเอาใจใส่ดูแลลูกหลานอาจมีไม่มากพอ
- ในชุมชนมีเยาวชนที่ใช้ 4x100 รวมกลุ่มกันมั่วสุม และมีการแพร่ระบาดของสารเสพติดชนิดอื่นๆ ทำให้เยาวชนเข้าถึงสารเสพติดได้ง่ายขึ้น

เมื่อเยาวชนใช้ 4x100 และมีอาการติด รวมทั้งใช้สารเสพติดชนิดอื่นๆ ร่วมด้วย ยังมีผลกระทบต่อสุขภาพและด้านอื่นๆ เช่น ร่างกายซูบผอม ไม่มีเรี่ยวแรงทำงาน ถูกไล่ออกจากโรงเรียน ถูกจับ พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเสียเงินไปประกันตัว และเยาวชนเองต้องเสียเวลาเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีทางกฎหมายและควบคุมความประพฤติที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ทำอย่างไรให้เยาวชนเลิกใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ

- เลิกด้วยตัวเอง ส่วนใหญ่มักไม่สำเร็จเพราะเวลาที่มีอาการขาดน้ำกระท่อม (withdrawal) จะมีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ หงุดหงิด ก้าวร้าว และสุดท้ายก็กลับไปใช้เหมือนเดิม
- บังคับบำบัด หรือสมัครใจบำบัด เยาวชนและครอบครัวมักกังวลเกี่ยวกับการมีประวัติที่อยู่ในฐานข้อมูลของหน่วยงานราชการ และกังวลว่าอาจมีผลในการสมัครเรียนหรือสมัครงานในอนาคต
- การรักษาแบบแผนปัจจุบันนั้น เยาวชนที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ไม่เคยเข้ารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลเลย มีเพียง 1 ราย เท่านั้นที่ใช้ทั้ง 4x100 ยาบ้า และไอซ์ เคยเข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดของรัฐ แต่ก็กลับมาใช้สารดังกล่าวอีก
- การรักษาโดยภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน และใช้พืชสมุนไพรในท้องถิ่นจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เยาวชนที่ใช้สารเสพติดและผู้ปกครองให้ความไว้วางใจและมั่นใจว่าประวัติการใช้สารเสพติดของเยาวชนและลูกหลานของตนจะไม่ถูกบันทึกในฐานข้อมูลแบบของหน่วยงานภาครัฐ

การรักษาตามภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรราชดัด

การทำงานของหมอพื้นบ้านนี้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่บอกว่าผู้เสพคือผู้ป่วยและต้องรักษา และให้โอกาสเขาได้กลับไปทำงาน เรียนหนังสือ ใช้ชีวิตอย่างปกติสุขเหมือนคนทั่วไป เพราะการใช้สารเสพติดเป็นพฤติกรรมที่ไม่ใช่เรื่องปกติหรือแบบแผนการใช้ชีวิตที่สังคมทั่วไปให้การยอมรับ หมอพื้นบ้านจึงร่วมกันหาทางออกกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยเริ่มจากกิจกรรมการออกหน่วยให้บริการประชาชนในพื้นที่ หมุนเวียนกันไปตามพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดพัทลุง โดยให้บริการนวดรักษา ให้บริการยาสมุนไพร และให้ความรู้ต่างๆ ในการดูแลตนเอง หมอพื้นบ้านจึงใช้โอกาสนี้ในการให้ข้อมูล และความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรราชดัดที่ใช้ในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด จากนั้นเยาวชนที่ติดสารเสพติด และผู้ปกครองก็เริ่มให้ความสนใจ และมาขอรับบริการจากหมอพื้นบ้านในการบำบัดรักษาลูกหลานของตน โดยมีกระบวนการรักษา ดังนี้

- การสร้างแรงจูงใจโดย พ่อแม่ผู้ปกครองที่ดูแลเอาใจใส่ ถามความเป็นอยู่ เรื่องราวต่างๆ จากลูกด้วยความห่วงใย จนกระทั่งเด็กให้ความไว้วางใจและกล้าเปิดใจกับพ่อแม่ เพราะจากประสบการณ์ของทีมหมอพื้นบ้านพบว่า การบังคับ กัดดันให้ลูกหลานเลิกโดยที่เขายังไม่พร้อมหรือยังไม่ยินยอมนั้น มักไม่ได้ผล แม้จะผ่านกระบวนการบำบัดรักษาแล้ว แต่ส่วนใหญ่ยังกลับไปใช้สารเสพติดอีกดังนั้นการจะช่วยให้ลูกหลานของตนเลิกสารเสพติดได้สำเร็จนั้น จะต้องมาจากการที่เด็กมีความต้องการอยากเลิกด้วยตนเองก่อน
- สำหรับเยาวชนที่มีความต้องการเลิกใช้สารเสพติดอย่างจริงจังนั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เนื่องจากความอึดตัวและเริ่มเบื่อกับวิถีของเด็กติดยาที่สังคมมองอย่างรังเกียจ มองแบบไม่เป็นมิตร จึงตัดสินใจเลิกด้วยตนเอง และการเลิกโดยที่ไม่มีใครบังคับมักได้ผลมากกว่า ที่สำคัญพ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ในหมู่บ้านก็คอยช่วยเหลือและให้โอกาส ดูได้จากความพยายามของผู้นำชุมชนและหมอพื้นบ้านที่หาสมุนไพรให้ บางรายหมอพื้นบ้านต้มยามาให้ ให้คำแนะนำและโทรถามอาการ เหนือสิ่งอื่นใด ในขั้นตอน กระบวนการบำบัดรักษาของหมอพื้นบ้านนั้นไม่เคยเก็บข้อมูลหรือประวัติของเด็กที่ใช้สารเสพติด เยาวชนส่วนใหญ่จึงมีความไว้วางใจที่จะไปขอรับการบำบัดรักษากับหมอพื้นบ้าน
- นอกจากนี้ โดยบุคลิกและการให้ความช่วยเหลือของหมอพื้นบ้านนั้นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เยาวชนเกิดความไว้วางใจ หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่เข้าใจธรรมชาติของเด็กติดยา รู้ว่าอะไรควรถาม ไม่ควรถาม อะไรที่ควรพูดหรือไม่ควรพูด ส่วนใหญ่แล้วหมอพื้นบ้านจะไม่ซักประวัติของเยาวชนที่ต้องการมาบำบัดมากจนเกินงาม ส่วนใหญ่ถามอาการคร่าวๆ เช่น สารเสพติดและระยะเวลาที่ใช้ แล้วก็ต้มยาให้ หรือให้สมุนไพรราชดัดไปกับพ่อแม่ผู้ปกครอง ไปต้มให้ลูกหลานดื่ม จากนั้นหมอพื้นบ้านโทรถามอาการเพื่อคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำในระหว่างการบำบัดรักษา
- หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่มีเมตตาต่อเด็กติดยาและผู้ปกครองที่มาปรึกษาและมาขอให้ช่วยบำบัดลูกหลาน มีน้ำใจแบ่งปันสมุนไพรราชดัด บางรายต้มยาให้ไปดื่ม และช่วยเหลือกันโดยไม่หวังค่าตอบแทนหรือประโยชน์ทางการค้า ดังนั้นเยาวชนที่ติดยา หรือผู้ปกครองที่อยากให้ลูกมาบำบัดรักษาที่ไม่มีเงินก็สามารถมาขอรับการรักษาได้
- วิธีการต้มยาสมุนไพรราชดัด โดยทั่วไป หมอพื้นบ้านจะมีการใช้ 2 ตำรับ 1) ใช้สมุนไพรราชดัดทั้ง 5 ส่วน ได้แก่ ราก ต้น ใบ ดอก ผล 2) ใช้สมุนไพรราชดัด 3 ส่วน ได้แก่ กิ่ง ใบ ดอก หรือ กิ่ง ใบ
- เนื่องจากวิธีการใช้ส่วนผสมของสมุนไพรราชดัด ดังกล่าว ทำให้ผู้บำบัด นักวิชาการ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านบางรายเกิดข้อสงสัยว่าปริมาณและการใช้ราชดัดในการต้มยาสมุนไพรไม่ชัดเจน อาจทำให้สารสำคัญที่เป็นตัวยาไม่คงที่ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นถึงความปลอดภัยในการใช้ราชดัดในการบำบัดรักษา ดังนั้นจากการศึกษานี้ จึงมีข้อเสนอแนะในการศึกษาด้านเภสัชจลนศาสตร์ และพิษวิทยาของพืชสมุนไพรราชดัด เพื่อช่วยให้หมอพื้นบ้านและผู้ต้องการบำบัดรักษาเกิดความมั่นใจที่จะใช้สมุนไพรราชดัดในการรักษาต่อไปและเพื่อขยายผลการศึกษานี้ไปใช้ในพื้นที่อื่นๆ

- กระบวนการต้มยาสมุนไพร หมอพื้นบ้านมักต้มยาจาก 3 ส่วน ให้เหลือ 1 ส่วน โดยให้ต้มวันละ 1 แก้วในตอนเช้าก่อนอาหารเป็นเวลา 3-5 วัน ขึ้นอยู่กับอาการของผู้มารับการบำบัดรักษา สารเสพติดและระยะเวลาที่ใช้
- หลังจากต้มยาต้มราชตัดแล้ว จะมีอาการอาเจียน บางรายมีอาการท้องเสียร่วมด้วย ในช่วงแรก ๆ ของการบำบัดรักษาผู้ป่วยอาจมีอาการขาดยาหรือลงแดง อาการที่มักเกิดขึ้น ได้แก่ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และมีอาการหงุดหงิด ผู้ปกครองอาจช่วยนวดเพื่อผ่อนคลายอาการดังกล่าว หรือมาขอรับบริการกับหมอพื้นบ้านซึ่งหมอพื้นบ้านมีการช่วยรยาและยาให้ด้วย ก็จะช่วยบรรเทาอาการ ดังกล่าว
- จากนั้นก็บำรุงด้วยอาหารที่มีโปรตีนสูง เช่น ไข่ต้ม ขนม นมเนย ผลไม้ต่างๆ
- ในช่วงแรกๆ ของการรักษา ผู้ปกครองต้องคอยดูแลเป็นพิเศษ แม้เยาวชนสามารถเลิกได้ในช่วงแรก แต่เมื่อชุมชน หรือสังคมที่เด็กอยู่ มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้สารเสพติดเด็กก็อาจกลับไปใช้สารดังกล่าวอีกได้
- อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนสามารถเลิกสารเสพติดได้โดยไม่กลับไปใช้อีกนั้น ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เช่น ชุมชนหรือหมู่บ้านที่เด็กๆ อาศัยอยู่ เพื่อนๆ วัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติดในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามแม้กลุ่มเพื่อนๆ ที่ยังคงใช้สารเสพติดแต่ถ้าเด็กมีจิตใจที่เข้มแข็ง ก็สามารถปฏิเสธการชักชวนของเพื่อนได้ อีกทั้งยังเป็นแกนนำในการช่วยแนะนำและชักชวนเพื่อนๆ ให้เลิกสารเสพติดดังกล่าวด้วย รวมถึงกำลังใจจากคนที่รัก ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว แฟน และสมาชิกในหมู่บ้าน

ปัจจัยความสำเร็จ

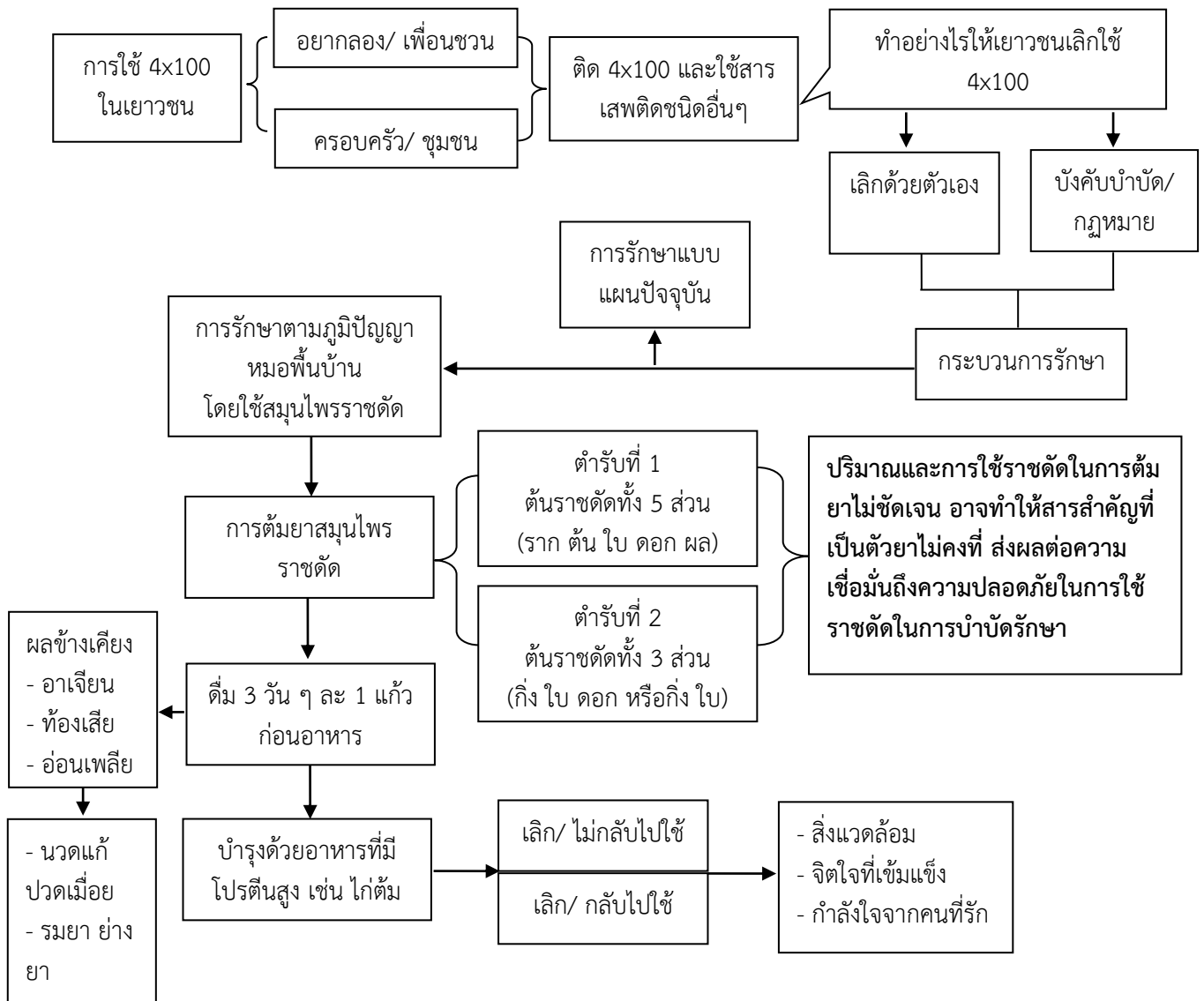
การศึกษานี้ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการช่วยให้เยาวชนที่ติดสารเสพติดสามารถเลิกได้ และกลับไปใช้ชีวิตตามปกติในวิถีหรือแบบแผนของชุมชนได้นั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือ

- ปัจจัยภายใน : ตัวของเด็กเองที่พร้อมและตัดสินใจเองที่จะเลิกสารเสพติด
- ปัจจัยภายนอก : พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว ครูในโรงเรียน เพื่อนๆ ที่สามารถเลิกได้ และต้องการให้เพื่อนที่ยังใช้สารเสพติดอยู่สามารถเลิกได้เหมือนตนเอง ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ที่ช่วยกันเฝ้าระวัง สังเกตพฤติกรรมของลูกหลานตนเอง คอยช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา มีเมตตา และให้โอกาส
- ในชุมชนมีต้นทุนที่ดีและเข้มแข็งอย่างทีมหมอพื้นบ้าน ผู้นำชุมชนที่ร่วมมือกันในการให้ความช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน เมตตา เอื้อเฟื้อและแบ่งปันทั้งความรู้ ยาสมุนไพร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่หวังค่าตอบแทนหรือประโยชน์ทางการค้า

ข้อจำกัดของการศึกษา

- กลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่เคยใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ ส่วนใหญ่ปฏิเสธการให้ข้อมูล การเก็บข้อมูลครั้งนี้ ทีมผู้วิจัยเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างโดยการประสานผ่านทางหมอพื้นบ้าน แต่ส่วนใหญ่ยังมีความกังวลและไม่ไว้วางใจทีมงานนักวิจัย และบางส่วนไปทำงานต่างจังหวัด
- การศึกษานี้เป็นการถอดบทเรียนการดำเนินงานชุมชนบำบัดโดยเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยคนในชุมชนเอง ซึ่งมีความแตกต่างจากการบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดของรัฐหรือเอกชน รวมทั้งองค์การศาสนาต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้น เช่น วัดถ้ากระบอก ซึ่งดำเนินการโดยพระสงฆ์ กิจกรรมต่างๆ พระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ของวัดเป็นผู้กำหนดและดำเนินการ ผู้เข้ารับการบำบัดต้องเสียค่าใช้จ่าย ดังนั้นกระบวนการต่างๆ จึงต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับงานชุมชนบำบัดที่ชุมชนคิดรูปแบบกิจกรรม กระบวนการต่างๆ ขึ้นมาเอง ผู้รับการบำบัดเป็นศูนย์กลาง มีอิสระและใช้ชีวิตตามปกติในชุมชนของตนเอง ผู้วิจัยจึงไม่ขอนำกระบวนการบำบัดในศูนย์บำบัดต่างๆ มาเขียนหรืออภิปรายในการศึกษานี้

จากการถอดบทเรียนการใช้สมุนไพรราชดัดในการรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ สรุปประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากหมอพื้นบ้าน เยาวชนที่ติดสารเสพติด ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและนักวิชาการ ได้มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

- การรักษาด้วยพืชสมุนไพรราชดัด ควรศึกษาถึงสารสำคัญที่เป็นตัวยา ช็อบงชี้การใช้ ในอัตราที่เหมาะสมสำหรับผู้ติดสารเสพติดแต่ละชนิด แต่ละรายซึ่งขึ้นอยู่กับสารและระยะเวลาที่ใช้เพื่อความปลอดภัยมากขึ้น
- การรักษาอาการติดยาฝิ่นในเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ เพราะน้ำฝิ่นในกระโถม เป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่นที่รุนแรงกว่า เช่น ยาบ้า ไอซ์ เป็นต้น ซึ่งต่างจากวัยรุ่นเมื่อก่อนมาก เมื่อก่อนวัยรุ่นในหมู่บ้านนิยมใช้กัญชา ดังนั้น การรักษาด้วยพืชสมุนไพรราชดัด ควรทำแผ่นพับเผยแพร่ ให้ความรู้ เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการช่วยเหลือเยาวชนที่ติดสารเสพติด
- การรักษาอาการติดยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยใช้พืชสมุนไพรราชดัด ด้วยภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน เป็นแนวทางการรักษาด้วยความสมัครใจ เป็นทางเลือกหนึ่งที่ดี เพราะเป็นการรักษาอยู่ที่บ้าน และอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับเด็กที่เต็มใจจะรักษา ดังนั้นควรมีการให้ข้อมูลความรู้แก่ชาวบ้านและเยาวชนที่ติดสารเสพติด เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกหนึ่งให้เขาสามารถเข้าถึงการบำบัดรักษาได้
- ปริมาณยาสมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดรักษาอย่างปลอดภัยนั้น ควรมีการศึกษาให้ชัดเจนว่าปริมาณยาสมุนไพรเท่าไรที่เหมาะสมในแต่ละคน ทั้งปริมาณการดื่ม ปริมาณราชดัดที่ใช้ในการต้ม เพื่อความปลอดภัยจากผลข้างเคียงในการใช้ยาสมุนไพรที่อาจเกิดขึ้นได้
- ควรมีการขับเคลื่อนงานนี้ต่อไปโดยเฉพาะงานชุมชนบำบัด โดยให้ชุมชนดูแลกันเองและทุกคนในชุมชนช่วยกันดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยผู้นำหมู่บ้านเริ่มทำขึ้นก่อน ซึ่งตอนนี้มีบางชุมชนได้เริ่มดำเนินการแล้ว รวมถึงหน่วยงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานด้านการปกครอง สามารถเข้ามาพัฒนาชุมชนร่วมมือกับประชาชนในหมู่บ้าน ที่ผ่านมามีหน่วยงานภาครัฐมักเข้ามาทำงานในหมู่บ้านที่เข้มแข็งแล้ว ส่วนหมู่บ้านที่มีปัญหาไม่มีหน่วยงานใดลงมาทำงานในพื้นที่
- ครอบครัวถือว่าเป็นด่านแรกและมีบทบาทสำคัญมากในการช่วยดูแลลูกหลานของตนเอง ดังนั้นแนวร่วมสำคัญในการดำเนินการป้องกันและบำบัดรักษา ควรเริ่มที่ครอบครัวเป็นหลัก ที่ผ่านมามีหลายครอบครัวในหมู่บ้าน พบว่าพ่อแม่มักกลัวลูกจะลำบาก เมื่อลูกทำผิดพ่อแม่จะรับผิดชอบแทน จึงทำให้เด็กไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองประพฤติตนไม่เหมาะสมตามครรลองหรือพฤติกรรมที่ท้ออยู่เป็นการกระทำผิดทั้งทางศีลธรรมและแบบแผนของชุมชน
- หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีความจริงจังในการร่วมมือกับชุมชนในการแก้ปัญหาเสพติด หากผู้นำชุมชนมั่นใจว่ามีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาหนุนเสริม ก็สามารถทำงานยาเสพติดได้อย่างมั่นใจและชักชวนชาวบ้านในชุมชน ซึ่งชาวบ้านก็พร้อมร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดีอยู่แล้วในการดูแลช่วยเหลือลูกหลาน แต่ที่ผ่านมามีผู้นำชุมชนกับชาวบ้านไม่กี่คนที่ดำเนินงานนี้อย่างหวาดระแวง เพราะคนในชุมชนไม่กล้ายุ่งกับเรื่องยาเสพติดเพราะกลัวจะได้รับอันตรายต่างๆ
- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรวมถึงประชาชนต้องปรับทัศนคติกันใหม่เกี่ยวกับการทำงานเรื่องยาเสพติด ไม่ควรมองผู้เสพและผู้ติดเป็นอาชญากรของสังคม ที่พบในหมู่บ้านคือ แม่พ่อแม่รู้ว่าลูกติดยา ครอบครัวมีฐานะพอที่จะพาลูกไปบำบัดรักษาได้ แต่ไม่ยอมจัดการเรื่องนี้ เนื่องจากกลัวเสียชื่อเสียง ยิ่งเป็นการซ้ำเติมลูกตัวเองให้ใช้สารเสพติดหนักมากขึ้นและอันตรายมากยิ่งขึ้นทั้งกับตัวเด็กเอง ครอบครัวและชุมชน
- ดังนั้นแนวทางครอบครัวบำบัดจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ดีที่สุดสำหรับบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติด อาจเริ่มตั้งแต่การเฝ้าระวังลูกหลานของตนเอง ดูแลเอาใจใส่ แต่ถ้าหากลูกหลานติดสารเสพติดแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองควรทำอย่างไรในการช่วยเหลือลูกหลาน การไปรับบริการบำบัดรักษาหรือการรักษาทางเลือกอื่นๆ เช่นรักษา

กับหมอพื้นบ้านด้วยยาสมุนไพร แหล่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ควรมีการประกาศหรือแจ้งผ่านสื่อ หรือผู้นำชุมชน ควรแจ้งข้อมูลเหล่านี้กับชาวบ้านเพื่อจะได้มีทางออกและช่วยกันบำบัดรักษาลูกหลานของตนได้กลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติอีกครั้ง

- งานชุมชนบำบัดควรเป็นงานที่ให้ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันคิด ออกแบบกิจกรรมขึ้นมาเอง เนื่องจากคนในพื้นที่จะรู้ว่าสถานการณ์ความจริงของปัญหาเสพติดเป็นอย่างไร มีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด และเข้าใจบริบทของพื้นที่เป็นอย่างดี เพราะที่ผ่านมามีหน่วยงานภาครัฐลงมาดำเนินการ มีงบประมาณลงมาเตรียมรูปแบบกิจกรรมมาให้ พองบประมาณหมดทุกอย่างก็จบไม่มีการสานงานต่อ
- การใช้สมุนไพรราชดัดในการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดนั้น ทั้งหมอพื้นบ้าน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่เคยมีประสบการณ์การใช้ บอกว่ามีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้ในการบำบัดรักษาซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง โดยอาจเริ่มจากชุมชนเล็กๆ ให้มีการนำไปขยายผล ใช้บำบัดรักษาเยาวชนในหมู่บ้านก่อน และเก็บข้อมูลเป็นงานวิจัยหรือเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้น และควรศึกษาทางด้านเภสัชจลนศาสตร์ และพิษวิทยาของพืชสมุนไพรราชดัดที่ใช้ในการรักษา เพื่อความปลอดภัยของหมอพื้นบ้านในการนำไปใช้บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

- ศึกษาประสิทธิผลของสมุนไพรราชดัดในการนำมาใช้เพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด
- ศึกษา และติดตามผลการรักษาผู้ติดยาเสพติดที่ใช้สมุนไพรราชดัดในการรักษา
- ควรมีการศึกษาการประเมินประสิทธิผลและแบบแผนในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในสถานพยาบาลของรัฐ เอกชน และองค์กรศาสนาต่างๆ รวมทั้งชุมชนบำบัด

เอกสารอ้างอิง

1. มานพ คณะโตและคณะ. รายงานผลการสำรวจครัวเรือนเพื่อคาดประมาณจำนวนประชากรผู้ใช้สารเสพติดของประเทศไทยปี 2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม; 2559.
2. สาวิตรี อัจฉนาศึกษา, สมสมร ชิตตระกูล, ดาริกา ไสงาม. สังเคราะห์สถานการณ์พืชกระท่อม การใช้พืชกระท่อมในทางที่ผิด ในเอกสารวิชาการพืชกระท่อม: การใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ชุมชนและงานวิจัยเกี่ยวกับพืชกระท่อมเพื่อกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาพืชกระท่อมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม; 2561.
3. สาวิตรี อัจฉนาศึกษาและคณะ. การเฝ้าระวังพฤติกรรมการใช้สุรา ยาสูบ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพในนักเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทยครั้งที่ 4 ปีการศึกษา 2561. สงขลา: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2562.
4. อุไรวรรณ พัฒนสัตยวงค์, ถนอมศรี อินทนนท์, อรุวรรณ เชาวลิต. รายงานโครงการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเสพติดที่มีส่วนผสมของกระท่อม (4x100) ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส). สงขลา: เครือข่ายวิชาการวิจัยและข้อมูลด้านสารเสพติดในภาคใต้ สำนักวิจัยและพัฒนา; 2550.
5. Medthai. ราชดัด. 2017. [cited 2020 August 20] Available from: <https://medthai.com>
6. Chen M, Chen R, Wang S, Tan W, Hu Y, Peng X, et al. Chemical components, pharmacological properties, and nanoparticulate delivery systems of Brucea javanica. Int J Nanomedicine. 2013;8:85-92. doi: 10.2147/IJN.S31636.

7. อรทัย เนียมสุวรรณ, ดวงทิพย์ อรัญดร, พัชรพลย์ ใจสมุทร, กชกร สุขจันทร์ อินทนูจิตร. ตำรับยาจากבודขาว หมอลอย มุกตาม, หมอวงศ์ พิมท่าทอง. คณะการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา; 2557.
8. บัญชียาหลักแห่งชาติ บัญชียาจากสมุนไพร. [Internet]. 2563 [cited 2020 October 12]. Available from: file:///C:/Users/HP-Envy13/Desktop/herbal_book_56.pdf
9. Medthai. ปลาไหลเผือก. [Internet]. 2017. [cited 2020 October 13] Available from: <https://medthai.com>
10. ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. โลดทะนงแดง. [Internet]. 2010. [cited 2020 October 13] Available from: <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=108>
11. Medthai. รางจีต. [Internet]. 2017. [cited 2020 October 13] Available from: <https://medthai.com>
12. ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. รางจีต. [Internet]. 2010. [cited 2020 October 13] Available from: <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=102>
13. พิบูล กมลเพชร, สมจิตร ปทุมานนท์, ประทีป เมฆประสาน, อุไรวรรณ เพิ่มพิพัฒน์, วัชรีย์ ประชาศรีสรเดช. รายงานการวิจัยเรื่อง ศึกษาการใช้สมุนไพรจากหมอสุมไพรพื้นบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สถาบันวิจัย ระบบสาธารณสุข, นนทบุรี; 2541.
14. พาณี ศิริสะอาด, สุรพล นธการกิจกุล, ชลิต เขาวงศ์ทอง, นิคม ดีพอ, สุนีย์ จันทร์สกา, สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ. การศึกษาความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและระบบการแพทย์แผนไทยในการบำบัดรักษายาเสพติดในภาคเหนือของประเทศไทย. [Internet]. 2011. [cited 2020 October 1] Available from: <https://www.facebook.com/notes/ตำรับยา-ตำราไทย/สมุนไพรบำบัดยาเสพติด/248690118498439/>

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ปรึกษาและขอคำแนะนำกับทีมหมอพื้นบ้านในการดำเนินโครงการถอดบทเรียนการใช้สมุนไพรราชดัดในการบำบัดรักษาเยาวชนที่ติด 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเตรียมกรอบการดำเนินงานและวางแผนการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยหมอพื้นบ้านได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกัน โดยทีมวิจัยเข้าไปขอร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมของหมอพื้นบ้านที่ออกหน่วยให้บริการประชาชนในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดพัทลุง

- ประชุมชี้แจงโครงการ คณะผู้วิจัยได้จัดการประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานให้กับพื้นที่ศึกษาได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้น และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานชุมชนบำบัดผู้ติดสารเสพติดต่อหมอพื้นบ้านในจังหวัดพัทลุง ประชาชนในพื้นที่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกในการป้องกัน บำบัดรักษาดูแลเยาวชนในหมู่บ้านของตนเอง เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 14 พฤศจิกายน 2562 ณ ห้องประชุม สำนักงานเทศบาลตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

3. การดำเนินการเก็บข้อมูล ทีมผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มหม้อพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิชาการในพื้นที่ เยาวชนที่มีประสบการณ์การใช้สารเสพติดและผ่านกระบวนการบำบัดรักษา โดยใช้สมุนไพรราชดัด (ตุลาคม 2562 - กันยายน 2563)

4. จัดประชุมคืนข้อมูล ทีมผู้วิจัยได้จัดประชุมวิชาการ ชุมชนบำบัดและการสร้างพื้นที่ให้ปลอดภัยจากยาเสพติด (Safe zone for all) เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2563 ณ ศาลาการเปรียญ วัดควนยวน ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานป้องกันและการสร้างพื้นที่ให้ปลอดภัยจากยาเสพติด และสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชน รายงานผลการวิจัยการถอดบทเรียนการดำเนินงานชุมชนบำบัดและฟื้นฟูในกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดกรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดพัทลุง และแนวทางในการขยายผลการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นและการทำงานต่อไป ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น พิษยาภัยฯ กระท่อม กับประสบการณ์การใช้ทางการแพทย์ของหมอพื้นบ้าน ในมิติของกฎหมาย การใช้ทางการแพทย์ คุณสมบัติทางเภสัชวิทยาและพิษวิทยาของสารเหล่านี้ต่อร่างกาย และร่วมกันหาแนวทางป้องกันการนำพืชเหล่านี้ไปใช้แบบผิดแผนในกลุ่มเยาวชน ผู้เข้าร่วมการประชุมนี้ได้แก่ หมอพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง นักวิชาการ บุคลากรทางการแพทย์ ผู้ป่วย ผู้แทนหน่วยงานหรือองค์กรด้านยาเสพติดและสุขภาพ ผู้นำชุมชนและประชาชนที่สนใจ จำนวน 200 คน

5. นำผลการศึกษาที่ได้ไปขยายผลความรู้จากการใช้ภูมิปัญญาหมอพั้นบ้านในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด ณ ปอเนาะเกาะแลหนัง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2563

จากการดำเนินโครงการ ถอดบทเรียนการดำเนินงานชุมชนบำบัดและฟื้นฟูในกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดในพื้นที่ภาคใต้ กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดพัทลุง ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทีมผู้วิจัยร่วมกับหมอพั้นบ้านและบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้นำข้อค้นพบจากงานวิจัยไปขยายผลยังศูนย์บำบัดฟื้นฟูผู้ติดสารเสพติด ณ ปอเนาะ ญาลันนันบารู เกาะแลหนัง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2563

กิจกรรมดังกล่าว ประกอบด้วย การให้ความรู้และนำพืชสมุนไพรในพื้นที่มาใช้ในการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดสารเสพติด สาธิตการต้มยา และสอนการนวดเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดช่วยเหลือดูแลเพื่อนๆ ในศูนย์ได้ โดยหมอพั้นบ้านจากจังหวัดพัทลุงเข้าร่วมให้ความรู้จำนวน 6 คน เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโคกม่วง 2 คน นักวิชาการศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) และ ทีมบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 15 คน และมีเจ้าหน้าที่ปอเนาะรวมทั้งผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 80 คน (ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูทั้งหมด ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน จำนวน 221 คน) โดยเจ้าหน้าที่และผู้เข้ารับการบำบัดทั้งหมดนี้จะนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนผู้รับการบำบัดที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ทั้งเจ้าหน้าที่และผู้เข้ารับการบำบัดรู้สึกประทับใจและบอกว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์มากโดยตรงกับผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูและได้เสนอให้ทางทีมวิจัยดำเนินโครงการจัดทำหลักสูตรกระบวนการบำบัดฟื้นฟูโดยใช้หลักศาสนา และภูมิปัญญาหมอพั้นบ้าน ในศูนย์บำบัดแห่งนี้เพื่อเป็นหลักสูตรต้นแบบหรือทางเลือกให้กับศูนย์บำบัดฟื้นฟูผู้ติดสารเสพติด โดยนักวิจัยและหมอพั้นบ้านจังหวัดพัทลุงเห็นด้วยในหลักการ และจะนัดประชุมและกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันต่อไป

ภาพกิจกรรม

หมอพั้นบ้านได้เตรียมต้นกล้าสมุนไพรราชดัดและได้นำสมุนไพรราชดัดอบแห้งไปให้ไว้ใช้ในการถอนพิษยาเสพติด รวมทั้งสอนนวด และสาธิตการต้มยา

